

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Historien i Avisen

1657-1728

WORMIANUM

Historien i avisen 1657-1728

teksthæfte

Indhold

		Extraordinaires Maanedlige Relationer, appendix maj 1679	10
		Skildring af sælsomt dyr observeret ved Siena	
Ny Affvjer, aug. 1657	3	Extraordinaires Maanedlige Relation, juli 1681	11
Carl Gustafs angreb på Frederiksdode		Forordning om gadebelysning i København	
Den Danske Mercurius, juni 1670	3	Maanedlig Relation om det Nyt etc., april 1689	11
Frederik 3's ligfærd		Operahusets brand	
Pavevalg i Rom		Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., juli 1716	12
Den Danske Mercurius, juli 1676	4	Zar Peter besøger København	
Søslaget ved Øland, Juel og Tromp		Carl 12's angreb på Frederikshald	
Extraordinaires Maanedlige Relationer, appendix maj 1676	5	Tordenskjold i Dynekilen	
Kongelig forordning om bededage		Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., okt. 1716	14
Søslaget ved Bornholm, Juel		Zaren i Rundetårn	
Griffenfelds dom		Extraordinaire Relationer, maj 1721	15
Extraordinaires Maanedlige Relationer, sept. 1676	6	Om oprettelse af rytterskoler	
Morderske tilstår og beskriver sin gerning		Extraordinaire Relationer, sept. 1722	18
Skildring af fanget råbuk med kvindehoved		Hans Egede i Grønland	
Extraordinaires Maanedlige Relationer, ekstraudg. juli 1677, »Relation om det andet oc store Søe-Slag etc.«	6	Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., okt. 1724	20
Slaget i Køge Bugt		Kongens fødselsdagsfest på Frederiksborg	
Extraordinaires Maanedlige Relationer, sept. 1678	9	To grønlandere fremstilles for kongen	
Underlig fisk fanget ved Dragør		Extraordinaire Relationer, okt. 1728	20
Grusomt mord i Odense		Kjøbenhavns brand	

Ny Affvjsjer

Aug. 1657, side 2—4

Fra Frederiksodde den 28. august

Der Hans Kongelige Majestæt var bleven underrettet om den svenske armés ankomst til Kolding og at kongen af Sverige havde kig på Frederiksodde, har han udi egen person forføjet sig didhen og dér udi alting gjort fornøden og tjenlig anordning, hvorefter fjenden den 23. med en god del af sit kavaleri lod fæstningen storme. Den 24. er oberstløjtnant Rantzau bleven udkommanderet med 300 heste og straks kommen udi en temmelig hård aktion og træfning med 1000 af fjendens heste, hvilke han angreb og fægtede vel imod dem, nogle og tyve skudt ned og fem bragt fangne ind. Men der fjendens folk jo mere og mere blev forstærket, gik han tilbage i god orden og gik i stilling under kanonerne, hvoraf og straks på fjenden blev fyret, så han måtte retirere. Forbemeldte oberstløjtnant blev selv kvæstet tillige med nogle ryttere, som dog håbes at kunne blive ved livet, og en løjtnant død. Den 25. ankom det svenske artilleri og gjorde straks begyndelse med at kanonere fæstningen, dog ikke med så stor iver som den 26., da der af tre batterier fra klokken tre om mor-

genen uophørlig til hen mod aften er bleven skudt og fyret, og fra fæstningen besvaret med en sådan effekt at tre af de svenske kanoner er bleven lamskudt. De svenske har med deres kanoner ingen skade gjort, uden at ved et ulykkeligt skud oberst Rosenkrantz er bleven ilde såret og med ham tillige tre soldater døde og kvæstede. Om obersten er forhåbning at han vil blive ved livet.

Om natten, der fjenden fornam god modstand og beslutsomhed og øjnede ringe udsigt til på sin side at udrette noget imod fæstningen, brød han om natten ubemærket op og lod sine kanoner gå foran, stod selv den 27. indtil noget hen på dagen i fuldt beredskab, fulgte så efter med hele arméen. De udi fæstningen liggende havde gerne set og ønsket at han ville have angrebet dem med general Storm, eftersom de både var besluttede og i alle måder velforberejede til at gøre fornøden modstand og Hans Kongelige Majestæt og fædrelandet deres skyldige tjeneste.

Den Danske Mercurius

1. juni 1670, side 1

Danmark

I denne måned er vor store Fredrich vorden bevist den sidste pligt, som kunne ske på jorden. Et prægtigt sørge-telt med krone, faner, navn var i slotskirken her opbyggt i København: Der nedenunder stod den Herres lig og hvilte den stund hofjunkerne sig der i rad om stilte. Derpå blev regnet op af biskop Vandalin Hans Nådes høje pris og drifter på latin. Hofprædikanten og på danske mål udsagde hvor stor en potentat og helt man nu nedlagde. Slet ingen hørte dem, som græd jo hjertelig og heller ville selv til graven ofret sig. Men se! Hvad jordens var man jorden fik at yde.

Thi lod man samme dag ad aften og opbryde med hans begravne lig og foer til Roskild af, hvor han blev nedsat udi sin faders grav. Sig kongen med sit råd påtog selv med at fare lod og medfølge vel en mægtig rytterskare som alt har sørgetegn. Al stadens borgerskab i våben fandtes og den sidste salve gav.

Side 4

Italien

På femte måneds tid valgstuen lod henlide før hun samtydig blev til pavevalg at skride:

Ja, længer havde hver sin mening efter hængt
hvis den usunde luft ej dennem havde trængt.
Altjeri Kardinal, som var i deres mode
så nær den ældste mand, såvel med magt som gode,
på pavestolen blev højtidelig opsat
og kronet straks med en tre-kronet gylden hat.
Hvor modelig han græd og ville sig årsage

det hannem dog ej hjalp: han måtte det antage.
Han Clemens kaldet blev, er indefødt til Rom.
Det sig skal give snart om han og vorder from.
Men dersom han sin magt umildelig vil føre,
da ved man og at han ej længe det kan gøre,
thi han hvert øjeblik på gravsens bredde går
og just på tyve nær på bag har hundred år.

Den Danske Mercurius

1. juli 1676, side 1—3

Danmark

O, ja, med glæde må du cimbrer-rige mindes
skærsommers første dag, med glæde må du findes
din Gud taknemmelig og tale priselig
om de velgerninger han da beviste dig:
Hvor stor en salighed han ned af himlen sendte
hvor stærk og nidkær han sig mærke lod og kende
for kongens gode sag, der han på salten hav
var selv hans trygge skjold og hannem sejr gav.
Ha, ha! var svenskens ord der han kom os imøde:
Hvad skal nu mangan dansk soldat og bådsmand bløde!
Med skibe-folk og skyts vi dem langt overgå,
så de for vores magt ej kunne sig bestå.
Men se, hvor underlig vor Gud var i sin gerning,
hvor snart han os til gavn omvendte lykkens terning.
Thi fjendens bedste skib, som havde kronens mærk',
i første vending straks fik svinglings hovedværk.
Man så dets store krop med hast omkuld at rave,
men ildens element og ville noget have:
tog dermed lige til krudt-kammeret sin gang,
så hvad ej sank til grund, det op i luften sprang.
Den anden admiral, som sværdets våben førte,
vel længe stod sig kæk, fik dog hvad dertil hørte:
Thi både Tromp og Juel således fore frem,
at han slet blev forskudt og nåde bad af dem.
Men det for sildigt var: et brandskib alt om borde
med hannem havde lagt og straks sin virkning gjorde.
Der ej var redning til, for streng ildsluen faldt,
hvormed det hele skib opløj med folk og alt.
Hvor trodselig Neptun og Iservognen ginge,
hvor rask Enhjørningen var os af syn at springe,

vi dennem finge dog: ja, på tre timers tid
blev al den svenske flok forjaget og adspredt.
Jeg intet tale vil om dennem som på grunde
selv løbe villigen, at folket deraf kunne
forse sig med en hast og nå til landet op.
Blandt dennem Æblet var, som sank med taft og top.
Så blev da sejeren, Gud være lovet, vunden
til Danerkongens hånd, og ingen mere funden,
som med hans tapre magt og våben turde stå,
hvorfor man løsen gav, tilbage hjem at gå.
Men Tromp dog ville først en manddoms torning vove
mod Ystads skanseværk, som han beskød på love,
lod skibe folk i land, og det således drev,
at han for byen samt og skansen mester blev.
Men selv hans Majestæt med en mangfoldig skare
til Skåne midlertid er kommen uden fare,
hvor han vil gøre lyst med første lejlighed
og spørge mandelig hvad kunster svensken ved.
Al egnen der omkring sig ved hans tilkomst fryder:
den gamle trofasthed og pligt igen udbryder
og så som fanger liv. Ja, hvad som kongen vil
det ganger vel afsted og får han lykke til.
Desmidlertid er det vor skyldighed at bede,
den stærke Zebaot hans Majestæt vil klæde
med sejrs ære-dragt og hannem skaffe ret
som hidindtil er sket. Ja, Gud skal gøre det!
Hr. Gyldenløve tør vel etsteds og opdages,
hvor hug vil vanke vist og vældelig hårdrages.
Man ved af sidste post at han sejlferdig lå,
men hvor hans agt var hen, lod han ej sig vedgå.

Extraordinaires Maanedlige Relationer

Appendix maj 1676, side 389—91

Danmark/København

Den 19. maj er der udsendt en Kongelig Majestæts allerkristeligste forordning ifølge hvilken I: bedestunderne i købstæderne skal holdes med større andagt og deltagelse end hidtil er sket, og en efter disse vanskelige tiders tilstand forfattet bøn skal læses fra prædikestolen af præsterne selv. Denne bøn skal også læses daglig på landet, eller i det mindste om onsdagen og fredagen og når der skrives i kirkerne om lørdagen. Forældre skal aften og morgen holde bøn i deres hjem med deres børn og husfolk og i det hele holde fred og føre et gudeligt levned,

II: alle håndværks-, arbejds- og handelsfolk skal afholde sig fra alt arbejde og handel så længe bededagsprædikenen forrettes om onsdagen og fredagen og skikkeligt indfinde sig i kirken,

III: sabbaten og festdagene skal holdes med større hvile og hellighed end hidtil er sket, både i købstæderne og på landet, købstædernes porte ikke åbnes før klokken elleve om middagen, intet øl, vin eller akvavit (undtagen hvad de syge har behov for fra apotekerne), kål, rødde eller grønne urter må sælges eller falbydes, ej heller må slagteboderne åbnes inden da, for at froprædiken og højmesse ikke skal blive forsumt. På landet skal sabbaten holdes efter ordnansen og recessen, og der må hverken i laugs-huse, på kroer eller andetsteds i købstæderne eller på landet holdes nogen sammenkomst, øl-udskænkning eller drikkegilde i sabbaten eller på festdagene og ej heller spilles komedie eller gøres hoveri,

IV: enhver skal afholde sig fra eder og banden eller syndig misbrug af Guds hellige navn, fra frådseri og drukkenskab, utugt og uterlighed, hovmod og overdådighed og alle andre forsættelige synder og laster.

Teksterne som på de tre almindelige bededage (se nr. 49, side 375) skal forklares er følgende:

Første dag: til højmesse det 4. og 5. vers af Amos kap. V, til aftensang Matthæus kap. XI vers 20, 21, 22, 23 og 24.

Anden dag: af Kongernes VIII vers 44 og 45, Matthæus kap. XXIV vers 6, 7 og 8,

Tredie dag: det 1., 2. og 3. vers af den XXXV salme, Johannes kap. XV vers 5, 6, 7 og 8.

Side 390

Den 25. og 26. maj har Hans Kongelige Majestæts admiral Niels Juel med den kongelige danske flåde (som ved den lejlighed talte 18 danske orlogsskibe af de letteste og 8 hollandske) leveret de svenske et søslag mellem Bornholm og Møn, og endskønt de svenske var næsten dobbelt så stærke, nemlig nogle og halvtreds fartøjer, og deres flåde bestod af svære skibe, der tilmed havde taget luven fra vore, så har Gud alligevel så nådigt velsignet Hans Kongelige Majestæt til Danmark og Norge etc. dennes flåde, at de svenske er blevet drevet på flugt. Og eftersom sejren alene kan tilskrives Gud har man den 28. maj holdt taksigelse i alle kirker, hvorefter alle kanonerne omkring byen, på Kastellet og på de i reserve liggende kongelige skibe gav salut. I det nævnte slag erobrede de danske en svensk galiot, »Kong David«, med ti kanoner. Derimod savner de danske ikke et eneste fartøj.

Side 391

Den 26. maj blev den tidligere rigskansler offentligt dømt i Kastellet. Slutningen af dommen lyder således:

Da bør han grev Peter Griffenfeld herefter være aldeles degraderet og afsat fra den grevelige stand og al anden dignitet, ære og værdighed, hvortil han har gjort sig uværdig; og til hans grevelige navns og mindes evige udslettelse skal det af ham hidtil førte grevelige våben, hjelm og skjold søndertrædes af bødlen og resterne offentligt kastes ud af vinduet, og hvor de bliver fundet på offentlige eller andre steder, da skal vedkommende lade dem bringe af vejen og tilintetgøre dem. Livet skal han derimod miste, hans hoved skilles fra kroppen ved sværdet; ligeledes skal Peter Schumachers, tidligere kaldet Griffenfeld, adelskab med alt andet af hans efterladte gods og formue, det være sig løst eller fast, bevægeligt eller ubevægeligt, ved hvad navn det end er eller kan nævnes, tilfalde Hans Kongelige Majestæts kasse.

Flere enkeltheder kan ventes i trykken med det første.

Extraordinaires Maanedlige Relationer

Sept. 1676, side 448—49

Den 9. september har en kvinde ved Eget her i landet næsten skåret hovedet af sit barn, som var en køn ung dreng, otte eller ni år gammel, og har efter sin gerning meldt sig i Eget med ordene: Se, hvordan jeg kommer! Da hun var blodig op til albuerne og man spurgte hende hvad hun havde gjort siden hun så sådan ud, svarede hun: Jeg gik herfra med mit barn idag, og da jeg nærmede mig skoven hørte jeg nogen sige: Kom hid, kom hid! hvorpå jeg da gik ind i skoven, hvor jeg så en sort og grøn mand foran mig, og så snart jeg fik øje på ham fik jeg i sinde at myrde mit barn. Kom kun med mig, så skal I selv se hvad jeg har gjort! Da de høj- og velædle folk som var forsamlet i Eget besluttede sig til at følge med hende, så man at det forholdt sig som hun havde berettet, nemlig at hun havde skåret så meget som hun kunne, og da hun ikke kunne mere havde hun vredet halset itu på barnet.

Side 454

Afbildning

af den ved Hammersten fangne og den 5. juni anno 1676 til Coblenz transporterede råbuk, der så både underlig og sælsom ud, eftersom naturen havde udsmykket den meget yndigt for og bag på hovedet med lutter nydelige krøller og lokker af hår, og hver lok var vokset frem som en lille top omkring et stykke kød, men lige så ordentlige i fald og lag på hinanden som de nu af fruentimmer benyttede og efter moden kunstfærdigt forarbejdede tourer eller pandelokker plejer at være. Bag på hovedet var den særlig mærkelig, for der havde den, foruden mange krøller, sådan en rigtig nedhængende kappe-krave af kød, som fruentimmer nu om dage går med; begge horn var lige ud til spidsen bevokset med et nydeligt forværk, så man kun kunne se den yderste fingerbredde af spidsen.

Relation om det andet oc store Søe-Slag

14. juli 1677

Efter at den Allerhøjeste gode Gud den 1. juni ved Hans Kongelige Majestæts flåde under admiral højædle og velbårne Niels Juels kommando havde skaffet Hans Majestæt en ønskelig sejr mod den svenske flåde fra Göteborg under admiral Sjöbladt, så at fire af samme flådes bedste skibe tilligemed admiralen blev erobret og opbragt, foruden en del små jagter og brandere, ligeledes sønderskudt det store skib Calmars kastel og temmelig ilde tilredt resten, som undslap, har bemeldte Hans Kongelige Majestæts flåde lagt sig mellem Dragør og Køge for igen at reparere hvad der i samme søbatalje var beskadiget på skibene. Men eftersom der straks derpå indkom sikre efterretninger om at den svenske hovedflåde under rigsråd og feltmarskal Hendrich Horns kommando var stået til søs, og der desuden blev arbejdet flittigt på de

otte skibe som var blevet tilbage — hvorimod den hollandske hjælpeflåde og generaladmiral grev Tromp imod forventning stadig udeblev og ikke kunne ventes så snart med vinden imod — så har man her i København med største flid udrustet en del af Hans Majestæts orlogsskibe og sendt samme tilligemed admiralerne Marqvard og Jens Rodsteen ud til flåden, som da tilsammen var på 25 orlogsskibe og fregatter, hvormed man, om det skulle komme dertil, håbede, næst bistand fra det Høje, at kunne standse fjenden, som da allerede havde passeret Bornholm. Og eftersom nogle af kaptajnerne i det forrige søslag havde gjort en slet figur, blev bemeldte admiral Juel af Hans Kongelige Majestæt beordret til at holde krigsret over dem og lade dem hver især straffe efter fortjeneste, hvilket og således er bleven efterkommet.

Som nu den svenske flåde alt kom nærmere og admiralen mærkede at et slag ikke kunne undgås, har han påny kaldt alle admiraler og kaptajner ombord og formanet dem alvorligt til sammen med deres undergivne først at påkalde Gud, fra hvem al sejr og lykke kommer, dernæst pålagt hver især at erindre sig sin ed og pligt mod konge og fædreland; og eftersom bemeldte hr. admiral endnu ikke havde fået nogen endelig ordre til at indlade sig i aktion med fjenden, har han selv skikket bud til Hans Kongelige Majestæt med allerunderdanigste forsikring om at enhver i flåden, såvel officerer som gemene, var ved godt mod og kun ønskede, om lejlighed gaves, at måtte angribe fjenden førend de andre otte svenske skibe kunne nå frem. Dette budskab var Hans Kongelige Majestæt til stort behag, og han lod derfor Hans Excellence baron Jens Juel sende ud til flåden med ordre om ikke alene at overvære krigsrådet men også bataljen, om det skulle komme dertil. Dette har bemeldte baron Juel med allerunderdanigste flid efterkommet og dermed tilfulde bevist sin underdanigste iver og troskab for konge og fædreland, idet han gik ombord på en advisjagt, hvormed han så snart slaget tog sin begyndelse lod sig sætte over fra det ene skib til det andet og opmuntrede enhver til tapperhed og mandigt mod. Admiral Juel, der denne gang kommanderede den kongelige flåde som øverste chef, delte denne i tre eskadrer, selv anførte han hovedstyrken, admiral Marqvard Rodsteen fortroppen og admiral Jens Rodsteen bagtroppen. Viceadmiralflagene blev ført af velbårne Christian Bielcke, Peter Morsing og Henrik Spaen; Floris Carstensen, Johan Eilersen og Matthias Pihl var scoutbynacht'er.

Den svenske flåde, bestående af 46 fartøjer, hvoriblandt 36 krigsskibe og fregatter og ligeledes delt i tre eskadrer under henholdsvis Heinrich Horn som generaladmiral og admiralerne Klerck og Wachtmester, lagde sig den 30. juni for anker under Møn. Der skal foruden matroser have været omtrent 4000 soldater ombord under kommando af grev Carlsen og oberst Nolli, men af disse skal de 1000 efter hvad der er berettet være blevet landsat på Rygen, mens resten blev på flåden, for at de, hvis sejren var faldet på deres side, kunne have bemægtiget sig Sjælland og Møn og siden lagt sig med flåden mellem Sjælland og Skåne. Samme dag

lod de svenske admiraler, ved fremmede skipper, udsprede mangt et spotsk ord om vore danske styrker, og at de havde i sinde at jage og angribe vores flåde indtil under Dragør. De lod også en viceadmiral og to skibe gå frem og udæske vores flåde, men så snart de fik øje på to af vore skibe, som blev beordret ud imod dem, vendte de om og trak sig tilbage til deres flåde, som begyndte at nærme sig vores flåde. I dagens løb fik begge flåderne hinanden i sigte, men da den var tilende rebede vores flåde sejlene for at vinde luven fra de svenske om natten, men svenskerne gjorde det samme og beholdt luven.

Den 1. juli klokken fire om morgenen var de to flåder kun et kanonskud fra hinanden, og hver på sin side stredes de med stor møje om luven — de danske for at vinde den, og de svenske for at beholde den — men da dette ikke ville lykkes for vore folk gav admiral Juel løsen med tre skud som tegn på at han var rede til at tage imod de svenske. Uanset at de svenske nu ganske let kunne nå os med deres kanoner og som tidligere sagt havde fordelen af vinden, og at vore skibe i nattens løb på grund af vind og strøm var drevet en halv mil fra hinanden og var kommet til læ, ville de svenske alligevel ikke komme nærmere og løsnede ikke et skud før admiral Juel gik dem så nær at de blev tvunget til at svare, hvorpå et svensk skib på 60 kanoner allerede i den anden vending gik på grund under Stevns. Viceadmiralen ville gå det til undsætning med fem skibe, hvorved den svenske flåde blev delt, og da nogle af vore danske skibe, som af strømmen var blevet ført bort fra flåden, netop også havde taget denne retning, blev disse seks svenske skibe angrebet af vore ved admiral Marqvard Rodsteen og viceadmiral Spaen, og endskønt de svenske gjorde rosværdig og tapper modstand og der blev kæmpet længe og hårdt på begge sider, måtte de dog til sidst tage flugten, idet tre af dem, nemlig Mercurius, Hieronymus og Calmar, trak sig tilbage mod Malmø med sønderskudt sejl og tovværk; to andre gik på Falsterbo Rev, af hvilke det ene senere blev erobret af Majestæstens skib Charitas og det andet skal være undsluppet, og to andre, nemlig Cæsar og Mars, blev forfulgt og erobret af viceadmiral Bielcke og scoutbynacht Floris Carstensen. Imidlertid gjorde admiral Rodsteen sit bedste for igen at komme

tilbage til flåden, som ved den tredie vending havde lykke til at få skilt 16 af de svenske skibe, hvoriblandt var syv orlogsskibe og vistnok viceadmiral Gustaf Sparre, fra de andre. Disse gjorde i begyndelsen miner til at ville tage kampen op med de danske, men da de så at det blev alvor, betænkte de sig og tog flugten. Og skønt det nu så ud til at den Almægtige Gud allerede havde bragt os sejren, gik slaget først nu rigtig løs, og der blev kæmpet med en sådan hidsighed og kraft at det næppe er til at beskrive, idet der på begge sider blev givet fyr med alt skyts; og de svenske, som var nødt til at holde stand, kæmpede med stor hidsighed, hvorved der på begge sider skete ikke ringe skade, og de svenske skibe blev så ilde tilredt at det nok skal blive husket. På admiral Juels skib Christianus Qvintus blev sejlene skudt itu, så det blev manøvreudygtigt, og da det tillige havde taget fem fod vand ind måtte han tage det ud af kampen og forlade det, hvorpå han steg over i et andet kongeligt skib, Fridericus Tertius, på hvilket bemeldte admiral blev angrebet og heftigt beskudt af to svenske viceadmiraler og flere andre, hvorved skibet tog tre fod vand ind, men han blev godt sekunderet af de to kaptajner Dreier og Gedde, som var kaldt til hjælp, hvorfor disse fortjener megen hæder tilligemed størsteparten af de andre, som klarede sig særdeles godt. Men på grund af den nævnte læk i skibet måtte admiralen stige over på et tredie skib, Charlotta Amelia, og med dette genoptog han derpå forfølgelsen af fjenden. Admiral Marqvard Rodsteen fik skudt det øverste af masten af, admiral Jens Rodsteen mistede galion og bovspryd, viceadmiral Bielckes skib fik beskadiget takkelage og sejl, og Norske Løve, som kæmpede godt og tappert, mistede en del af masten og fik nogle skud i vandlinien, så det måtte trækkes tilbage. Som nu slaget havde stået på med usædvanlig voldsomhed i nogle timer og natten i mellemtiden var faldet på, benyttede de svenske sig af den gunstige vindretning til at tage flugten med alle sejl sat til, så de på den måde slap bort med henved 22 skibe, store og små, efter at de af vores flåde var blevet forfulgt til hen under Bornholm. Og eftersom de svenske, uanset at admiral Juel affyrede adskillige løsen-skud efter dem som tegn på at de skulle standse, ikke på nogen måde var til at bringe til standsning og det heller ikke så ud til at vore kunne ind-

hente dem eller forfølge dem længere på grund af adskillige skader på rundholter og tovværk, så vendte vores flåde tilbage igen for at reparere skaderne. Man slutter at de svenske, på grund af talrige døde og kvæstede på deres skibe, ikke har turdet tage kampen op, såsom man i den sidste vending nok kunne mærke at der var mangel på folk til at betjene kanoner og skibe, og der tvivles også meget på at alle de skibe der undslap når hjem til Sverige, eftersom det jo er kendt at en del af dem havde fået en så hård medfart at de næppe kunne flyde på vandet og derfor næppe, i det mindste i år, kommer på søen igen.

Efter at de tre svenske skibe St. Hieronymus, Mercurius og Calmar som før sagt var blevet afskåret fra hovedflåden og ikke kunne komme over Falster Rev, prøvede de på at undslippe gennem Sundet, men det ene gik på grund ud for Malmø, hvorfor de alle tre satte sig så nær byen som de kunne. Imidlertid erfarede Hans Kongelige Majestæt i lejren ved Malmø at generaladmiral grev Tromp var løbet ind i Sundet søndag aften med en hollandsk hjælpeflåde på ti skibe, hvorfor disse straks blev beordret til at angribe de nævnte tre svenske skibe. Den 2. juli om aftenen nåede nogle af de hollandske skibe frem, og kaptajn Cornelius Tieloo's gik straks løs på de tre svenskere med skibet Campen og blev sekunderet af kaptajn de Jong på skibet Osterviig og en brander. De svenske værgede sig ganske godt de første 5—6 timer, og fra slottet i Malmø blev der også skudt, men da branderen blev sat ind sprang størsteparten af de svenske og finske søfolk overbord fra Mercurius, der var under kommando af scoutbynacht Anckerhielm; bemeldte scoutbynacht og de finske soldaters major, Fichting, druknede, og Mercurius, der førte omtrent 70 kanoner, blev erobret af kaptajn Tieloo's. Derpå angreb kaptajn Tieloo's skibet Hieronymus på 70 kanoner og erobrede også dette, hvis kommandør, kaptajn Taube, forinden var faldet. Men kaptajn Bouman på skibet Calmar, der førte 60 kanoner, havde ikke lyst til at vente på den samme skæbne, men undslap tilligemed en del af sine folk i slupper og både til Malmø og stak samtidig selv skibet i brand. Hans Kongelige Majestæt fulgte selv disse begivenheder inde fra stranden, og om morgenen var han ude på skibene for at tage dem i øjesyn. En lille jagt

på otte kanoner, kaldet Griben, reddede sig på grund under Malmø og undslap således, indtil han engang sammen med de andre kan blive slæbt fri.

På den danske side er, takket være den Allers højeste gode Gud, ikke et eneste skib, hverken stort eller lille, gået tabt, ej heller nogen højere officerer, bortset fra kaptajn Jacob Philipsen, som er blevet kvæstet i hovedet, og en løjtnant ved navn Jens Pedersen fra Ålborg, som har fået benet skudt af. Tallet på døde og kvæstede matroser og soldater på alle skibene beløber sig ikke engang til 300, hvilket skyldes Guds særlige beskærmelse, eftersom der på de erobrede svenske skibe er henved 500 døde og mellem 2 og 3000 tilfangetagne; og at Gud har holdt hånden over os ses især deraf at der på skibet Cæsar er over 100 døde og på Mars henved 200, hvorimod der på viceadmiral Bielckes og scoutbynacht Floris Carstensens skibe, som erobrede dem, ikke er mere end 20 eller 30 på hvert, uanset at de efter erobringen af bemeldte skibe igen sluttede sig til flåden og kæmpede hele dagen.

Hans Kongelige Majestæt har i anledning af

den allerunderdanigste tro tjeneste, tapperhed og berømmelige konduite som Niels Juel har vist, såvel i dette sidste søslag som i det forrige, allernådigst belønnet ham med generaladmiralløjtnants rang og i andre måder forsikret om sin kongelige nåde, og desuden har han allerkrysteligst forordnet at der i Hans Majestæts riger og lande skal holdes bøn og taksigelse til Gud Almægtigste for en sådan herlig sejr, eftersom de svenske med tab af så mange skønne skibe, officerer og gemene i Østersøen næppe er blevet hørt og har måttet overlade os den fulde sejr og trække sig tilbage til deres skær, hvorved deres farlige krigstrusler, Gud være lovet, er afværget for denne gang.

Det er ellers ganske mærkværdigt at højstbemeldte Hans Kongelige Majestæt altid i denne krig har haft lykken med sig til søs den første dag i måneden, således den 1. maj i året 1676, da Gotland blev erobret af admiral Juel, og den 1. juni samme år, da det store søslag blev vundet af admiral grev Tromp, og nu den 1. juni og 1. juli dette år, da vi ved admiral Juel har vundet to herlige sejre til søs mod de svenske. Hvad den gode Gud fremdeles vil skænke os får vi se, men Gud alene tilkommer æren og takken.

Extraordinaires Maanedlige Relationer

Sept. 1678, side 739—40

Den 3. september blev en sælsom og underlig fisk fanget udenfor Dragør. Foran ved munden sad en lang spids som et sværd. Rumpen var som på en helleflynder. På ryggen stod en høj og lang spids som en vinge. Ved gællerne var der nogle aflange finner som hos andre fisk. Øjnene var så store som en velvoksen pommerans, og hele fisken var halvfjerde alen lang, og den havde ingen ben i sig undtagen raden eller rygbenet. En anden af samme slags blev fanget den 2. september i Roskilde fjord, men den var halvanden alen længere. De var begge hvide i kødet og var overalt under huden omgivet af et to fingre tykt lag fedt eller flæsk. Kødet smagte som en laks, og den mindste blev leveret til forvalteren i Hans Kongelige Majestæts

kunstammer Benedikt Grottschilling, for at han kunne lade huden flå af den og anbringe den på kunstammeret. De blev begge tegnet og så ud som det er vist her ved siden af.

Gesnerus synes i sit grundige skrift om fisk at regne dem til sværdfiskene.

Side 745

Fyn

Mellem den 5. og 6. september er forpagter på St. Knuds kloster Mads Clemmensen blevet grusomt myrdet på sin bopæl af sin ægtehustru Anna Egebeck hjulpet af en ladefoged og kokkepigen. De to sidstnævnte er for det nævnte mord blevet henrettet ved Bolbro på følgende

måde: Først blev kokkepigen, der hed Anne, halshugget med et sværd, hendes hoved sat på en stage, og kroppen med de klæder hun havde på til retterstedet kastet ned i et hul. Derpå blev Erik Ladefoged straffet således: 1. blev hans hjerte skåret levende ud af ham og bøddelen slog ham på munden med det, 2. knuste bøddelen hans arme og ben med et hjul, 3. skar en rem af hans bug og en rem af hans ryg, 4.

huggede han hovedet af ham med en økse og satte det på en pæl, 5. parterede han hans lemme og lagde det på fire stejler. Det var deres løn fordi de så grusomt og grunt uforskyldt havde pint livet af den gode og ærlige mand og ikke ville bønhøre ham da han så ynkeligt bad om at måtte beholde livet. Hustruen sidder indtil videre i arrest på St. Knuds kloster og bevogtes daglig af fire karle.

Extraordinaires Maanedlige Relationer

Appendix maj 1679, side 827—29

En sandfærdig beretning om et overmåde stort og underligt dyr, som er blevet fundet tæt ved byen Siena i Italien, og hvis udseende er beskrevet af troværdige personer og afleveret i Rom den 27. april 1679 af en udsending.

Oversat til dansk efter det italienske eksemplar af beskrivelsen, som er trykt i Rom med rådets samtykke:

Når der er forekommet adskillige tilfælde af luftens forstyrrende påvirkninger, jordskælv, formørkelser i sol og måne, eller elementerne på visse tider af året har været i heftig bevægelse og har skiftet fra den ene yderlighed til den anden, så plejer også særlig mærkværdige og overnaturlige væsener at give sig til kende. Hvilket man har erfaret gennem århundreder i mange riger, provinser og lande. Sådant har også efter mange sælsomme skydannelser og uroligt vejrlig, som er oplevet i indeværende år over næsten hele Europa, fundet sted i det store hertugdømme Toscana, idet der nemlig den 22. marts har været et grueligt jordskælv ved en by, som kaldes Padule ikke langt fra Siena, hvorved mange huse og bygninger er sunket i grus og en stor og vidtstrakt landstrækning revnet, hvorved store vandstrømme er vældet frem, så man her og der har set nye floder opstå. Straks derefter har man i en omkreds af to mil hørt en skrækkelig brølen, der satte lige så stor skræk i beboerne som selve ulykken. Men da man undersøgte årsagen til denne usædvanlige skrålen, så man endelig at et grueligt, hæsligt og underligt dyr havde be-

givet sig op på et stykke jord der var omgivet af vand. Dyret var af en forfærdelig og usædvanlig størrelse: Hovedet var som et oksehoved med to horn, men langt større. De fire fødder var skabt som en skildpaddes fødder, huden og ryggen var fuld af skæl, og på ryggen var der fire skjolde med adskillige øjne eller aftegninger, ligesom rensdyr eller pantere plejer at have. Desuden er det i alle sine bevægelser som en skrubbudse. Efter den skrålen som det uafsladelig udstøder regner man med at dyret er af en okses natur, såsom også hovedet, der er den ædleste legemsdel, er dannet i lighed dermed; det samme gælder hornene, der dog begge er af usædvanlig størrelse. Rumpen, som ligner en krokodilles rumpe, er såvidt man kan skønne omkring 20 fod lang og tykkelsen, hvor den er allertykkest, næsten 12 fod. Hidtil har man ikke kunnet finde ud af hvad dette sælsomme dyr lever af, men man formoder at det får sin næring af den slimede og med vand overskyllede jord, hvor der også opholder sig mange andre slanger og udyr.

Man har næret frygt for en forgiftning af luften, men Gud være takket har vi hidtil været ganske forskånet for det. Den gode og nådige Gud give at det så afskyelige, forskrækkelige og så længe verden har stået ikke hidtil sete underlige dyr, ikke varsler nogen bedrøvelighed hvormed Hans retfærdighed vil straffe vore synder og gøre en ende på megen ondskab som nu om stunder går i svang, hvilket vi kun kan bøde på formedelst en sand bod og bedring i liv og levned.

Extraordinaires Maanedlige Relation

Juli 1681, side 157—58

Danmark/København

Den 25. juni er der udstedt en kongelig forordning om lygternes indretning og vedligeholdelse på gaderne i København, bestående af følgende artikler:

1. Skal lygterne laves af kobber, og dersom de ikke bliver lavet forsvarligt skal de som har inspektion over dem være ansvarlige, og hvis der viser sig nogen brøstfældighed på lygterne skal de straks lade det udbedre på vedkommendes bekostning.

2. De foreskrevne lygter skal opsættes på maledede stolper overalt her i staden på visse nærmere bestemte steder, hvor ingen på nogen måde må tilføje dem og deres stolper nogen skade, og såfremt nogen fordrister sig til at gøre det og pågribes skal de, hvem det end måtte være, straffes på Bremerholm i jern i tre år, og dersom nogen gribes på fersk gerning og med gevær sætter sig op imod dem som vil pågribe dem og de derved bliver ihjelslagne, så ligger de på deres gerninger, og den eller de som har gjort det skal være fri for skyld og ansvar.

3. Lygterne skal betales og holdes i drift efter den fordeling mellem stadens indvånere som er bestemt, hvorved gårdenes ejermænd skal betale lygterne, men de som bor tilleje eller frit i gårdene skal betale driften af dem.

4. Til hver lygtes drift skal der af de pågældende til to terminer årlig, mikkelsdag og påske, betales tre rigsdaler og to mark pr. termin, hvilket er seks rigsdaler og fire mark årlig, og til dem der har opsyn med lygterne en halv

rigsdaler pr. termin, som de selv skal opkræve og oppebære, og Magistraten skal ved underfogeden iværksætte udpantning uden proces, såfremt nogen skulle vise sig forsømmelig eller modvillig til at betale lygterne eller deres drift, når fordringen er gjort i rette tid.

5. Skulle de som har opsyn med lygterne findes forsømmelige i deres embede, skal Magistraten lade dem tilbørligt straffe, og hvis de ikke forbedrer sig men anstiller sig trodsige og modvillige, skal den straks afsætte dem og indsætte to eller én i deres sted, som den nu finder det mest tilrådeligt og gavnligt.

6. De skal vinter og sommer tænde lygterne når solen går ned og der ikke er måneskin om natten eller i den tid om sommeren hvor der næsten ingen nat er, og slukke dem igen om morgenen ved solens opgang, og iøvrigt efter behov holde dem forsvarligt rene og klare.

7. Når der er to, tre, fire eller flere om at holde og bekoste en lygte skal betalingen deles lige imellem dem så at enhver fra enhver gård kommer til at give lige meget uden nogen undskyldning og indvending, eftersom både den ene og den anden har lige meget gavn af den.

8. Og eftersom der her i byen af indvånerne holdes gadevægttere om natten, skal disse holde flittigt øje med lygterne at ingen tilføjer dem nogen skade, og hvis det sker skal de melde det til den nærmeste vagt for at de formastelige kan blive pågrebet og sat i vagten til om morgenen, så de kan blive tilbørligt straffet derfor.

Maanedlig Relation

April 1689, side 411 sp. 2 - 413 sp. 1

Den 15. i denne måned blev Hans Kongelige Majestæt vor allernådigste arvekonges og Herres fødselsdag fejret med stor festivitæt på salig enkedronningens slot Amalienborg, og der blev forestillet Hans Majestæt en liden opera på tysk (kaldet »De forenede guders strid«), hvorover

majestæten med det ganske kongelige hof havde deres største behagelighed og fornøjelse.

Operahuset var bygget af fyrrebrædder på den venstre side mellem haven og slottet tæt ved den nordre fløj. Fra slottet gik et galleri ind

i bemeldte operahus, som var prydet med adskillige billeder og figurer, og selve huset var overalt smukt pyntet med enebærris. Og fordi, formedelst den snævre plads, kun de store af det kongelige hof blev ladet ind bemeldte dag, ville man den 19. i denne måned igen lade forestille den samme opera, hvortil mangfoldige høje og lave standspersoner, store og små, indfandt sig. Først trådte Mercurius frem, som var Prologus; derefter begyndte Mars, som var den første optrædende i denne første akt, at synge de første vers, og i det samme hørte man nogen råbe: Vand! Vand! Tilskuerne såvelsom aktørerne blev meget bestyrkede da de så at en lampe havde antændt den udsmykning som før er omtalt. En del rejste sig op, andre mente ikke at der kunne være nogen fare og bragte tilskuerne til ro igen, men i det samme gik der ild i enebærrisene, som antændte det ganske operahus. Enhver søgte da at redde sig det bedste han kunne, og eftersom alle tilskuerne ikke vidste af nogen anden dør end den hvorigennem de var kommet ind, blev der sådan en trængsel efter at komme ud at den ene faldt over den anden og spærrede således for hinanden at de ikke alle kunne komme ud. Samtidig blev der sådan en ynkelig hyl og skrigen at man ikke vidste hvad man skulle gøre, thi det var umuligt at redde dem i slig en hast; snart tog luen og røgen overhånd så de elendige mennesker ikke længere kunne få vejret, hvorfor de overgav sig til døden, seende at der ingen frelse var at vente, uden fra den Almægtige Frelser. Alle aktørerne, som var kendt med husets indretning, undslap lykkeligt med det samme, og si-

den en stor del af tilskuerne. De som var udenfor kunne formedelst ilden ikke komme porten nær og måtte således nøjes med at se bedrøvede til og overvære det jammerlige skue, som ikke noget menneskes hjælp kunne standse. Da en stor del mandspersoner, som var kommet ud, så at deres hustruer og børn ikke var med dem, begav de sig af brændende kærlighed ind i ilden igen i den mening at redde deres ægtefælle og børn og omkom sammen med dem som de søgte og som ilden fortærede. Indenfor et kvarters tid var operahuset nedbrændt og antændte siden det skønne slot Amalienborg, som brændte fra klokken fire om eftermiddagen til klokken otte om aftenen; men af løsøre og andre sager som befandt sig derinde blev det meste reddet, og en stor del af slottet står endnu. Da ilden var slukket så man de brændte legemer ligge i en stor hob ovenpå hinanden; de fleste var så forkullede at man ikke kunne kende dem på andet end hvad de havde hos sig og på sig, og de blev opsøgt og hjembåret af deres pårørende under ynkelige klageråb. Såvidt man indtil dato har hørt er i det mindste 180 personer, store og små, mestendels fruentimmer, omkommet. De fleste og fornemste familier her i staden er bleven delagtige i denne sorg, og de som Gud har bevaret er sorgfulde nok af medynk for dem som er døde. Hans Kongelige Majestæt har af kongelig mildhed anbefalet at enhver må lade sine døde begrave efter eget behag uden sædvanlig betaling til kirke og skole, og de døde legemer som ingen vil kendes ved har majestæten ladet begrave på kirkegårdene. Gud den Almægtigste bevare os herefter for al ulykke!

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter

Juli 1716, side 49 sp. 2 – 54 sp. 2

Den 17. henunder aften ankom Hans Zariske Majestæt her ud for staden med sin galejflåde, 48 galejer stærk og bemanded med henved 8000 mand udvalgt besætning. Hans Kongelige Majestæt og hans høje følge sejlede Hans Zariske Majestæt henved en mils vej imøde ud på reden, hvor de høje majestæter da mødtes ved søfæstningen Prøvestenen, og vor allernådigste konge steg så med følge ombord i zarens galej,

hvor de to høje potentater da hilste og omfavnede hinanden særdeles kærligt. Da Deres Majestæter tilligemed galejflåden, som var ganske prægtig at skue, var kommet indenfor bommen, steg de i land ved toldboden, og Hans Kongelige Majestæt førte så zaren og det høje følge — på det prægtigste ledsaget både for og bag — gennem staden, hvis høje borgerskab samt garnisonen stod opstillet med gevær, mens der blev

affyret dansk salut fra fæstningens og flådens svære skyts, og tilsidst ind på den kongelige residens, Københavns Slot, hvor Hans Zariske Majestæt da sad til taffels hos Hans Kongelige Majestæt indtil klokken elleve om aftenen og derpå begav sig til ro hos Hans Zariske Majestæts ambassadør. Morgenen derpå og de følgende dage besøgte han vor konges og sin orlogs- og galejflåde, det kongelige arsenal, stalden, kunstkammeret, biblioteket etc. Imidlertid var Hans Zariske Majestæt ligesom tidligere blevet tilbudt bekvemmelighed og ophold såvel på vor konges residens som i det vel prydede Edingske hus. Efter at Hendes Zariske Majestæt den 23. ankom over land hertil og ligesom zaren meget statelig blev mødt en mils vej udenfor byen og i zarens nærværelse var blevet såre venligt modtaget og ført ind i staden, blev Deres Zariske Majestæter indlogeret i det Edingske hus og blev dér om aftenen budt til taffel af Hans Kongelige Majestæt.

Den 25. i denne måned lod det Hans Zariske Majestæt behage at bese denne kongelige residensstads kirkebygninger, og i særdeleshed fandt han fornøjelse i at betragte og undersøge de matematiske instrumenter på Rundetårn og Uranienborg. Den 29. er også Hans Zariske Majestæts eskadre på ni store orlogsskibe og to fregatter ankommet og har lagt sig for anker under Kastrup for tillige med de andre nok så mange på reden liggende zariske orlogsskibe og fregatter at slutte sig til den kongelige danske orlogsflåde.

Side 51

Norge

Fra Fæstningen Frederikshald den 5. i denne måned: Forrige nat henved klokken to fordristede kongen af Sverige sig med omtrent 3000 mand til hest og til fods til at angribe byen Frederikshald beliggende lige udenfor fæstningen. Han marcherede ad den øvre vej mod Skånefossen og omringede først med sit kavaleri de vagtposter og spejdere vi havde stående udenfor byen, og således var der ingen der vidste af fjendens ankomst før han kom marcherende på den anden side af Skånefossen mod kirkeporten og den yderste borgskanse, hvor han straks blev modtaget af vagtposterne og forpostkompagniet fra garnisonen, som var i beredskab og snart kom til stede, angreb fjenden af al magt og

holdt stand under uophørlig beskydning til klokken fire, da det ikke var muligt at gøre modstand længere, men måtte vige for fjendens overmagt og trække sig tilbage til fæstningen, så fjenden blev herre over byen. Vi fortsatte derefter med at fyre kanoner og kaste bomber mod byen, hvilket også forårsagede stor skade, ja kongen af Sverige, som selv anførte sine folk, var kommet ind i monsieur Waagers hus, hvor der faldt fire bomber, og den sidste drev ham ud af huset, for netop som to borgere stod derinde hos kongen faldt den sidste bombe, så kongen slyngedes mod den ene væg med tre små snitsår i ansigtet, og borgerne uskadte mod den anden væg, hvorpå kongen ufortøvet løb ud af huset, og eftersom kanonilden tog overhånd løb han over broen ud af byen og slap derfra i god behold. Fjenden mistede ved denne aktion generalerne Dalwig, Schumberg og Schlyppenbach, fire oberster, 14 kaptajner og løjtnanter foruden oberstløjtnanter og majorer, og en del ligger desuden kvæstede. Af de gemene er 600 mand døde, og af fangne og sårede er der 115 mand. Efter at fjenden havde bemægtiget sig byen, som allerede omtalt, og efter at der på borgerskabets forlangende blev kastet bomber for at sætte byen i brand, hvilket dog var frugtesløst fordi fjenden slukkede den, blev byen ved middagstid sat i brand på anden måde, så fjenden måtte tage flugten da ilden begyndte at tage overhånd. Vi ophørte imidlertid ikke med at bombardere både husene og gaderne såvelsom broen, da fjenden trak sig tilbage, og at lægge ham flest mulige hindringer i vejen, hvorved han mistede mange folk, og det siges at i et hus ved broen, hvor en stor del af hans folk var samlet, skal 200 mand være blevet indespærret af en bombe; mange af fjendens folk ligger ihjelbrændte på gaderne. Af garnisonen faldt kaptajn Calneyen, og en løjtnant ved landdragonerne, oberstløjtnant Steen, kaptajn Offenbergh og løjtnant Schow blev såret, ligeledes tre underofficerer. Af gemene fra det vesterlandske regiment er 96 mand fangne og døde, af landdragonerne 18 mand, af de hvervede en underofficer fanget og af samme hvervede samt trondhjemske seks døde og seks kvæstede; hvor mange af de smålandske vides endnu ikke, men vi skal snarest berette udførligt om dette og det øvrige. Barakken i borgerskansen med det dér opmagasinerede proviant og korn forblev ubeskadiget, men byens provianthus og hvad der

var i det blev lagt i aske tilligemed byen, kirken og nordsiden, så kun nogle små huse i den søndre del står tilbage; beboernes kældre fik fjenden ikke tid til at plyndre. Vi har fuldt op at gøre med at tage os af fangerne, som er meget miserable og kvæstede, og det er i sandhed en ren elendighed at se dem. Fjendens kavaleri, som igår besatte Iid, har igen trukket sig tilbage gennem Tiste-dalen og har taget en flok kvæg fra Iid sogn med sig.

Fra Svinesund: Den 8. i denne måned mellem klokken syv og otte om morgenen gik kaptajn og nu kommandør Tordenskjold for gunstig vind ind i Huken og Dynekilen med sine to kanonér-pramme »Hjælperen« og »Arca Noe«, fregatten »Den hvide ørn«, tre galejer og en lille fregat kaldet »Mynden«, og da han kom på et sekspunds-skuds afstand af den i Dynekilen liggende svenske galejflotille på et orlogsskib, otte galejer, en galiot og to dobbelte chalupper foruden otte transportskibe, som var dækket fra en klippe, af et batteri med seks 12-punds kanoner, begyndte kommandør Tordenskjold klokken otte at forsvare sig, indtil han klokken elleve, hjulpet af en svag vind, kom ind på et musketskuds afstand af hele den svenske flotille, med hvilken han således kæmpede alene i halvanden times tid, eftersom de andre, i særdeleshed »Arca Noe«, på grund af den svage vind ikke kunne gå så hurtigt ind i Huken. Endelig klokken ét nåede også »Arca Noe« frem, hvorpå det svenske orlogsskib ved navn »Stenbukken« nødtes til at stryge flaget, og så mange af galejernes mandskab som endnu var uskadte sprang i vandet da de så sig overmandet, og de som ikke druknede eller blev skudt undervejs flygtede ind i landet, undtagen henved 60 mand

med deres officerer, som var overlevende fra orlogsskibet »Stenbukken«, og som havde postret sig med deres musketter fire steder på strandbredden ved indsejlingen; de måtte dog overgive sig; alt dette til trods for at indsejlingen kun var 100 til 160 skridt bred der hvor denne vældige bedrift fandt sted. Desuden måtte batteriet og dets kanoner, som først blev gjort ubrugelige af svenskerne, forlades, endskønt de kunne beskyde den kongelige danske flotille fra den ene side til den anden. I dette angreb blev det nævnte orlogsskib »Stenbukken« erobret af kommandør Tordenskjold, desuden fem galejer, to dobbelte chalupper, en strømbåd og fem transportskibe, hvilke sidste var fulde af krudt og kugler samt svært skyts og proviant og hvad der ellers behøvedes til en belejring; heri er ikke medregnet tre galejer, en galiot og de tre transportskibe med proviant, som dels blev skudt i sænk af kommandør Tordenskjold, dels blev sat i brand af de svenske selv. Det svenske orlogsskib »Stenbukken« kæmpede meget tappert, så det fik alene henved 70 døde, mens hele den kongelige danske flotille kun havde henved 80 døde. Alt ialt blev byttet, foruden skibene, seks metal- og 46 jernkanoner og 59 jernfalkonetter, samt hvad svært skyts, kanoner, fyrmørsere, bomber, granater, lavetter, krudt og kugler som transportskibene var lastet med, og krudtet beregnes at have udgjort henved 2000 centner. Kommandør Tordenskjold lod om aftenen klokken ni det erobrede føre ud af Huken til viceadmiral von Gabels eskadre, som lå udenfor Svinesund for at holde de norske kyster beskyttet mod svenskerne. Straks derpå begav kommandør Tordenskjold sig mod København for at aflægge beretning om sin udførte dåd til vor allernådigste konge.

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter

Okt. 1716, side 73—74

Danmark/København

Den første dag i denne måned klokken henved ét har det behaget Deres Zariske Majestæter at tage det skønne bibliotek i Trinitatis kirke i øjesyn; derefter det astronomiske Rundetårn, hvor Hans Zariske Majestæt red og Hendes Za-

riske Majestæt lod sig køre op for gennem de matematiske instrumenter at betragte stjernernes og især planeterne Venus' og Jupiters banner, hvilket var majestæterne til megen fornøjelse. Zaren vidste god besked med hvordan

man under sejlads skulle aflæse længde og bredde på himlen, hvilket Hans Majestæt tvivlede på at man kunne slutte sig til på havet udfra Jupiters såkaldte drabanter og følgesvende, fordi man på et skib ikke kunne bruge de samme instrumenter som til lands, men han mente at månen, hvis der kunne udfindes en ligning mellem den og de faste stjerner, ville åbenbare det, hvorfor Hans Majestæt bad den

dér tjenestegørende astronomiske professor om at indrette sine studeringer på dette formål. Hans Zariske Majestæt har således stor indsigt i slige sager og befalede da også ofte denne professor at komme til ham. Derpå forføjede Deres Zariske Majestæter sig til Rosenborg, hvor de blev herligt trakteret af Deres Kongelige Majestæter og efter taflet forlystet med ringrendning til vands på Rosenborgs kanal.

Extraordinaire Relationer

Maj 1721, side 62—70

Dette slot er grundlagt af Frederik den Anden på et smukt, sundt og godt sted og er omgivet af en stor sø. Det ligger i en meget frugtbar egn og er omkranset af dejlige skove. Den herlige og prægtige bygning er enhver stolt af, og den er så priselig en bygherre som den fordums stormægtigste, nu højlovet ihukomne kong Christian den Fjerde værdig, hvis navnetræk ses overalt på denne dyrebare bygning. Dog er den blevet ikke så lidt udbygget og forbedret indvendig af de efterfølgende konger, og i særdeleshed af vor nu regerende allernådigste konge og hersker. Fra begyndelsen er der ved dette slot blevet anlagt en lille by der hedder Hillerød, og som på grund af at hoffet opholder sig her om sommeren er vokset mærkbart fra en beskeden begyndelse og er forsynet med adskillige smukke bygninger, som er rejst dels af de kongelige embedsmænd der har deres tjeneste ved slottet, dels af andre, som på grund af stedets behagelighed har taget ophold eller skaffet sig næring dér. Der er ingen kirke i byen, men beboerne går i slotskirken. Byen har købstadsrettigheder og en byfoged. Kong Frederik den Anden oprettede en latinskole i byen, men lod den siden for visse årsagers skyld flytte til Sorø. Men salig højlovede kong Christian den Fjerde fandt det fornødent igen at grundlægge og indrette en ny latinskole dér, til hvilket formål han da lod bygge en smuk skole, hvor rektor og lærere har fri bolig; disciplene modtager en beskeden ydelse til deres underhold, og Hans Kongelige Majestæts hofprædikant er beskikket til at føre tilsyn med skolen.

Denne store konge har vi også at takke for oprettelsen af andre skoler, og ligesom det behagede kong Christian den Fjerde at fremme Guds ære ved oprettelse af skoler og at smykke landet med skønne palæer og bygninger, så mærker vi jo ikke mindre interesse for begge dele hos vor store konge, kong Frederik den Fjerde, som foruden utallige andre prisværdige gerninger og ypperlige foranstaltninger i sin regeringstid, fornylig — for at fremme Guds ære og udrydde den vankundighed der hersker hos almuen på landet — har ladet oprette skoler ved rytterdistrikterne, hvor ungdommen uden stor bekostning kan oplæres og øves i gudfrygtighed, og hvorom det den 28. marts har behaget Hans Kongelige Majestæt under sin kongelige hånd og segl at udsende en instruks, som Hans Kongelige Majestæt allernådigst befaler at enhver skolemester i rytterdistrikterne indtil videre skal rette sig efter i det embede der er betroet ham som skolemester:

1. Han skal daglig holde skole i det dertil indrettede og ham anviste hus for alle drenge og piger i de byer som er underlagt den pågældende skole, og han skal ikke alene tage imod bomænds, husmænds og indsidderes børn, men også deres tyende, når de forlanger det af ham.

2. Skulle der findes nogle fattige og forladte fader- og moderløse børn som intet tilholdssted har, men lever af almisse, skal han også tage imod dem og ikke tage sig mindre af deres undervisning end af andres.

3. Så snart han tiltræder sit embede skal sognepræsten give ham en nøjagtig og udførlig liste over alle børn og alt tyende i de byer som hører under hans skole, for at han deraf kan se om alle børnene, såvel drenge som piger, flittigt søger skolen senest så snart de er over fem år gamle. Skulle nogen af børnene uden deres forældres vidende og imod deres vilje udeblive fra skolen, underretter han forældrene herom, som da straffer dem med ris; men holder forældrene selv deres børn hjemme skal han straks anmelde det til præsten, som kalder disse forældre op til sig og foreholder dem deres forseelse, hvorved de skal angive årsagen til at børnene ikke oplyses i den saliggørende Guds-kundskab og intet lærer af det hvormed de til sin tid kan tjene deres konge og fædreland. Kan præsten ved disse formaninger ikke i mindelighed formå forældrene til at holde deres børn flittigt i skole, skal han uopholdelig indberette det til amtmanden, som straks skal råde bod herpå og efter sagens og omstændighedernes beskaffenhed drage omsorg for at forældrene bliver afstraffede, enten med pengemulkt eller med fængsel på vand og brød, eller, hvis forseelsen har gentaget sig tre gange, med offentlig skrifte.

4. Han skal med lige stor flid og omhu tage sig af alle børnene, såvel den allerfattigste indsidder som den bomands der ikke savner noget, for han bør ikke tage hensyn til forældrenes situation og formue, men hans eneste mål skal være at få hver enkelt af de ham betroede børn forsvarligt undervist.

5. Udebliver nogen af børnene i den by hvor skolen holdes skal han, så snart han erfarer at de ikke er mødt i skolen, lade forældrene det vide og af dem forlange en gyldig årsag til at de ikke er kommet i skole.

6. For at forældrene ikke skal beklage sig over at de mangler den hjælp og tjeneste fra deres børn som de ellers kunne vente ifald de ikke jævnlige skulle i skole, skal han sørge for at de børn over otte år som har været i skole om formiddagen kan blive hjemme om eftermiddagen; dog skal han give agt på at de der er i skole om formiddagen den ene dag møder i skolen om eftermiddagen den næste dag, så disse børn kan holde fri den halve dag når forældrene forlanger det, men børn under otte

år og børn som forældrene ikke forlanger hjælp af kan være i skole såvel formiddag som eftermiddag.

7. Fra påske til mikkelsdag holder han skole fra klokken 7 til 11 om formiddagen og fra klokken 2 til klokken 6 om eftermiddagen, men fra mikkelsdag til påske fra klokken 8 til klokken 12 om formiddagen og fra klokken 2 til klokken 4 om eftermiddagen.

8. Hver morgen skal han begynde med bøn således at der først synges en morgensalme, derefter læses morgenbønnen samt et kapitel af den Hellige Skrift, og endelig synges en bods- eller åndelig salme. Mens morgenbønnen læses skal alle tilstedeværende børn ligge på deres knæ, og han skal se til at børnene synger salmerne, beder bønnen og hører Guds ord med andagt, dog skal han drage omsorg for at der efter vejrets beskaffenhed om vinteren når det er dårligt vejr kun synges et par vers af en salme, for at børnene kan komme hjem endnu mens det er lyst og ikke skal komme til skade ved snefog og i mørke.

9. Når morgenbønnen er holdt skal han straks begynde at læse med børnene, men eftersom der er både piger og drenge i skolen skal han sørge for at drengene sidder ved et eller flere borde for sig selv og pigerne for sig selv, da de ingenlunde må sidde blandt hinanden.

10. Han skal af al flid lære børnene dr. Luthers lille katekismus, som de skal kunne udenad ord for ord, dernæst den i stiftet benyttede forklaring, som han ikke må lade dem lære udenad sådan at de binder sig til ordene, men han bør tit og ofte forandre spørgsmålene til dem, eftersom det er bedre at de kan gøre rede for meningen end at de kan læse ordene op uden at forstå dem.

11. Alle børnene i skolen skal han desuden lære at læse indenad i bøger, ligesom han tillige, når forældrene forlanger det, skal undervise dem i at skrive og regne, for hvilket forældrene skal betale ham otte skilling dansk månedlig pr. barn til skrivematerialer, men for læsningen betales intet.

12. Ligesom skoledagen begyndes om morge-

nen med sang, bøn og læsning af Guds hellige ord, bør den også sluttes om aftenen, hvor der da først synges en åndelig salme, hvorpå alle børnene knæler ned mens aftenbønnen læses; siden læses et kapitel af den Hellige Skrift, og endelig sluttes med en aftensalme. På samme måde skal der også inden børnene forlader skolen om middagen læses to, tre eller fire artikler af Lovbogen for dem, alt efter årstiden.

13. Når aftenbønnen således er holdt går børnene hver til sit hjem, og de børns forældre som ikke bor i den by hvor skolen holdes skal ligesåvel som de børns forældre i den by hvor skolen holdes, selv drage omsorg for at få børnene hjem fra skolen.

14. Mens børnene er i skole skal skolemesteren frem for alt give nøje agt på at de ikke bander, bruger skældsord og utugtig snak eller støjer, kives og slås, men finder han at en eller anden af dem forser sig heri, så straffer han dem med ord og foreholder dem alvorligt at de i skolen skal være stille og opmærksomme og ikke fortørne Gud eller gøre hinanden fortræd.

15. Om søndagen og på helligdagene samt bededagene skal børnene møde skolemesteren ved kirken, og han følger dem ind i kirken og forbliver der indtil prædiken og katekisation er forbi. Han skal også give nøje agt på at børnene fra de fjernereliggende byer ligeledes møder i kirken, og at de følges med deres forældre, men nødes forældrene til nu og da at lade et barn blive hjemme for at se efter huset, skal han sørge for at det barn der har været hjemme en søndag kommer i kirke den næste søndag, mens en af dem der var i kirke forrige søndag derimod kan blive hjemme hvis forældrene finder det nødvendigt.

16. Når biskoppen engang hvert tredie år eller oftere besøger kirken og overhører ungdommen, så skal skolemesteren være til stede med alle de børn der går i hans skole, og han skal da inddele dem i forskellige klasser, først dem der blot har lært en eller flere af de fem dele i Luthers lille katekismus, dernæst dem der kan den hele katekismus uden forklaring, så dem der tillige har lært forklaringen og sentenserne, og endelig dem der desuden kan Davids syv bodssalmer. Når børnene således er stillet i orden

kan biskoppen overhøre enhver i det de har lært, hvorunder skolemesteren hele tiden skal være til stede for at stå til regnskab, hvis der skulle være noget at udsætte på hans undervisning. Til dette formål skal biskoppen have ret til direkte at spørge ikke blot provsten, præsten og degnen, men endog hele menigheden, om de har noget at udsætte på skolemesteren, og hvis han enten er forsømmelig i sit embede eller er usømmelig i sit liv og levned, eller biskoppen hører klager over at skolemesteren ikke følger sin instruks, skal biskoppen sige det til provsten og præsten og irettesætte dem for at de har ladet en så uduelig skolemester sidde, som burde være afsat af amtmanden og dem, hvorefter de skal indberette det til amtmanden og uden videre proces afsætte ham.

17. Provsten skal også besøge kirken en gang hvert år og skal da på samme måde som når biskoppen hvert tredie år besøger kirken — hvorom den foregående artikel handler — både overhøre børnene og undersøge om der skulle være noget at sige skolemesteren på, hvilket i så fald skal indberettes til amtmanden, og hvis både amtmanden, provsten og præsten finder at han ikke har overholdt sin instruks og har forsømt sit embede, skal de uden videre proces afsætte ham.

18. Han skal ved sådanne kirkebesøg af biskop og provst have en liste ved hånden over dem der går i hans skole, hvor enhvers navn er skrevet op, om og hvor ofte han eller hun har forsomt skolen, og biskoppen og provsten skal da undersøge om sådant er børnenes eller forældrenes skyld, for at de skyldige kan blive foreholdt forseelsen efter dens beskaffenhed.

19. Når børnene i skolen er blevet undervist såvidt at de kan modtages til det højværdige alters sakramente, skal han dog bagefter gennemgå deres børnelærdom med dem en eller to gange om ugen, for at de ikke skal glemme hvad de har lært, og hvis nogen af dem desuden forlanger at få mere undervisning i at regne og skrive må han ikke nægte dem det.

20. Såfremt nogle af dem der er indrullet i landmilitzen, eller af de voksne fremmede mennesker der er flyttet til sognet, skulle vise sig at være så vankundige og uoplyste i deres salig-

heds sag at sognepræsten ikke med god samvittighed kan modtage dem ved Herrens bord, så skal han, når sognepræsten henviser dem til ham, være pligtig at undervise dem på bestemte tider, således at de kan få den fornødne kundskab om Gud og deres salighed.

21. Han må ingenlunde med hug og slag handle ilde med børnene, men han skal på varsomste måde søge at rette deres fejl. Hvis nogen ikke er flittig til at lære, så skal han lade sådanne blive i skolen længere end de andre; dog bør han tage hensyn til børnenes lærenemhed, hvorved en kan være bedre begavet end en anden og derfor på kortere tid kan fatte det som en anden skal have længere tid til at lære. Hvis hans formaninger og den lempelige straf han lader børnene udstå ved at lade dem blive længere i skolen, ikke hjælper, siger han det til deres forældre, af hvem — eller af ham i deres nærværelse — de da straffes med ris efter forseelsens beskaffenhed.

22. For børnenes undervisning i læsning må han ikke forlange eller modtage noget, hverken af deres forældre eller af andre, da han derved efter loven kan straffes med at miste sit embede, men han skal lade sig nøje med den løn der er tillagt ham, nemlig 24 rigsdaler årlig, som skal betales ham kvartalsvis af kirkeinspektøren, og

desuden skal der leveres ham tre skovlæs brænde og af hver tyve tønder hartkorn et læs tørv samt af hver tønne hartkorn et lispund hø og et lispund halmfoder til hans kvæg, og han skal dertil have fri græsning til to køer og seks får blandt bøndernes kvæg og tillige være fritaget for alle skatter, ydelser og afgifter, hvad de end kaldes, og de husmænd som har børn skal enten yde skolemesteren to dages arbejde om året eller betale ham en mark; forlanger eller modtager han mere bør han, når hans skyld heri er bevist, uden videre foranstaltninger miste sit embede.

23. Denne instruks skal trykkes og opslås til alles underretning i enhver skole, og den bør og skal i alle måder overholdes; men den skolemester som retter sig efter den og desuden viser særlig flid med de unges undervisning, ham vil Hans Kongelige Majestæt allernådigst, forudsat han er student, belønne med et ledigt degnekald, eller endog et præstekald, hvis han skønnes at have evner til det, dog således at han skal have været skolemester i fire eller i det mindste tre år, før han må søge et sådant embede; og det er Hans Kongelige Majestæts allernådigste vilje at denne instruks skal læses fra prædikestolene hvert år efter prædiken den første søndag efter helligtrekongers dag.

Extraordinaire Relationer

Sept. 1722, side 257—60

Den 9. har vi med posten fra Bergen i Norge modtaget de tidender at den 12. i forrige måned var skibet »Håbet« kommet tilbage fra Grønland, efter at det i maj 1721 var afsejlet fra Bergen og havde overvintret der i landet. Med skibet har man tillige modtaget breve af 18. og 20. juni i dette år fra den i Grønland tilbageblevne missionær Hans Egede og bogholder Hartvig Gientoft, og brevenes indhold er i kort- heds dette: Af de fra Bergen med skibet »Håbet« udsendte nogle og fyrre mænd er kun to afgang ved døden, den ene, som var tømrer af profession, var allerede syg da han gik ombord og døde ved skibets ankomst til Grønland den 2.

juli 1721, den anden døde den 12. februar 1722.

Ved ankomsten til landet på 64 grader og 7 minutter fandt præsten og de udsendte folk indbyggerne omgængelige og fredsommelige så at de gennem det år de har opholdt sig blandt grønlænderne ikke er blevet tilføjet den ringeste skade eller har haft noget udestående med dem, med undtagelse alene af en enkelt nordmand, som for desto bedre at lære indbyggernes sprog at kende har logeret hos dem i 14 uger to mil fra kolonien, og som da han blev fortrolig med disse folk og de engang skæmte med hinanden, blev fortrydelig og gav en af grøn-

lænderne et munddask; denne gav ham igen med samme mønt, hvorpå nordmanden trak sin kniv, men grønlænderne overmadede ham og tog den fra ham og gav ham et slag i ansigtet med skæftet så der kom blod; derpå bemægtigede de sig hans ladte gevær og skjulte det, men da nordmanden imidlertid så sit snit til at få fat i en økse i et andet kammer og ville gå til angreb på grønlænderne med den, fik de talt ham til besindighed så de kunne stille hans vrede, hvorefter de tørrede blodet af ham og bad ham om ikke at fortælle at de havde slået ham, men i stedet sige at han var faldet og havde stødt sig.

Men hvor fredeligt end kolonien har levet, såvel indbyrdes som med grønlænderne, har der dog ikke været megen handel, jagt og fiskeri, som ialt kun har givet fire rensdyr, nogle få ryper samt harer, eftersom fuglene og dyrene der i landet er meget sky, for grønlænderne jager uophørlig efter dem. Skibets hele returladning består kun af 14 kordeler eller 28 tønnder spæk og tran, 160 stk. sæl- og ræveskind og en del malm. Nordmændene har ellers rejst omkring såvel på øerne som på fastlandet og har til enhver tid søgt natteleje hos indbyggerne, hvilket grønlænderne ligeledes har gjort hos de norske. Fangsten af hvalfisk foregår på 69 grader, og såvidt man endnu har kunnet erfare tager indbyggerne bolig vinteren over på 60 til 70 grader for at kunne fortsætte deres fiskeri. De norske kolonier er anlagt på det sted hvor grønlænderne mest opholder sig, nemlig på øerne. På fastlandskysten findes der bekvemme steder for græsning, hvor man kan holde kvæg, desuden lidt krat og birkeskov i mandshøjde. Langs øerne og ved strandbredden kommer der store træer af gran og fyr drivende i havet, hvorved de norske har haft i overflod af ildebrændsel; et af disse var så stort at da det blev savet i stykker fik de ikke alene brædder nok til at lægge gulv i en stue, men så mange tilbage at de byggede en båd af dem. Nogle regner med at disse træer kommer fra Amerika, men præsten Hans Egede slutter at eftersom drivisen ikke når frem til dette sted i landet hvor han og hans folk har opholdt sig vinteren over, og træerne findes drivende der omkring, så må de komme fra de store fjorde som strækker sig op i landet, og at der inde i landet må findes skove og gode græsgange.

Hvor langt landet er bebygget er ukendt, men de indbyggere man hidtil har mødt lever meget fredeligt, ærbart og kysk, skønt de hverken kender til Gud eller himlen, djævelen eller helvede. Man har aldrig hørt nogen kiv og trætte mellem mand og kone, forældre og børn, men der vises god kærlighed og forståelse mellem dem. Deres unge pigebørn har af blufærdighed ikke villet fortælle de norske hvad brysterne kaldes på deres mål. Når nordmændene har indlogeret sig hos grønlænderne om natten, har kvinden i huset lagt de unge på den ene side af sig ind mod husvæggen, og de norske på den anden side af sig. Deres føde er for det meste rå kød, tildels lufttørret. Indbyggerne bliver temmelig gamle og det menes at mange af dem bliver 100 år og derover. Hvis den ene har noget giver han den anden deraf, og de tager ikke noget fra hinanden. De regner den udsendte præst for at være en stor mand, og når han prædiker er de efter deres maner ganske andægtige, så han håber at omvende mange af dem så snart han har så meget magt over deres sprog at han kan prædike på det.

På denne bredde, 64 grader, er dagen om vinteren længere end i Bergen, der er kulde og frisk vinterluft med kun lidt sne, og som de fleste siger har vinteren ikke været hårdere der end den plejer at være i Bergen.

Det skib der i år afsejlede fra Bergen ankom til Grønland den 8. juli for at handle, men det har dog ordre til at sejle hjem igen i slutningen af juli. Hans Egede bliver i Grønland sammen med 18 mand, resten har han sendt tilbage til Bergen, og han mener det ikke nødvendigt at have et skib hos sig vinteren over, for de er så velforsynede med proviant at der er nok til tre år.

Blandt andre ord i grønlændernes sprog er følgende gloser nedskrevet: solen kaldes: soken-och, en skjorte: annas annich, synål: nikenich, knappenål: kuklanich, båd: kajak, kone: kone, hoser: all-senich, perler: tapane, rensdyr: tuchtemich, ræveskind: kochomich, spæk: opsuch, præsten: perlese.

Så glædelige som disse tidender er om det så længe tabte og nu genfundne Grønland, så fornøjelige er også de som er modtaget fra Trankebar om evangeliets fremgang der på stedet, hvor

det berettes at der i de derværende skoler var 127 børn som blev undervist i deres kristendom, læsning og skrivning og andre videnskaber, og 61 personer, såvel børn som personale, blev frit underholdt og forsynet med klæder og mad på missionens bekostning. I Cadular, en engelsk besiddelse, var der også bygget en skole, som

blev forsynet fra Trankebar. Blandt de nye omvendte var der en del kateketer som allerede øvede sig i at prædike. I 1720 blev der døbt 31 børn og voksne og i 1721 18 personer. Det nye Testamente, de fem Mosebøger samt Josvas og Dommernes bøger er i 1720 blevet trykt på malabarisk tilligemed en kommuniions-bog.

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter

Okt. 1724, side 74 sp. 1—2

Den 11. i måneden oprandt vores allernådigste konges højlyksalige fødselsdag, da Hans Kongelige Majestæt gik ind i sin alders 54. år, hvilken dag blev meget højtideligt holdt på Frederiksborg i en prægtig stor forsamling af ministre og kavalerer, som i al underdanighed gjorde deres lykønskninger. Ved det kongelige taffel spiste da 48 personer, foruden de personer der blev trakteret ved de to marskals-tafler. Ved desserten, som blev sat frem på det høje kongelige herskabs bord, præsenterede hofkonditoren eller sukkerbageren Ziegel et fort eller en fæstning af sukker med alle tilhørende værker og befæstet med palisader; indeni sås garnisonen i fuld udrustning med gevær og ellers alt hvad der hører til en fæstning. Dette fornøjede Hans

Kongelige Majestæt såre, og ikke mindst da der fra samme fæstning, så snart det kongelige herskab havde rejst sig fra taflet, blev affyret 27 skud fra 27 små kanoner.

Selvsamme dag ankom i Sundet et skib fra Bergen med to vilde grønlandere, som er bragt hid fra Grønland med det Bergenske Grønlands-Kompagnis skib; de er kun små af størrelse men des mere af tykkelse, sortebrune i ansigterne, er dog ikke så vilde at de jo især respekterer præsterne, thi så snart de var kommet i land og de så dem der stod og betragtede dem, rejste de sig op og gav dem hånden, hvilket de ikke gjorde ved nogen anden. Dagen efter blev de i deres dragter forestillet for kongen og dronningen på Fredensborg.

Extraordinaire Relationer

Okt. 1728, side 79—80

Den 20. oktober klokken halvgåen syv om aftenen har det behaget Gud at hjem søge den kongelige residens-stad Kjøbenhavn med en stor ildbrand som varede til lørdag morgen. Branden begyndte i et lille hus ved Vesterport, og da der blæste en stærk vind fra sydvest og der i dette kvarter savnedes vand og desuden sammesteds var en stor mængde brændeskure fyldt med elle- og fyrrebrænde samt adskillige hørboder, fik ilden sådan en magt at den trods alle de foranstaltninger der blev truffet ikke kunne

dæmpes. Men da den tog overhånd i Vestergade og åd sig bag om volden gennem Larsbjørnstræde, Studiestræde og St. Pederstræde til Nørregade, og dens gnister eller stikflammer også dér antændte brændeskurene, blev alle huse i de tilstødende gader der lå i vindretningen lagt i aske tillige med Vor Frue, St. Petri, Helliggejst, Trinitatis og den Reformerte kirke, og desuden af de offentlige bygninger rådhuset, en del af Vajsenhuset, Kommunitetet, Akademiet (undtagen konsistorium), Vor Frue Latin-

ske Skole, Walckendorffs, Borchs og Ehlers Kollegium, Regensen, bispens og professorernes boliger og præstegårdene til de nævnte kirker, og endelig de grevelige Rewentlowske, Scheelske og Knuthske gårde, så at en stor del af denne skønne by er blevet til en askehob og brandtomt hvor det er et bedrøveligt syn at se de skorstene og mure der står tilbage i gaderne. I Vimmel-skaflet er ilden standset på den ene side ved Jens Petersens gård og på den anden ved de små huse nær Hellig Geists kirke, dog er tre gårde længere fremme på Amagertorv nedbrændt. På Købmagergade er ilden standset på den ene side ved salig rådmand Klinges gård og på den anden side ved Jean Jeans gård, i Gothersgade på den ene side ved kaptajn Barfoeds gård lige ud for Adelgade, i Ved Stranden

ved Monsieur Heuseriks gård, i Naboløs og i Vandkunsten ved hjørnehuset og Magsstræde ud til kanalen. Men lovet være Gud som netop da ilden havde taget overhånd stillede blæsten og lod vinden dreje sig bort fra den øvrige del af byen, og velsignede de skønne foranstaltninger som Hans Kongelige Majestæt lod gøre for at dæmpe ilden, og den store omhu Hans Majestæt uden at skåne sin egen høje og hellige person viste årle og silde for at bevare så meget af denne gamle kongelige residens-stad som endnu stod til at redde, samt at opmuntre de til brandens bekæmpelse udkommanderede folk. Næst efter Gud frelste han alene byen fra den overhængende totale undergang, som det var Hans Kongelige Højhed kronprinsen overmåde magtpåliggende at forhindre.

Avisen i Historien

»Nu er I enke, nu kan I vel berette, hvorledes alt hænger sammen?« Manden, der udtaler disse ord, er Københavns slotsfoged. Han rækker den fængslede Leonora Christine avisen med meddelelsen om hendes mand Corfitz Ulfeldts død; hun læser og giver ham den tilbage: »Aviskrivere siger ikke altid sandhed«.

Episoden, der fandt sted i marts 1664, er fortalt af Leonora Christine selv i erindringsværket »Jammers Minde«, og ser man bort fra kongedatteren og hendes triste skæbne, er den interessant derved, at det vistnok er første gang, aviser omtales i litteraturen. På det tidspunkt befinder vi os rigtignok også i pressens allertidligste barndom.

✧

Med bogtrykkerkunsten var grunden lagt til en effektiv nyhedsformidling, men det varede længe, før man alvorligt begyndte at udnytte Gutenbergs opfindelse til dette formål. Så tidligt som i 1400-tallet eksisterede imidlertid en nyheds-tjeneste, uden brug af trykpresse og iøvrigt forbeholdt nogle få, nemlig i særdeleshed de store europæiske fyrstehuse og handelshusene, der herigennem udbyggede en måske ikke altfor solid kontakt med fjerne forbindelser. Meddelelsesmidlet var håndskrevne nyhedsbreve, der - ofte i mange kopier - spredtes pr bud. Denne trafik opnåede en vældig udbredelse i løbet af 1500-tallet.

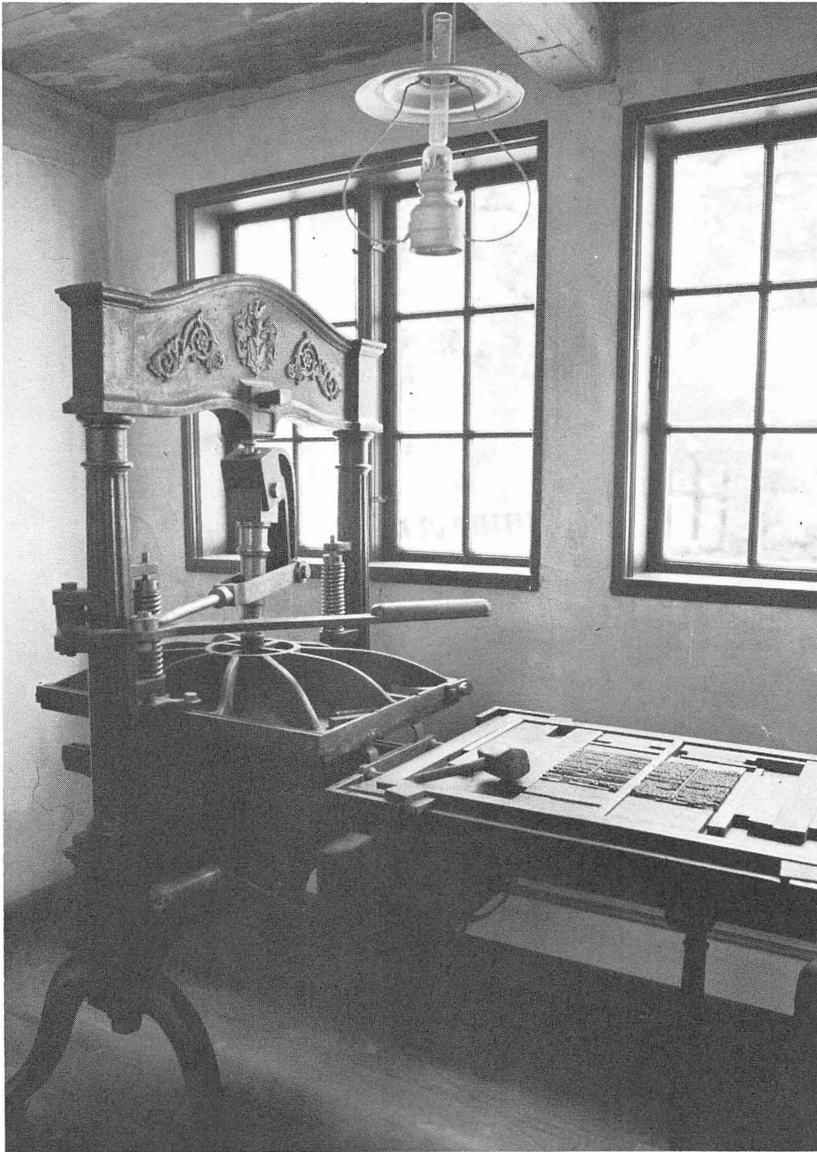
Omkring 1600 fandt man på at trykke nyhedsbrevene. De første blev til i Schweiz i 1590'erne, og ideen blev fundet så god, at den hurtigt bredte sig - navnlig til Tyskland, hvor der fra 1609 udkom trykte nyhedsbreve flere gange om ugen. I Norden var vi noget senere på færde, men Sverige bør nævnes, fordi det første trykte nyhedsbrev her, fra 1645, har en endnu eksisterende efterkommer, verdens ældste stadig udkommende avis. Vi nærmer os med disse udgivelser stærkt de egentlige

aviser; grænsen er under alle omstændigheder særdeles flydende.

Ved siden af nyhedsbrevene optrådte en anden slags nyhedsspredere, de såkaldte flyveblade, der kun udkom, når der var noget særligt på færde, men som til gengæld var beregnet for den brede offentlighed, hvorfor bogtrykkerkunsten var deres absolutte forudsætning. Flyveblade kendes allerede fra slutningen af 1400-tallet, og i de følgende to århundreder fik de en vældig blomstring, ikke blot på baggrund af tidens store religiøse og politiske omvæltninger, men også fordi disse lejlighedstryksager havde gode muligheder for at unddrage sig censur - enhver kunne trykke og udsende dem, så det var ikke altid let at efterspore kilden. At bladene således blev misbrugt, forhindrede ikke myndighederne i at anvende samme meddelelsesmiddel. Vor egen kong Hans har - så tidligt som i 1506 - udsendt trykte flyveblade med teksten til en pavelig bandbulle mod en af rigets fjender og har dermed - vistnok - æren af at være den, der indførte bogtrykkerkunsten i dansk politik. Det ældste bevarede danske flyveblad er fra 1542 og formentlig oversat fra tysk, en beretning om en græshoppesværms altfortærende hærgen i en lille tysk by. Fra samme århundrede kender vi flyveblade om Daniel Rantzaus sejr ved Svarterå i 1565 og om Christian 4's kroning 1588. Nu skal man ikke tro, at flyvebladene altid handlede om store og historiske begivenheder; overtroiske fænomener, naturmærkværdigheder o. lign. var meget benyttede emner - og blev iøvrigt ved med at være det, også da de rigtige aviser omsider dukkede op.

✧

Aviser i vor forstand kan man først tale om, når nyhedstjenesten er regelmæssig, når nyhederne har sigte mod et bredt publikum, og når de fra samme kilde udsendte blade har et ensar-

Endnu i sidste halvdel af forrige århundrede blev mange danske aviser trykt på håndpresser ikke meget forskellige fra den, Gutenberg benyttede. Ydeevnen var særdeles beskedden; at trykke et oplag på 3000 tog for en enkelt presse omkring 12 timer, så større blade måtte have flere, ja mange, håndpresser i deres trykkerier. Afløseren blev den dampdrevne hurtigpresse, og 1865 kom rotationspressen, hvor papiret føres frem i endeløse baner efter det endnu i vore dage anvendte princip. Til de nye maskiner benyttedes papir fremstillet af træmasse; det er stærkere end det gamle kludepapir, men øvrigt ringere, derfor ser man på bibliotekerne de nye aviser forfalde, mens de gamle trodser tiden. - Billedet (fra Den gamle By i Århus) viser en håndpresse fremstillet 1844 til et trykkeri i Viborg.

Fot. Gunni Busck

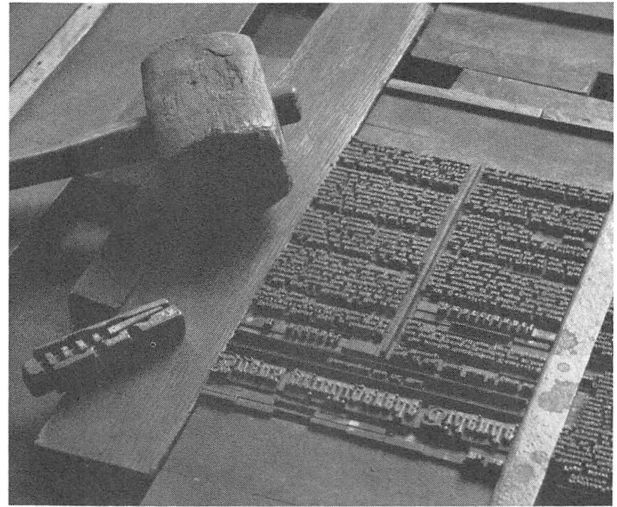
tet udseende fra nummer til nummer, for eksempel bærer samme »hoved«. Men for at regelmæssig udbredelse til et bredt publikum kan finde sted, kræves et distributionsapparat, et ordnet postvæsen. Da tiden kom, hvor denne forudsætning var opfyldt, opstod avisen så at sige af sig selv som en direkte fortsættelse af de eksisterende nyheds-tjenester, uden at disse dog derfor straks forsvandt. Navnlig flyvebladene med deres dramatiske indhold lod sig på ingen måde slå ud af de første primitive aviser.

Her i landet blev posttjenesten lagt i faste rammer ved en kongelig forordning i 1624, og nøjagtig ti år efter udstedtes et avisprivilegium - til en bogholder og en bogtrykker i fællesskab. Vor første avis så dagens lys. Hvor dansk den

var, kan diskuteres, både den og dens nærmeste efterfølgere var nemlig tysksprogede, hvilket hænger sammen med, at de havde tyske aviser som forbilleder og stofleverandører. Af disse gamle blade er der kun få rester tilbage.

Den ældste bevarede avis skrevet på dansk er fra 1657 og bærer navnet »Ny Affvjsjer«; kun et enkelt nummer af den eksisterer, men rigtignok et heldigt eksemplar, for heri finder vi en rapport om svenskekongens angreb på Frederiksdode, det nuværende Fredericia. Udgiveren var - som næsten alle avisudgivere til helt op i 1800-tallet - en bogtrykker; Peder Morsing hed han, men hans karriere som redaktør varede kun et års tid, så døde han, og virksomheden overgik til enken. Denne gif-

En virkelig anvendelig sættemaskine kom først i brug omkring 1890; tidligere måtte arbejdet udføres i hånden, hvilket vil sige, at man møjsommeligt måtte hente typerne en for en i sættekassen, samle dem i vinkelhagen for derefter at overføre dem til spændrammen. - Billederne er fra Den gamle By.

tede sig snart efter med en anden bogtrykker, Henrik Gøde, der benyttede lejligheden til at ansøge om Peder Morsings privilegier og fik dem bevilget. Gøde blev - som det hedder i et af dokumenterne - »Peder Morsings efterfølger i embedet såvel som i sengen«.

Gødes overtagelse af den morsingske presse medførte et kedeligt tilbageskridt, »Ny Affvjer« blev til »Wochentliche Zeitung« - også denne avis blev med andre ord nu tysksproget. Man kunne næsten fristes til at kalde disse første aviser for lokale aflæggere af større tyske blade, en af dem hed ligeud »Wochentliche Zeitung ausz Hamburg«, så her er der i hvert fald ikke stukket noget under stolen. Selv danske nyheder kom ofte til vore aviser via udlandet - og det var ganske almindeligt, at det tyske stof blev direkte aftrykt uden at være tilpasset danske læsers tarv. I en københavnsk avis fra 1658 kan man således læse et nytårsbudskab, hvor man inderligt takker Gud for, at det netop udrundne år er forløbet »in gutem Friede und Ruhe« - hvad man med rimelighed kunne takke for i Hamborg, men ikke her, hvor fjenden stod langt oppe i Jylland. Et endnu grellere eksempel

kan hentes fra Sverige, hvor man under krigen med Rusland benyttede mange udenlandske kilder, også russiske. Det virker temmelig grotesk, når man i den mest kongetro stockholmske avis ser den russiske hersker betegnet som »vor milde og kloge fyrste«.

Gødes avis hentede hovedparten af sit stof fra et Hamborg-blad og fra svenske kilder, men det må siges til hans ros, at han desuden bestræbte sig på at bringe originale danske nyheder - f.eks. om Ulfeldt-sagen; det kan meget vel have været »Wochentliche

Extraordinaires Maanedlige Relationer

appendix maj 1676.

Fra Tyrkiet:

»Den store sultan har holdt en stor jagt ved Adrianopel og haft 50.000 mennesker forsamlede til at jage vildtet op, men eftersom en stor kuld og sne rejste sig, ere nogle hundrede mennesker omkomne og ej mere end 17 harer og 2 hjorte bekomne«.

1702

1710

1717

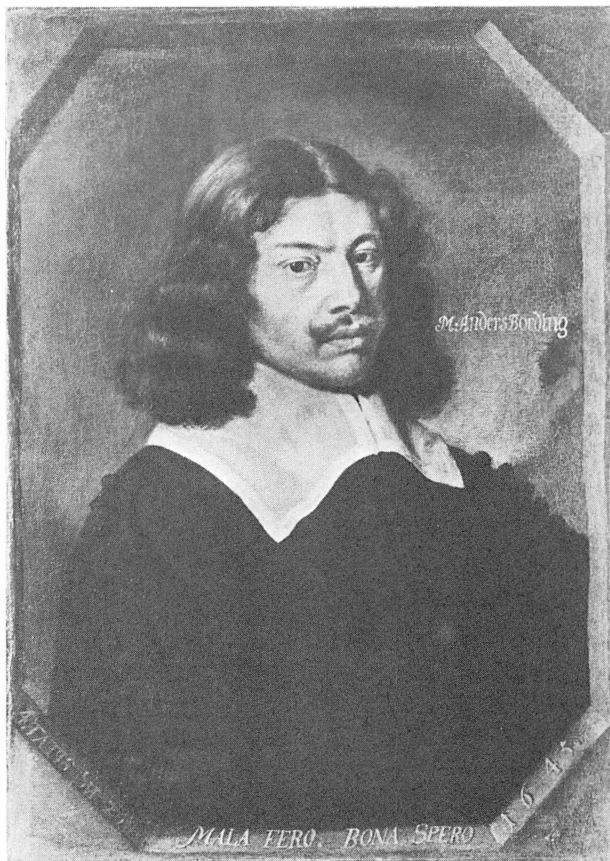
Zeitung«, Leonora Christine fik forelagt i fængslet. Det er dog hverken Gøde eller Morsing, men en helt tredje mand, Anders Bording, der almindeligt nævnes som »den danske presses fader«. Med ham vandt dansk sprog og danske nyheder for alvor indpas i danske aviser.

Anders Bording adskilte sig fra samtidens - og en lang eftertids - avisudgivere ved at have en akademisk baggrund og tillige mange kunstneriske talenter. Lægesønnen fra Ribe havde som

student fordybet sig i de klassiske digtere og tidens store poeter, mindre i de studier, der egentlig burde have optaget ham. Han var en ubekymret sjæl og dertil selv en glad poet, ynder af våde varer og en dygtig sanger og luts spiller, så først da han var et godt stykke oppe i trediverne, fik han sin magistergrad. Nu burde han efter god skik have indrettet sig på en mere ordnet tilværelse, men åbenbart savnede han aldeles anlæg i den retning. Et rektorembede ved en latinskole forlod han efter et år, og bedre gik det ikke, da han forsøgte sig som lektor i teologi ved domkapitlet i fødebyen Ribe. Derefter vendte han tilbage til hovedstaden for at genoptage sin boheme-tilværelse og ernære sig som - bl.a. - lejlighedsdigter.

Det var i midten af 1660'erne. Enevælden var da nylig indført, og denne politiske tilstand blev en væsentlig årsag til Bordings indtræden i avisudgivernes rækker. Den rigtige person fandt her den rigtige situation, der gav hans anlæg mulighed for at komme til fuld udfoldelse. Kongen og hans rådgivere må have indset, at en loyal og velskrevet avis ville være et såre nyttigt redskab for det nye statsstyre. Bording med den elegante, flittigt benyttede pen, levende optaget af alt, hvad der rørte sig i tiden, og dertil yderst kongetro, kunne bruges. Det er sandsynligt, at ideen udgik fra hoffet - måske fra selve Peder Schumacher.

I hvert fald: Den 1. august 1666 udkom med kongelig understøttelse det første nummer af Bordings »Den Danske Mercurius«, skrevet på udsøgte omend i vore øren noget tunge vers. Sin poetiske ramme havde den fået fra franske og især tyske forbilleder, men modsat

Anders Bording, udgiver af »Den Danske Mercurius« 1666-77. - Billedet findes på Frederiksborgmuseet.

disse henvendte Bordings avis sig til folket, og den var et egentligt nyhedsblad, i den første tid det eneste på dansk. Regeringsorgan var og blev den - alt, som angår monarken, omtales med næsegrus beundring - men ellers kan man ikke beskyldte den for at være ukritisk. Til udgiverens mange talenter kom, viste det sig, en stor journalistisk færdighed, som selv tidens formalistiske spændetrøje ikke formåede at kue. Bag den stive tidsprægede fremtoning skjuler sig meget af det, som kendetegner moderne aviser. Bording sorterer og prioriterer, nye stofområder inddrages, og ind imellem bliver der plads for småsnak om vind og vejr. Resultatet er blevet en avis, der var enestående i samtiden og et lysende eksempel for eftertiden gennem flere generationer.

Har Peder Schumacher, den senere Griffenfeld, end haft nok så megen andel i Mercurius' tilblivelse, kunne den altid kongetro Bording naturligvis ikke skåne kansleren, da dennes stjerne blegnede. Dommen over ham meddeles med disse verslinjer:

Med hast Schumacher vel opkom
 ved høje dyder,
 med hast faldt han og ned igen
 ved høje lyder.
 Hvorfor og retten ej sin pligt
 forsømme kan,
 men hannem har fradømt liv, ære,
 gods og stand.

Vor første journalist døde kun 58 år gammel i 1677, og dermed gik hans avis ind. Flere søgte at tage arven op, og flere »Mercurier« så dagens lys i de følgende år, men de var uden levedygtighed - og uden hans talent.

Det må antages, at Bordings eksem-

Avisen »Nye Tidender« havde som titelvignet en postrytter, men blader man årgangene igennem, opdager man, at det ingenlunde er den samme rytter fra først til sidst; det i træ skårne stempe har adskillige gange måttet udskiftes på grund af slid, og kunstnerne har ikke følt sig særlig bundet af forlægget. - Egentlige illustrationer forekommer hyppigt på flyvebladene, men kun yderst sjældent i 16-1700-årenes rigtige aviser. I 1800-tallet bedredes træsnitsteknikken, hvilket muliggjorde billedaviser som »Illustreret Tidende«, men først ved udgangen af århundredet, da man havde lært at fremstille klicheer ad fotografisk vej, holdt billederne for alvor deres indtog i dansk presse.

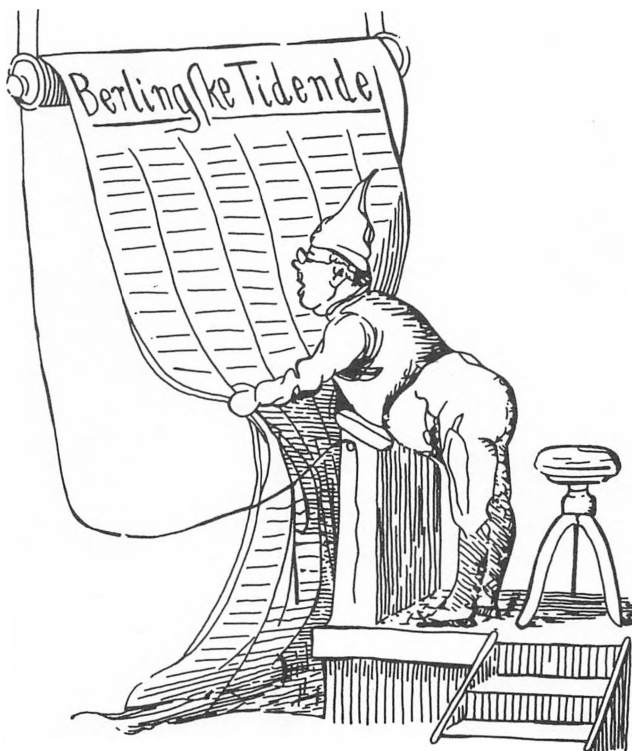
pel har en ikke ringe andel i den opblomstring af dansk presse, som indtrådte i årene op mod 1700. Mange aviser blev grundlagt endnu mens han levede, især efter udbruddet af krigen med Sverige 1675, hvor befolkningens nyhedstrang var stor. Af mændene bag

Extraordinaire Relationer

januar 1730.

»Udi Paris har nogle over den der gængse svaghed taget anledning at gøre det eksperiment, at de haver bundet et lidet stykke kød ved en raquet og ladet samme stige så højt som muligt i luften. Da raquetten faldt ned igen, har man givet det vedhængte kød en hund, som straks deraf er bleven død, hvoraf man gør sig adskillige tanker om luftens usundhed«.

disse udgivelser er der kun grund til at nævne en enkelt, nemlig boghandler Daniel Paulli, en søn af botanikeren Simon Paulli. Han udsendte i 1672 en avis på tysk og kort efter også en dansksproget, kaldet »Extraordinaires Maa-nedlige Relationer«. Den var på prosa, havde en fast titelvignet, en gående Merkur, og fremtrådte i tospaltet op-

Indtil godt op i 1700-tallet var aviserne ganske små, nærmest i lille tidskriftformat, men sideantallet øgedes efterhånden fra fire til otte, ja helt op til seksten. Denne vækst i tykkelsen var imidlertid ikke noget udpræget gode, den gav hæftningsproblemer, og enden på det blev, at man indskrænkede sideantallet, men gjorde fladen større. En helt ny udvikling, en udvidelse i højde og bredde, var hermed startet, den kulminerede i slutningen af forrige århundrede med firesidede aviser i kæmpeformater (det dobbelte af nutidigt avisformat), men ikke alle havde et spisebord til rådighed for avislæsning. Så tog man reb i sejlene, opgav at holde aviserne firesidede og gik ned til mere rimelige størrelser uden dog at vende tilbage til tidskriftformatet. - På billedet demonstrerer »Folkets Nisse« avislæsningens besværligheder, efter at Berlingske i 1859 er gået over til et format omtrent som det nuværende.

sætning med nyhederne ordnet efter lande, Danmark først. Til månedsavisen føjede han senere, efter krigsudbruddet, en ugeavis, men af den er kun ganske få rester bevaret. Paulli var også en foregangsmand, hvad angår fremskaffelse af stof til avisen. Han benyttede ikke blot en mangfoldighed af skrevne kilder, men etablerede et net af faste meddelere i hæren, i administrationen og i de store handelsbyer. Paulli havde ikke Bordings journalistiske talent, men han var en iderig og praktisk mand, der bidrog meget til udviklingen af den moderne avis.

Med disse to personligheder var jorden beredt. I årene omkring 1700 blev aviserne ikke blot flere og flere, men også bedre og bedre. En række dygtige avisudgivere fulgte i foregangsmændenes spor, og en ny kulmination oplevede man under den Store Nordiske Krig 1700-1720, hvor informationshungeren på ny blev umættelig.

Efter fredsslutningen indtrådte forståeligt nok en stilstandsperiode, læsiveren og stofmængden svandt ind, nogle udgivere mistede gejsten, og helt galt blev det ved Københavns brand i 1728, hvor adskillige avistrykkerier gik op i luer. Blandt de overlevende var »Extraordinaire Relationer«, men at det var på et hængende hår, turde fremgå deraf, at titelvignetten med løver og vildmænd savnes i dens første nummer efter katastrofen; den er erstattet med et klagevers, hvori det meddeles, at stempelblokken er brændt.

Et af de totalt brandhærgede blade, som efter nogen tid genopstod af asken, blev en snes år efter - i 1749 - overtaget af en nyetableret bogtrykker ved navn E.H. Berling, som gav det navnet »Kjøbenhavnske Danske Post-Tidender«. Berling var vel ikke en foregangsmand af Bordings eller Paullis format, og hans blad var næppe meget bedre end konkurrenternes, men han var både dygtig og driftig, og til forskel fra alle de andre udgivere formåede han at skabe en livskraftig avis. Den fik senere et endnu mere uhandterligt navn og blev da snart i folkemunde

»Blandt Sophies mange pligter er det ikke den letteste at læse føljetonerne i alle blade« - lyder teksten til denne Fritz Jürgensen-tegning. - Avisromanen var på hans tid noget nyt (den første stod i »Flyve-Posten« 1845), men genre blev hurtigt populær, og Dickens, Dumas og andre udmærkede forfattere har ad denne vej vundet læsere, de ellers havde måttet undvære. Det ufølsomme »fortsættes«, som altid afbrød handlingen på det mest spændende sted, blev redaktørernes hemmelige våben.

blot kaldt »den berlingske avis«. Som bekendt lever den i bedste velgående den dag idag under navnet Berlingske Tidende.

Har vi glemt provinsen? Nej den lå simpelthen for langt fra hovedstaden til at få del i kagen; vore ældste aviser er alle rent københavnske anliggender. Det første tilløb til en ændring af dette forhold blev gjort 1735 - og netop som følge af den store brand. En af de mange hjemløse bogtrykkere var flyttet til Odense medbringende sit kendskab til avisudgivelse, men stedet var åbenbart ikke gunstigt for sådanne nymodens ideer, så eksperimentet indstilledes efter en kort årrække. Nu var begyndelsen imidlertid gjort, og nogle år senere, i 1767, fik provinsen en levedygtig avis, nemlig den endnu eksisterende Aalborg Stiftstidende, der hurtigt efterfulgtes af de andre Stiftstidender. Disse blade skulle i henhold til deres privilegier udbrede offentlige bekendtgørelser inden for hver sit stift, deraf navnet. De var, ligesom i sin tid Bordings Mercurius, talerør for rigets styre - og vedblev at være det helt til 1904, da Statstidende overtog funktionen. Stiftsblad for Sjælland var »den berlingske avis«.

Fra månedsaviser var man gået over til ugeaviser, og sidst i 1700-tallet var det kommet dertil, at større blade udkom flere gange om ugen. Endelig i 1803 opstod vort første dagblad »Dagen«, som udgiveren, K. H. Seidelin, prægede med sin originale lidt sære personlighed, så at det hurtigt opnåede stor yn-

dest. Blandt hans pressemæssige eksperimenter var et forsøg på at indføre latinske typer (de samme vi bruger) i bladet, men her satte læserne grænsen, som nødvendiggjorde et hastigt tilbage-tog. »Dagen« var gennem en menneskealder vor mest populære avis. Også Berlingske blev nu dagblad.

Politisk var den danske presse endnu i første halvdel af 1800-tallet lagt i tunge lænker. Kun enkelte udvalgte aviser måtte bringe udenrigspolitisk stof, nogle var direkte i lommen på regeringen, og dem alle var det på det strengeste forbudt at ytre meninger, der afveg fra statsmagtens. Men oprøret mod enevælden lurede. 1834 opstod

Dagen

1803

»I London har den skotske politidommer Colquhoun stiftet et selskab til lastens undertrykkelse, som har god fremgang. Dette selskab har anklaget og fået straffet nogle mennesker, som handlede med liderlige bøger og billeder«.

»Fædrelandet«, der blev vort første opinionsblad, og til hvis fortjenester det hører at have indført den politiske leder. Digteren Carl Ploug, der gennem mange år var dets redaktør, har træffende udtrykt arbejdsvilkårene i følgende linier af sin »politiske sang«:

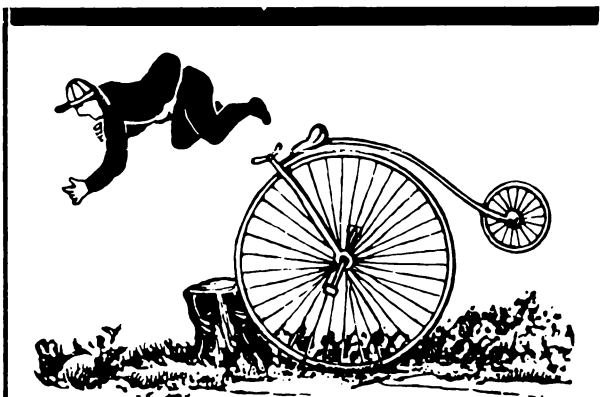
Det skrevne ord sig på hosesok
må liste censor forbi,
det talte vogter med skilt og stok
vort nidkære politi.

Bølger af sagsanlæg med påfølgende straffe til de ansvarlige rullede ind over »Fædrelandet«, men det vedblev at fremføre tidens nye tanker, næret af det folkelige røre ude i Europa. Sejrens time oprandt 1849 med junigrundloven. Censuren, der havde været et mareridt for alle avisudgivere, ophævedes og »kan ingensinde påny indføres«. Det

grundlag for en offentlig meningsdannelse, som hermed skabtes, sætter det store skel i pressens historie.

❖

I årene op til 1849 havde vi kun otte egentlige aviser, men tiden mellem de to slesvigske krige bragte ikke mindre end 35 nye. Det var det politiske højre, der stod bag de fleste, og de kendes på navnet, der består af et bynavn + »Avis«. Efter 1864 fik bønderne styrke gennem deres parti Venstre, der i løbet af en halv snes år stiftede 19 blade spredt over hele landet; de har tilnavne som »-Amtstidende«, »-Amts Avis«, »-Folketidende«, »-Folkeblad« og »-Dagblad«, men mærkelig nok ikke »-Venstreblad« - det navn fik senere den radikale venstrefløjs blade for at markere troskaben mod Venstres sande idealer. Omtrent på samme tid begyndte arbejderbevægelsen at gøre sig gældende, hvilket førte til oprettelsen af »Socialisten« 1872 og senere en række andre socialdemokratiske blade. Det endte med, at hvert af de fire store partier havde sin avis i så at sige alle købstæder - en situation, der holdt sig indtil sidste verdenskrig. Af fremtrædende nyskabelser i slutningen af 1800-årene må iøvrigt nævnes den store provinsavis Jyllands-Posten og hovedstadsbladet Politiken, der med mænd som Hørup, Brandes og Cavling i spidsen var sikret en flyvende start og et

Reparationsværksted for alle Slags Cykler,

**Prima Arbejde af 1ste Klasses
Mekanikere.**

**Køb og Salg af brugte Cykler.
Maskiner opbevares.**

Undervisning i Cyclekørsel gives paa særlige Øvelsesmaskiner af en rutineret Lærer og mangeaarig Sportsmand. Pris 10 Kr.

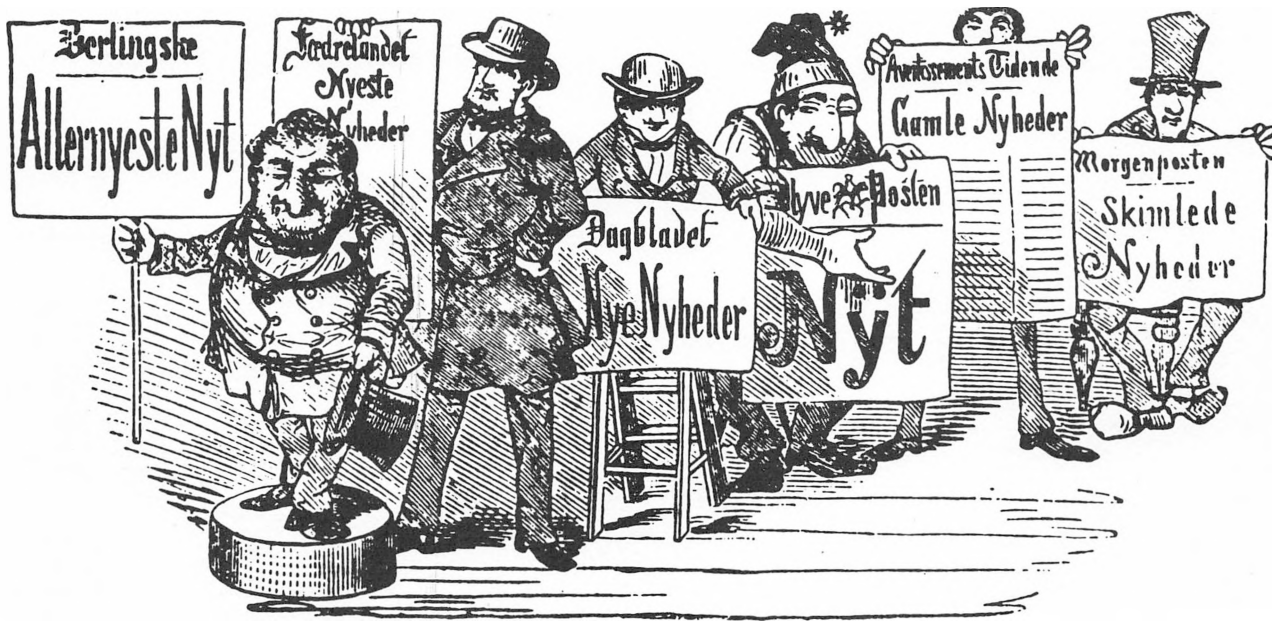
Sylvester Hvid,

Østerbrogade 60.

Trianglen.

Værkstedet er ogsaa aabent Søn- og Helligdage.

Reklamen og avisen fandt hurtigt hinanden. Tidligere havde man falbudt sine varer ved gaderåb og plakater, men 1665 indrykkedes en annonce i Henrik Gødes avis, og den fik - om ikke lige straks så dog efterhånden - mange efterfølgere. I 1700-tallet øgedes mængden - ja antog et sådant omfang, at en avisudgiver måtte bede sine annoncører venligst begrænse deres udgydelser, da de øjensynligt kedede læserne. Det skal nok være rigtigt, datidens reklameform er virkelig alt andet end ophidsende. Først i 1800-årene kommer der flugt over feltet; mange annoncer bliver nu illustreret, som den her viste fra 1890. Hvordan udviklingen er fortsat op til vore dage, behøver ingen nærmere beskrivelse.

Det satiriske ugeblad »Folkets Nisse« havde et godt øje til pressen. 1857 bragtes denne tegning, hvoraf det fremgår, at Berlingske ansås for den bedst informerede af datidens københavnske aviser.

mere kulturelt tilsnit end ellers almindeligt. Til Politikens fortjenester hører indførelsen af aviskronikken.

Det nye århundrede - vort eget - har bragt store presstekniske fremskridt, men ser man på udvalget af blade, må man erkende, at det er død mere end fødsel, der har præget udviklingen. Et par levedygtige skud blev dog sat straks efter århundredeskiftet. Politiken havde fået for vane at udsende særnumre i perioder med meget nyhedsstof; af dem opstod i 1904 middagsavisen Ekstra Bladet - og eksemplet smittede af på Berlingske, så at den nogle år senere nedkom med B. T. Af de to verdenskrige fik den sidste størst presse-mæssig betydning, nemlig gennem de mange illegale blade, hvoraf flere forsøgte sig som dagblade, da landet igen var frit. Kun et af dem - Information - har dog haft kræfter til at klare kappestriden.

At efterkrigstiden har givet pressen problemer, lader sig ikke nægte. Radioen og især fjernsynet er med deres hurtige nyhedsformidling blevet farlige konkurrenter, og når dertil kommer læsernes stadigt stigende krav til tryksagers komfort samt de voldsomt øgede omkostninger, er det ikke underligt, at en lang række blade er bukket under,

og at de tilbageblevne, med enkelte undtagelser, ikke klarer sig alt for godt, hvad dalende oplagstal vidner om. Bladdøden skal nok finde sig ofre også i fremtiden.

På intet tidspunkt i pressens lange historie har situationen været mere uoverskuelig end just i dette øjeblik, hvor den tekniske udvikling lader alle muligheder åbne, så at ethvert forsøg på forudsigelse må blive gæteri. At det skrevne ord skulle være døende, er der vel næppe mange, der tror, men netop nyhedstjenesten med dens kortsigtede budskaber indtager en særstilling, hvor alt kan tænkes. Skulle det ske, at døds-klokkerne ringer for alvor, vil der flyde tårer. Dog - den sidste avis er ikke skrevet endnu.

Per Skar

Lit: Chr. Kirchhoff-Larsen: Den danske presses historie. 1942. - Svend Thorsen: Den danske dagspresse. 1947. - Stig Boberg: Pressens Historia. Stockholm 1970.

Fortegnelse

Vaa dennem / som udi dend Kongelige
Residenß = Stad Kjøbenhavn / fra den
I Januarij 1711 til Aars-Dagen 1712

Hver Uge

Ere

Anno 1711.				Anno 1711.			
Copulerede.	Føde.	Døde.		Copul.	Føde.	Døde.	
Uil Januar. - 10	- 13	- 43	- 84	Uil Juli - 4	- 18	- 33	- 126
- 17	- 6	- 35	- 86	- 11	- 20	- 34	- 228
- 24	- 10	- 24	- 61	- 18	- 16	- 36	- 342
- 31	- 14	- 34	- 80	- 25	- 17	- 29	- 748
Febr. - 7	- 20	- 39	- 61	Aug: - 1	- 9	- 32	- 1032
- 14	- 20	- 48	- 68	- 8	- 4	- 41	- 1951
- 21	- 13	- 44	- 63	- 15	-	- 38	- 1831
- 28	- 14	- 29	- 72	- 22	- 4	- 35	- 1949
Martii - 7	- 11	- 33	- 68	- 29	- 2	- 37	- 2393
- 14	- 9	- 31	- 68	Sept: - 5	- 4	- 27	- 2119
- 21	- 12	- 17	- 55	- 12	- 1	- 24	- 2326
- 28	- 16	- 29	- 46	- 19	- 1	- 20	- 1751
April - 4	- 5	- 32	- 49	- 26	- 1	- 21	- 1312
- 11	- 17	- 35	- 45	Octobr: - 3	- 5	- 10	- 974
- 18	- 17	- 39	- 52	- 10	- 2	- 13	- 613
- 25	- 30	- 36	- 65	- 17	- 5	- 15	- 369
Maji - 2	- 27	- 30	- 50	- 24	- 10	- 12	- 241
- 9	- 36	- 34	- 57	- 31	- 8	- 11	- 176
- 16	- 24	- 35	- 67	Novembr: 7	- 11	- 14	- 92
- 23	- 23	- 41	- 55	- 14	- 17	- 15	- 84
- 30	- 29	- 34	- 54	- 21	- 20	- 11	- 60
i - 6	- 25	- 27	- 50	- 28	- 30	- 20	- 64
- 13	- 17	- 40	- 54	Decembr: 5	- 25	- 22	- 51
- 20	- 16	- 27	- 65	- 12	- 34	- 19	- 47
- 27	- 25	- 36	- 95	- 19	- 39	- 12	- 41
				- 26	- 23	- 20	- 28
				- 31	- 25	- 11	- 22

Summa 800. 1464. 22535.

Kjøbenhavn /

Trykt hos Jørgen Matthison Godiche.

Relatione

om

det andet oc store

Søe = Slag

som er holden i Øster-Søen imellem Falster,
boe oc Stefsøens den 1. Julii Anno 1677.

Imellem

Hans Kongelige Majestæts til Danne-
mark oc Norge Skibs-Glaade

under

den Høy-Edle oc Velbaarne Herre

Her Niels Luels

Ridders / etc.

Commando,

oc

Den Svenske Glaade / commanderende

aff Søldt-Marskalden

Herz Hendrich Horn.

Kjøbenhavn /

Tilkiøbs hos Kongl. Majest. Boghandler Daniel Paulli

Tryckt den 14. Julii.

(Num, 76.)

Sfff

sterat dend Allerhøieste gode Gud hafde den 1. Junii
nest forleden / ved Hans Kongl. Majest. Flode under
Her Admiral Hen: Edle och Velbaarne Her Niils
Juels Commando / forleent Hans Majest. med en
hustelig Seer mod den Svenske Flode fra Gottens
borg under Admiral Siobladt / saa at af samme / Fire de beste
Skibe tillige med Admiralen blef erobret och hidopbragt / for
uden en deel andre smaa af Jagter och Brande / item det store
Skib Calmars Casteel i Grund skudt / och Resten / som undslap
temmelig ilde ruineret och tilreed / hafver bemeldte Hans Kongl.
Majest. Flode sat sig imellom Dragee och Kiege / formedelt hvi
som paa Skibene i samme Sis: Bataille var beskadiget / igien at
reparere. Men efter som strax sikker Kundskab indkom / at dend
store Svenske Hofvet: Flode under Her Rigs: Raadet och Feldt:
Marsskalck Hendrich Horns Commando var i Eoen udleben /
och deß foruden paa 8. Skibe / som var tilbage blefven / sittig ar
beidet / hvor imod de Hollandste Auxilliar: Skibe och Her General
Admiral Gref Tromp imod Forhaabning saa lenge ude blef / och
med den Contrari Vind ej saa hastig kunde formodes / thi haf
ver mand her til Kiøbenhavn en deel af Hans Majest. Orlog:
Skibe ved mueligste Flijd udruste och samme tillige med begge
Admiraler Her Marquard och Jens Rodsteen til Floden ud
sendt / som da tilsammen var 25. Orlog: Skibe och Fregatter /
ved hvilcke mand formodede / næst den høieste Bistand / Fienden /
som da ald Boringholm var passerit / om en andet kunde være /
at imodgaac. Och efter som nogle af Capitainerne udi nest for
leden See: Slag den 1. Junii sig ickun slet hafde comporterit /
blef velbemeldte Her Admiral Juel af Hans Kongl. Maj. beor
dret der ofver Krigs: Ræt at holde / och en hver efter Fortieniste
lade straffe / som och saaledis er efterkommet.

Som nu den Svenske Flode alt kom nærmere / och Her
Admiralen vel formerckte / at det uden Slag en ville afløbe / har
hand paa ny fordret alle Admiraler och Capitainer om Bord /
och dennem allvorlig formaaned / ferst med deris Underhøivende

at paafalde Gud / fra hvem aldt Geyr och Lycke kommer / och siden en hver sin Ed och Pligt imod sin Konge och Fædermeland at betragte / och eftersom velbemeldte Her Admiral en endnu nogen fuldkommen Ordre hafde bekommet / Sig med Fienden udi nogen Action at indlade / hafver haud et eget Bud til Hans Kongl. Majest. afførdiget med allerunderdanigst Forsickring / at en hver i Floden saa vel Officerer som Gemeene hafde frijt Mod och hystede icke Fienden / om Leilighed gafves / at maatte angribe / førend de andre 8. Svenske Skibe til dennem kunde udkomme / hvilket Hans Kongl. Majest. Sig allernaadigst loed befalde / och til den Ende Hans Excell. Her Baron Jens Juel til Floden udsende / med Ordre en alleene ved Krigs Raadet at være ofverbærendes / men end och ved Bataillien / om det der til komme skulle / som velbemeldte Her Baron Juel med allerunderdanigste Flihd hafver efterlevvet och ved denne occasion sin underdanigste Ijver och Troskab for sin Konge och Fæderneland nocksom beviset / dragende paa en Udvis Jagt / paa hvilken hand saa snart Slaget angick sig loed ofversatte / fra et Skib til et andet seilende / och en hver til Tapperhed och mandig Mod opmuntrede. Her Admiral Juel som den Kongl. Flode denne gang en Chef commanderede / deelte den samme i 3. Esquadres / hand self førte Battaillien, Admiral Her Marquard Rodsteen Avantgarden och Admiral Jens Rodsteen Arriergarden. Vice Admiral Flaggen blef førdt af Velbaarne Christian Bielcke / Peter Morsing och Hendrich Spaaen; Floris Carstensen / Johan Eilersen og Matthias Pihl vare Schout by Nachter.

Den Svenske Flode / bestaaende af 46. Seyler / hvor iblant 36. Krigs Skibe och Fregatter / och iligemaade i 3. Esquadres / under Hendrich Horn som General Admiral / item Admiral Klerck och Wachtmester affdeelt / kom den 30. Junii under Moen til Anfers / paa hvilken uden Matroser omtrent 4000. Soldater under Gref Carlisen och Oberste Nollis Commando / skal hafve været / af hvilke / efter Beræftning / de 1000. paa Landte / Ruen skal være

være i Land sat/ och Resten paa Floden beholdtes / formedelst det med om Victorien paa deris Side hafde faldet / Sieland och Moen at infestere och siden sig med Floden mellem Sieland och Skaane at legge. Samme Dag loed de Svenske Admiraler ved fremmede Skippere / vore Danske mange spodske Ord formeelde / och at de hafde i Sinde vores Flode indtil under Dragee at søge och attaquere / lod och ved en udsendt Vice-Admiral och tvende Skibe imod vores Flode bravere / men saa snart de tilbode aff vore Skibe / som imod dem bleff commanderet / formerckte / vendte de Ryagen och retirerede sig imod deris Flode / som begyndte at komme vores nærmere / mens som Dagen / naar begge Floderne kom hin anden i sicte / var forløben / gjorde vores Flode smaa Seyl / i Meening om Natten fra de Svenske Luven at bekomme / mens de Svenske gjorde det samme och beholdte Luven.

Den 1. Julii Kloeken 4. om Morgenten var begge Floderne icke et Canon Skud fra hin anden / och bemoyede sig paa begge Sider om Luven / de Danske den at vinde och den Svenske den at beholde / men som det paa vor Side ey vilde gelinge / gaf Her Admiral Juel Løffen med 3. Skud til Tegn at hand de Svenske forvartede. Hanset nu de Svenske med deris Stycker vores heel læt kunde naae / och / som forbedt / hafde Fordeelen af Vinden / vores och om Natten formedelst Strømmen och Vinden snart en half Miil fra hin anden vare adspredt de och kommen til Lee / vilde de Svenske dog ey komme nærmere och gjorde icke et Skud / førend Her Admiral Juel gick dem saa nær at de blef tvungen at svare / hvor paa strax i den anden Vending et Svensk Skib paa 60. Stycker / kom under Stefns paa Grund som Vice-Admiralen med 5. Skibe vilde secundere / hvorved den Svenske Flode nogenledis blef separeret / och som nogen af vore Danske Skibe / som ved Strømmen var fra Floden uddreftven / eben kom der til / blef disse 6. Svenske ved Her Admiral Marquard Rodscen och Vice-Admiral Spaen attaqueret / och enddog de Svenske gjorde ald berømmelig och tappert Modstand och paa begge Sider længe oc skarpt sæctedes / maatte de dog paa det sidste tage Flugten / saa som 3. der af nemlig / Mercurius, Hiero-

nymus och Calmar sig til Malmø / gandske reedesløs stot / retirerit
 och tvende kom paa Falsterhoe: Riff / hvor af det een ved Majestættens
 Skib Charitas siden blef erobret och det andet skibvære escaperit, de
 to andre saa som Cæsar och Mars blef ved Vice: Admiral Diecke och
 Schout by Nacht Floris Carstensen forfuldt och erobret. Imidlertid gjorde
 Her Admiral Marquard Rodsteen sit beste igien at komme til Floden / som
 ved den tredie Dending lyckedis saa at 16. Seylere af de Svenske / hvor
 iblant var 7. Orlog: Skibe och som meenis Vice: Admiralen Gustaf
 Sparre / fra de andre blefve affkaarne / hvilke vel i Begyndelsen gjorde
 Miner de Danske at asvarte / mens naar de saae det var allvor betænkte
 de sig och tog Flucten. Och om end skönt det vel da hafde den Anseent
 som Gud Allermægtigste os allerede Seyren hafde forleenet / begyndte
 dog først Slæget igien heftigt / och blef paa begge Sider med saadan
 Næghed och Macht fægtet / saa det næppe er at beskriue / i det paa begge
 Sider tillige med gandske Læge blef gifvet Fyr / och de Svenske / som
 var tvungen til at maatte holde Stand / fæctede med stor Næghed / hvor
 ofver paa begge Sider ey stæde ringe Skade / och de Svenske Skibe
 blefve saaledis tilreede at mand troer de det skal mindes. Paa Her
 Admiral Juels Skib Christianus Quintus blef Seglen needstot / och
 Skibet gandske reedesløs / saa hand det / indehafvende 5. Soed Vand /
 maatte quitere och hidopsende / hvor paa hand ofvertræde paa et andet
 Kongelig Skib Fridericus Tertius, paa hvilket velbemeldte Her Ad-
 miral af to Svendste Vice: Admiraler tillige foruden andrel blef attas
 qverit och heftig bestot / saa at Skibet 3. Soed Vand bekom / mens blef
 af de begge Capitainer Dreier och Gedde / som der til var ordinerit / meget
 vel secunderit / hvorfore de tillige med største Parten af de andre / som sig
 meget vel hafver holdet / høylig er at berømme ; och formedelst samme
 Skibs Leckhed maatte Her Admiral paa det tredie Skib Charlotta
 Amelia ofvertræde / och med samme siden Fienden forfuldte. Ad-
 miral Marquard Rodsteen blef hans Stang affkiødt och Admiral Jens
 Rodsteen har forlaaret hans Galion och Bogspreed / och Vice: Admiral
 Dieckes Skib har Lyd paa Tackel och Seyl flux Skade / och den Norske
 Lowe som sig heel vel och taffer comporterede miste sin Stang och fik no-
 gen Skud i Vandgangen / saa det hafver maattet hidopsticketes. Som

nu Slaget saaledis ved u:seebvanlig furie nogle Stunde hafde varet /
 och Natten midlertid er indfalden / hafver de Svenske sig der af / och den
 indfaldene favorabel Vind betient / och sig paa Flugten begisvet / sæt-
 tende alle Seyl bi / saa de saaledis ved ungefæhr 22. Seyler store och
 smaa er eschaperit, efterat de af vores Flode indtil hen under Doring-
 holm er vorden forfolget : Och som de Svenske / u:anseet Her Admiral
 Juul gjorde adskillige Losungs Skud efter dem til Tegh / at de skulle
 staae / u:mueligt var at bringe til Stand / ey heller apparent at vore
 dem kunde indhænde / eller ved Sickerhed længer forfølge / hafvendes
 atskillig mangel paa Rundholk och Tongverck / thi hafver sig vores Flo-
 de tilbage begisvet / hvis som fattis igien at lade reparere. Mand slut-
 ter at de Svenske / formedels mangfoldig døde och quæste paa deris Skis-
 be / sig ey igien hafver tord sætte / saa som mand i den sidste Vending
 vel kunde mercke at de fattedis paa Folt / Stykkerne och Skibene at
 regiere / der tvilis och meget paa at alle Skibene som undslap skal til
 Sverrig hjemkomme / efterform nock er bekizndt / at en deel var saaledis
 tilreed / at de neppelig kunde flyde paa Vandet och derfor til det ringeste i
 Aar neppelig i Søen meer skal udkomme.

Efterat / som forhen bemelt / de tre Svenske Capital Skibe Sr.
 Hieronymus, Mercurius och Calmar fra Hofvet: Floden var afftaar-
 ren och ey kunde komme ofver Falster: Kif / hafver de tractet igiennem
 Sundet at eschapere , mens det eene kom paa Grund for Malmøe /
 hvorfor de alle tre satte sig saa nær Byen som de kunde. Imidlertid
 fornam Hans Kongl. Majest. i Leyren for Malmøe / at Her General
 Admiral Gref Tromp med 10. Hollandste Auxiliar: Skibe i Sundet om
 Mandag Aften var ankommen / hvorfor de strax blef beordret samme tre
 Svenske Skibe at attaquere / hvor paa den 2. Julii om Aftenen nogle
 Hollandste Skibe ankom / och gick Capitain Cornelius Tielloos med
 Skibet Campen strax løß paa samme tre Svenske / och blef secunderit af
 Capitain de Jonge paa Skibet Oflerwiig och en Brander / de Svenske
 værgede sig 5. eller 6. Tjmer i Begyndelsen heel vel / af Elottet i Malmøe
 blef och stude / mens naar Branderen ankom / spang det Svenske och
 Fiindste Folt af Mercurius, hvor paa Schout by Nacht Anckerhiilm
 commanderede / spiste parten ofver Borde och bemeldte Schout by
 Nacht

Nacht tillige med Major Sichtung ofver de Finteste Soldater blef oc drucknet / oc forbemeldte Skib Mercurius, førende omtrent 70 Canoner / blef af Capitain Tielooos erobret / der paa attaqverede Capitain Tielooos Skibes Hieronymus paa 70. Stycker / och erobrede samme iligemaade / efterat Capitain Laube / som der paa commanderede / tilforn var ihjelskudt vorden. Men Capitain Bouman paa Skibet Calmar, førende 60. Stycker / vilde ey saa længe tøfve / mens salverede sig och en deel sit Folk med Schluper och Baade til Malmøe och stæck self Skibet i brand. Hvilket alt saaledis Hans Kongl. Majest. self ved Strand Siden anseet hafver / oc om morgenen self været ude paa Skibene dem at besee. En liden Jagt paa 8. Stycker / kaldes Griben / salverede sig paa Grund under Malmøe och saaledis undslap indtil hand der fra en gang med flere land udhentes.

Paa den Danste Side / hvorfor den Allerhøyeste gode Gud billig er at tacke / er icke det ringeste Skib / enten lidet eller stort / blefvor eller forgangen / ey heller nogen Ober Officerer / uden Captein Jacob Philipsen / som i Hofvedeter quæst / oc en Lieutenant ved Nasn Jens Pedersen Aalborgig / som Beenet er affkødt vorden. Tallet af døde och quæste Matroser och Soldater paa alle Skibene / kand ey til 300. beløbe / som er Guds sonderlig Beskiærmelse / efter som paa de erobrede Svenske Skibe er ved 500. døde och imellom 2. och 3000. fangne / och er sonderlig Guds Haand at see / at paa Skibet Cæsar er ofver 100. døde / och paa Mars mod 200. hvor imod paa Vice Admiral Dieckes och Schout by Nacht Floris Carstensens Skib / som dem erobrede / ey er paa hver 20. eller 30. uanseet de siden bemeldte Skibs Erobring igien gic til Floden och den gandske Dag fæctede.

Hans Kongl. Majestæt hafver udi anseende af den / saa vel ved denne holdene Søe Slagt. Saadelsom den forige af Her Niels Juel beviste allerunderdanig tro Dienste / Tapperhed och berømmelig Conduite allernaadigst benaadet hannem med General Admiral Lieutenants Charge, och i andre maader om sin Kongelig Naade forsikret / och des foruden aller Christligst forordnet at udi Hans Majest. Riger och Lande for saadan erholdene herlig Victoria til Gud Allermæctigst skal gøres Bøn och Tacksigelse / efter som de Svenske med Forlust af saa
many

mange skønne Skibe/ Officerer och Gemeene/ deslige i Øster, Søen
 neppelig er blefven hørt/ Os den fulde Victoria hafver maatt ofverlade/
 och sig til deris Skær retirere/ hvor ved deris farlige Krigs Dessen for
 denne gang/ Gud være lofvet/ kræbsgang er ganget.

Det er ellers noget merckværdigt/ at højest-bemeldte Hans Kongl.
 Majest. altsid i denne Krig den første Dag i Maaneden til Søes lyk-
 kelig hafver været/ saa som Anno 1676. den 1. Masi naar Gulland ved
 Her Admiral Juel blef erobret/ och den 1. Junii samme Aar det Store
 Søe-Batallie ved General Admiral Gref Tromp vundet/ och nu dette
 Aar den 1. Junii och 1. Julii tvende herlige Victorier til Søes mod de
 Svenske ved Her Admiral Juel er erholdet: Hvad den gode Gud frem-
 deeles vil forløene staar til at forvænde/ och Gud alleene bør Ære och
 Tæcken.

LISTE

paa dend Svenske Flode / som den 1. Julii
 Aar 1677. blef slagen och jaget paa
 Fluct.

Den I. Esquadre.

Skibenis Navne.	St.	
I. Victoria —	84.	{ General Admiral Her Henrich Horn. { Admiral Lieutenant Andreas Gylbenspaet. { Commandeurs Andreas Hommann/ { Søren Jensen/ Oluf Wortmann/ { Andreas Bercklein/ item 4. Lieuten.
II. Wrangel —	60.	{ Admiral Lieutenant Herz Gustaf Horn. { Capitain Jacob Grynß/ item 4. Lieutenants.
III. Saturnus —	64.	Major eller Schout by Nacht Johan Klerck/ item 3. Lieutenants.

- IV, Mars — 74. Major Matthias Martensen Dunkerck /
 Ofver: Capitain Jonas Gildenadler/
 och Stück: Capitain Wilhelm Johann
 Löwenfeldt.
- V, Carolus — 56. Commandeur N. Appelboom / och
 Capitain Lars Liliencrans.
- VI, Wismar — 52. Capitain Harald Appelboom.
- VII, Flisvende Ulf — 56. Capitain Claus Winsh.
- VIII, Riga — 46. Capitain Dirick Grönwall.
- IX, Hiorten — 34. Capitain Claus Slotta.
- X, Friderica Amalia 32. Capitain Christoph Wernick.
- XI, Odderen — 24. Lieutenant Christen Boy.
- XII, Elisabetha — 18. Capitain Jost Hertsen.
- XIII, Tromslageren 18. Capitain Erick Brand.
- Brändere: St. Jacob och Druen.
 Boyerter: Haffunden/ Egeren / Raabücken/ och St. Johannes.

Den II, Esqvadre.

- XIV, Solen — 72. Admiral Her Hans Klerck.
- XV, Venus — 64. Admiral-Lieutenant Gustaf Sparre.
- XVI, Mercurius — 66. Major Marten Anckerhielm.
- XVII, Wesserwiick 60. Commandeur Lorenz Peterzen.
- XVIII, Hercules — 54. Major Oluf Berg.
- XIX, Spes — 46. Commandeur Andreas Jacobsen.
- XX, Svenske Löw 52. Capitain Friderich Coyet.
- XXI, Laxen — 50. Capitain Paul Dwickelberg.
- XXII, Phönix — 34. Capitain Johan Eckelberg.
- XXIII, Kong David 32. Capitain Heinrich Prenz.
- XXIV, Perlen — 18. Capitain Heinrich Pyppe.
- Brändere: S. Johannes och Björnen.
 Boyerter: Laurentius/ Gris/ Fortuna/ och Luna.

Den

Den III. Esquadre.

- XXV. Nøgelen — 88. Admiral Her Hans Wachtmeister.
XXVI. Jupiter — 68. Admiral-Lieuten. Werner von Rosenfeld.
XXVII. Dragen — 64. Major Friderich Taube / Capitain Magnus Svendsen.
XXVIII. Hieronym9 72. Commandeur Georg Taube.
XXIX. Cæsar — 60. Commandeur Erick Pederson / Capitain Ribbing.
XXX. Ny Calmar — 66. Commandeur John Baumann.
XXXI. Gottenborg — 50. Capitain Wilhelm Lee.
XXXII. S. Maria — 50. Capitain Erick Boy.
XXXIII. Abraham 44. Capitain Gustaf Svinhosved.
XXXIV. Nordstjernen 32. Capitain Carl Melander.
XXXV. Solen — 22. Capitain Andreas Nybing.
XXXVI. Salvator — 22. Capitain Marten Olsen.
2. Brander / och 4. Boyerter.
Summa 36. Skibe / 12. Boyerter och 6. Brandere.

Uf forbemeldte Skibere disse efterfølgende den 1. Jullii i Slaget erobrede :

- I. Dragen med 46. Stycker blef i Slaget af General Admiral Lieutenant Her Niels Juul nød til at sætte sig paa Grunden uden for Riøge / och stryge Flaggen / och efter som det samme Skib var besat med velbemeldte Her Juuls Folk / er det och blifven tvungen at seile siden til Kiøbenhavn.
- II. Cæsar med 60. Stycker / er tagen af Vico-Admiral Christian Dieckel.
- III. Mars med 72. Stycker / blef tagen af Schout by Nacht Floris Carstensen.
- IV. Den flyende Ulf med 56. Stycker / blef tagen af Capitain Johan von Wocher under Skaanör.
- V. Den Svenske Lowe med 52. Stycker / blef greben i Slucten af Capitain Andreas Dreier.

- VI. och VII. S. Hieronymus med 72. Stycker / och Mercurius med 66. blefve om Natten tagne under Malmøe / af de Hollandske Capiteiner Tideloos och Jonge.
- VIII. IX. X. Den grønne Drage med 8. Stycker som hörde Gref Pontus de la Garde til / item den Straalsundiske Ducenelle med 4. Stycker och en Skude med 54. Soldater blef i Slaget tagen af en Commissfährer Dagge Knudsen.
- XI. XII. XIII. Tre Fætalli Skuder.

Opbrendt och forderføede ere :

- XIV. Det Skib Ny Calmar med 66. Stycker / som först i Nar er kommen fra Balcke-Stocken / opbrændtis uden for Malmøe.
- XV. En Jact / som kaldtis Griben / med 8. Stycker / strandede der sammesed.
- XVI. En anden hvor paa var Secretereren / som skulde antegne hvad der passerede i Slaget / blef saa skudt at den sandt.
- XVII. XVIII. XIX. Tre Brand- Skibe opbrændtis och gjorde dog ingen Skade.
- XX. Saturnus med 64. Stycker / skal / som Fangerne kand berætte være opbrendt i Slaget.
- XXI. Jupiter med 60. Stycker skal tillige med et andet Skib være sluncken.

L I S T E

paa de Svenske Officerer / hvilcke paa de erobrede Skibe ere fangne.

Major eller Schout by Nacht	Friderich	Capitain	— Pselffius.
Due.			Claus Wing.
Major Matthias Dunqvercher.			Magnus Svensen.
Commandeur Erick Petersen.			Turre Ribbling.
Obrifter	Lieutenant Wrangel.		Item
Capitain	Jonas Guldensadler.	2 Land- Captrainer och 4 Lieutenanter.	
	Johann Löwenfeld.	4 Skibs- Præster.	
	Friderich E. yst.	18 Skippere.	

16. Styre.

16 Styre, Mænd.	Marinus Berg.
2000 Kæroser och Soldater.	Peter Jung.
Major Ancherhelm / och Major Fichting/ ofrer de Sinniske Soldater som med meget Guld for Malmøe er drucknet.	Andreas Earling. Jaac Bromann. Lars Jindra.
Commandeur Georg Due ihjelstuds. Lieutenanten.	David Steenberg. Cornelius Volcker.
Andreas Dorisch.	Niels Uhre.
Lars Andresen.	Adam Spect.
Gideon Dimmers.	Jacob Høck.
Gustaf Wüller.	Matthias Grabbe.
Johann Faube.	Samuel Berg.
Andreas Kønnebohm.	Samuel Carlsen.
— Guldensaaag.	

Fortegnelse paa Kongens af Dannemarcks Orlog-Skibe och Fregatter som den 1. Julii sættede mod de Svenske.

Skibens Navne	Admiralerne och Capteiner	Styck.
I. Christianus Qvintus —	Admiral Lieutenant Her Niels Juel.	90.
II. Anna Sophia —	Admiral Her Marquard Kohtssteen.	60
III. De Tre Croner —	Admiral Jens Kohtssteen —	78
IV. Chur-Prinsen —	Vice-Admiral Christian Bielcke —	76
V. Nordsche Lowe —	Capitain Span/som Vice-Admiral —	86
VI. Guldens Lowe —	Vice-Admiral Peter Morsing —	58
VII. Charlotta Amelia --	Schout by Nacht, Matthias Piil —	64
VIII. Tre Löwer —	Schout by Nacht Floris Carlsensen. -	60
IX. Lindormen —	Schout by Nacht Johann Ekersen —	44
X. Delmenhorst —	Capitain Andreas Dreier. —	74
XI. Eenighed —	— Cornelius Witt. —	48
XII. Christiania —	— Jacob Hueck. —	54
XIII. Nelicbiadet —	— — Giesbert. —	54
	Oggs li	XIV. Fri-

XIV. Fridericus Tertius —	Ifoer Hopp. —	60
XV. Svenske Neptunus — —	Friederich Gedde. —	48
XVI. Hummeren — —	Johann Lund. —	36
XVII. Christiansand —	Johann Falck. —	42
XVIII. Svenske Falck —	Johann Schinckel. —	44
XIX. Den hvide Falck —	Johann Behm. —	28
XX. Haf-Manden — —	Zacharias Hansen —	36
XXI. Loffen — — —	Peter Thomsen. —	28
XXII. Schwanen — —	Isaac Tönne von Anten. —	60
XXIII. Christianus IV. —	Cornelius Bonfeld —	60
XXIV. Nordiske Maria —	Hans Lazarus. —	40
XXV. Postilion. — —	von Bliringen. —	14

Brandere.

1. Den forghds Gist —	Capitain Heinrich Hoidorn.
2. Den grønne Jäger —	Capitain Anthon Franzen.
3. Den Svenske St. Peter —	Commandeur Cornelius Adriaensen.

Advis • Jagten.

Den Svenske Venus med 4. Stycker.

Den Svenske Diana med 4. Stycker.

Den unge Prins med 8. Stycker.

Bonaventura med 8. Stycker.

Efterat Søe-Slaget var forby ere nest efterfølgende som var udcommenderede at tryse kommen udi Floden.

Stycke.

Haf-Fruen —	Capitain Winand Meurs. —	30
Den bunse Falck —	Capitain Peter Carlsen Flove. —	18
St. Johannes —	Capitain Hinrich Nyman Alburg. —	18

Capr. Nyman tog 'en fremmede Skude med nogle Svenske Deientere.

Den 30. Junii seylede fra Ribeenhavn disse 3. Skibe/ som ey heller kom udi Søe-Slaget.

1. Glyckstade —	Capitain Johann Pore —	36. St.
2. Den Svenske Charitas —	Capitain Johann von Dochen. —	32. St.
3. Wrangels Palais —	Capitain Lars Falckenberg —	44. St.

LISTA

LISTE
paar de Hollandische Auxiliar-Flotte / sonstom til
Riobenhavn den 2. Julii.

	Orlog-Flotte Naavn Stycker Mandstaber		
Lieut. Admiraal	William Bastianfen	<i>Westfriesland</i>	76. 380.
Vice-Admiraal	Jan van Nes	<i>Mayt van Dort</i>	70. 360.
Schout by Nacht	Alemonde	<i>Delft</i>	64. 300.
Capitain	Jacob Adrian Swart	<i>Waesdorp</i>	68. 312.
— —	Jean de Jong	<i>Oosterwiick</i>	60. 240.
— —	Ifac van Ulyterwiick	<i>Tijtverdrif</i>	50. 190.
— —	Nicolaes Boes	<i>'t Zuyderhuys</i>	46. 172.
— —	Cornelius van der Zaen	<i>Dam van Uytrecht</i>	44. 160.
— —	Cornelius Tijeloos	<i>Campen</i>	40. 150.
— —	Wijtfte Beymann	<i>Oostergoo</i>	60. 280.
	Schnaver.		
Commandeur	Gerrit Hemskerck	<i>Rotterdam</i>	8. 20.
— —	Jan Gendese	<i>de Paert</i>	8. 36.
	Brandere.		
— —	Arent Ruyghaven	-----	4. 18.
— —	Pieter Lievers	<i>Leonora</i>	4. 16.
— —	-----	-----	4. 24.
	Galioter.		
— —	Jacob Claessen	<i>Pootsche van Huysduyn</i>	8.
— —	-----	-----	8.
	606. 2628.		

For,

Fortegnelse paa de Krigs-Skibe/foruden andet Fartøi/

som Svensken hafver mist siden Anno 1675.

- I. Den Svenske Falc med 30. Stycker blef erobred imellom Wismar och Hvalfistten den 5. November 1675.

Under Her General Admiral Græf Tromp /

Anno 1676. den 1. Junii.

- II. Neptuneus med 44. Stycker.

- III. Jern-Beeten med 50. Stycker.

udi samme Søe-slag er

- IV. Den store Crone med 134. Stycker opsprungen.

- V. Sværdet med 96. Stycker opbrændt.

- VI. Rigs-Xbler med 86. Stycker suncken.

Under General Admiral Lieutenant Her Niels Juel

- VII. Charitas med 32. Stycker er den 24. April. 1676. under Bleging erobred.

- VIII. Den flisvendis Ulf med 72. Stycker er samme Dag opbrændt.

Anno 1677. den 1. Junii

- IX. Calmar med 72. Stycker er den 1. Junii tagen men siden suncken.

- X Amiranthe med 60. Stycker.

- XI. Brangels Palais med 44. Stycker

- XII. Engelen Gabriel med 50. Stycker.

- XIII. Haf-Fruen med 46. Stycker.

Anno 1677. den 1. Julii.

- XIV. Dragen med 64. Stycker.

- XV. Julius Cæsar med 60. Stycker.

- XVI. Mars med 72. Stycker.

- XVII. Den flisvendis Ulf med 36. Stycker.

- XVIII. Den Svenske Løve med 52. Stycker.

- XIX. St. Hieronymus med 72. Stycker.

- XX. Mercurius med 66. Stycker.

- XXI. Ny Calmar opbrændt.

Under Admiral Jens Rodsteen.

- XXII. Carlshaven.

- XXIII. Et nyt byggt Skib foruden Nasa.

Derimod hafve vi mist

- I. Den flisvende Hiort kom Anno 1675. den 31. Decembr. paa Elben paa Grund/ och blef siden brændt.

- II. Riøbenhavn / som forulykkede for Borenbørig och blef siden brænd Anno 1676.

- III. Carlshaven med 14. Stycker blef tagen i Øster-Soen den 23. Maji. Anno 1677.

Extraordinaires
Maanedlige

RELATIONER

som ere fræmkomne i

SEPTEMBER-Maaned

Anno 1676.

Danmark.

Riøbenhavn.

ster at det store Artillerie / som Majestæten hafde ladet tilbage i Lands-Crone / var efter Ordre i Leyren ankommen / brød Majestæten op med Hæren den 4. Septembr. gik fra Boxtrup og over den / af de Svenske ved Lauholm afbrændte / och af de Danske igjen forsærdigede Broe och laae Øverst Kamstædt ved den med hans Regiment Dragoner til Broens Beskyttelse.

Den 5. Septembr. satte højest bemældte Majestæet sig med Hæren ved Snøstrup i Hallanden halv Mil fra Halmstædt / hvor Hofvet Dværs

[Num. 60.]

teeret siden hafver været / och loed General Lieutenant Weyer och Arensdorf hendte Kundskab ind om de Svenske / hvilke opsnappede nogle Ryttiere under Stykkerne for Halmstædt / som berættede / Majestæten af Sverrig at være gangen tilbage med Hæren ad Falkenberg / ningen i Halmstædt / Wiend stærk och en Comendant der in.

Ved denne Stædt stød det Slag imellom de Danske under General Major Duncam och de Svenske. I hvilket de Danske / efter de Svenskes egen Bekiendelse / beede vel fra sig i Begyndelsen / indtil de blefve omringede / da de efter deris Berættning maatte gifve sig / och af denne ma fangne blefve en General Major / 1. Øverst /

Nnn

1. Øverst /

1. Oberst / 4. Oberste Lieutenanter / 3. Majorer / 1. Rittmeister / 13. Capitainer 1. Regiments Quartiermeister / 18. Lieutenanter 12. Fændricher / 18. Lieutenanter 12. Fændricher / 1. Oberst / 1. Oberste Lieutenant / 3. Capitainer / foruden de Gemeene / som slagne och fangne blefve. Af de fangne vare mange faarede / iblant hvilke Oberst Lieutenant Warnstedt (som siden af Majestæten er gjort til Oberst) hafde alleene 10. store Saar. De Svenske sig selv / hvis Duncam hafde / som hand burde / forstodset sig / hvor til hand hafde god Ild och Efne / hafde de stæet intet kund udrette imod de Danske. De faarede Officerer / och de Gemeene / som blefve tilbage i Halmstad ere af Marskalken udveylede mod andre Fændricher och den / som ey endnu kunde for deris Saar taale at reyse och være i Marken / Prins / som de i Halmstad skulle lade sig pleere for / tilstikkepe. De Ofrege ad Stotholm hendsende fangne Officerer / skulle med det første løslis.

Om Natten imellom den 7. och 8. Septembr. gjorde de Svenske et Udsald af Malmøe och finge Hug at vende tilbage med.

Den 8. Septembr. er af Hofvet Quartieret til Snøstrup i Halland

Rongl. Majestæts allernaadigste Declaration udgangne til de Svenske næst de Hallandske / Blekingiske och Skonske Grænsen boende Svenske Undersaatter och Bønder at dem nem ingen Skade skal tilføyes / men de for videre Krigs Pressurer skulle være forstaaende naar de blifve ved deris Gaarde / och d. ras erlegge af hver heel Gaard 3. Daler Sølv Mønt til Brand. Skat eller dets Værdi Proviant och siden maanedeligen 8. Dre Sølv Mønt i Contribution / och sig roelige inden deris Grændser holde. Men dersom de enten indfalde ofver deris Grændser eller bryde den imellom Bønderne indbyrdes oprættede Grændse Fred och der ved giøre de Skonske / Hallandske eller Blekingiske Bønder och Undersaatter nogen Skade enten paa Is / Gaarde eller Gods / da skulle de med Ild och Sværd forfølges / och uden Skonsel straffis.

Den 9. Septembr. hafver en Kvinde her paa Landet ved Egeet skaaret Hofvedet næstent af hendis Barn / som var en kion ung Dreng 7. eller 8. Aar gammel / och sig selv paa Egeet efter Gierningen angiftvet / sigendis : See hvordan jeg kommer ! da hun var blodig til Albuerne / och der mand spurde hende / hvad

hvad hun havde gjort / at hun kom
saa frem / svarede hun / jeg gik i Dag
her fra med mit Barn / och der jeg
kom ud mod Skoven horte jeg een
sige : Kom hid / kom hid ! hvor paa
jeg och gik ind i Skoven och saae
der en sort och grøn Mand for mig /
och saa snart jeg fik hannem at see /
fik jeg i sinde at myrde mit Barn.
Kommer ikkun med / saa skulle I selv
see hvad jeg havde gjort. Som det
Hoy / och Vel / Tale Selskab / som
da var for samlet paa Ceget / beslutte
de at følge hende / befandt det sig / som
hun havde berættet / at hun nemelig
havde skaaret saa meget / som hun
kunde / och der hun ey kunde meere /
da vred den Halsen i su paa det.

Den 10. Septembr. kom Øverst
Bålaa tilbage til den Kongl. Lejr
af Smaalandene med 300. Ryttere
och Dragoner / med hvilke hand var
udsendt at passe paa de Svenske
Bønder / som sig sammesteds haf
de forsamlet / men fordi de ey / efter
Tilsagn / havde faaet Proviant at
underholde sig med / vare gangne
fra hver andre igien. Nogen Tid
tilforn var Øvers Levehav af Ble
king med god Forræining ankom
men och nogle Sønger med en
Svensk General Quartiermester
Lieutenant och Øver Commen

danten af Carlshafn (tilforn kaldet
Bodekuld) som skal være en u-sæd
væulig stakket Person och ikke ofver
4. Fodder høy / hos hvilke de skulle
have faaet 12000. Rixdr. reede
Penge til Bytte. Bemældte Søns
ger skulle have bemægtiget sig den
eene Skandse ved Carlshafn / och
med de øfrige Blevings-sarer til
Lands imod de Svenske befæste
Christianopol.

Den 11. Septembr. døde Georgius
Witzlebius SS. Theologiae Doctor
och Professor Publicus paa det
Kongl. Academie her i Byen.

Den 12. Septembr. blef Her Ge
neral Arensdorff udsendt med 2000.
Ryttere och Dragoner fra Lejren
ved Suofstrup / at hente Kundskab
fra den Svenske Hær / med hvilket
Parti bemældte General gik til Fal
kenberg / och der fra stikkede et liden
Partie mod Warberg / hvilket ey
ræt langt fra de Svenske Lejr haf
ver opsnappet nogle Svenske Of
ficerer och Ryttere / stude nogle need
och ført nogle fangne tilbage med
sig / hvilke berættede at de Svenske
havde sat sig ved Niebroe och Øffe
broe paa en meget fordeelagtig
Stæd / hvor de sig havde forgraves
och til deris dñ større Sikkerhed
opkast

opkast nogle Skandser for sig och besat dennem med Stykker.

Den 15. Septembr. kom en Hof-Jourier til Helsingborg at giøre Quarteer for Majestæten Hoffstat. Samme Dag blefve 5. Svenske Quarteer-mestere och 4. Ryttiere / som vare udstillede at inddrive de paabudne Contributioner / i Leyren af de Kongl. Danske Partigængere indførte. Och gjorde de Svenske et Udvald af Malmøe / i hvilket paa vor Side Ritmester Sinclair och 7. Gemeene / paa de Svenskis 20. Personer skulle være blefne.

Den 16. Septembr. kom General Arensdorf med forhemældte Partj tilbage til Leyren / och blef Øverst Levegau mod Warberg med 200. Heste / hvor hand befandt Athing at have sig / som General Arensdorf tilform havde berættet / och Øverst Obersted mod Jenköping med et andet Partj udecommenderet / och befandt Beyene allestæds efterkaste och Skofvene forhugne. Hvor paa Majestæten gaf General Commissariaten Ordre at forsøge sig ad Lautholm och med Stønderne i Slaane / Halland och Bleking om Vinter-Quarteerens Uddeeling at handle.

Samme 16. Septembr. blefve under Øverst Lieutenant Stenstam 4. Compagnier Ford-Folk lættede af Besætningen i Nyborg i Fyen / som skulle ad Slaane. I bemældte Fæstning er Øverst Schak af Majestæten til Commendants forordnet.

Den 18. Septemb. kom den Hof-Jorselige Hannoverste Envoye Mons. Bülow fra den Kongl. Lejr tilbage och ved samme Tid reyste en Hof-Jorselig Gottorpist Secretarius opver til Leyren til Majestæten. Samme Dag ankom om Aftenen de tu Ost-Indiske Retour-Skibe Pelicanen / som i Julio / och Phoenix / som i Decembri 1674. af Compagniet blefve henspikkede til Ost-Indien / hafde til Lading:

455300. Pund Peben.
61200. Pund Puder-Sucker.
3200. Pund Landis-Sucker.
54000. Pund Salpeter.
240. Pund Indigo.
4400. Pund Borri Borri.
1300. Pund Birock.
2600. Pund Myrre.
150. Pund Benjamin.
120. Pund sin hulde Chinesiske u-arbejdet Silke.
150. Pund u-arbejdet Bengalske Silke.

354. Krucker med indspilet In- gefær.	Udt den CARGA som Stille SPES. (pag. 418.) med sig foruden
1521. Styrker Genees Lærret.	er glemt at specificere
1529. St. Salampuris.	420. Pund Lyde Sineisse u arbejder Silke.
771. St. Rolades.	200. St. Rolades.
192. St. Panne Commis.	Disse Retour. Wahre Maß des
575. St. Nuris.	offentlig Auction selgts den 11. Octob
61. St. Detilics.	bris forstkommendis efter samme
394. St. Halsklude.	Conditioner som findes (pag. 298. i
750. St. Torreflæder.	den maanedlige Relation Num. 39.)
508. St. Eisen.	uden at efterfølgende Ord foris til
277. St. gekupert Lærret.	den 9. Punct.
46. St. Comberfer.	Hao som de icke betaler inden femmende
6. St. Alcativer.	Tre Maanedet skal sigs under Nattens
10. St. Suckerdon.	Befordring for Betalingen med Bæters
242. St. Lanzols de Tapistur- des.	sen efter Commis. Hoabelens Forordning aff dato den 21. Aprils Aare 1661.
131. St. Nat. Kioele.	Den 11. och 12. Punct er skaldes for andets
299. St. Tascellis.	11. Der effrige Guds som Gnaat Læder Cargat / Silke / Sucker / Sucker / In-
471. St. skildrede Bordflæder.	digor oc alle Drogues / sampt andre Spectes
268. St. Quinde. Skjorter.	effter Cargens Indhold / skal selgts. udt Par-
50. St. blaaf Lærret.	tier / och aff huer Partie som ofder 500. Rig-
50. St. guult Lærret.	daler tiobis / der med forholdis med Bea-
20. St. fint hull Lærret.	lingen / som om Peberemaldt er.
140. St. sribet Gingang.	12. Huis-ellers aff Varen selgtes i sidda
70. St. Eelas.	Partier / skal strax betales med Tøken som be-
120. St. Percal.	reguits halffredie Stilling / Danst paa huer
10. St. Carrassa.	Rigsdaler.
1744. St. Bengaelste Stoffer huor iblant nogle aff Silke.	Den 21. Septembr. kom Hendis Majestæet Enke Dronningen hvd udt bage til Dyen fra Laaland.
115. St. Chinesiske Silke Stoffer.	Den 28. Sept. ere her til Dyen ankomme tu Cheswig. Holsteinske Abgesantter / nemelig Her Ambes- mand Dukwald och Her Cammer- Raad

Raad Kramer / som aff Hans Kongelige Majestæt ville annamme Løset paa Sørens vegne.

Den 25. Septembris reyste Hendis Majestæt vor Allernaadigste Dronning CHARLOTTA AMELIA her fra under Stykkernis Løften opver til Helsingborg / Hans Kongl. Majestæts Komme der at faae. Dato reyste den Kæiserlige General Græve Nassau opver til Majestæten u. vist i hvad Trinde. Der imod hafver Hans Høj, Forættelige Naade Hertug Friderich til Holstein af en Synderborgiske Tinter. Kæiserlig Fældt. Dagmester / och Opverst opver et Regiment Curassier / som var hos Majestæten i sær Trinde / taget Afsted och er afreyst ad Hamborig / men Hertug Ferdinand Wilhelm til Würtenberg er endnu hos Majestæten.

Floden anlangendis / er Her Admiral Juel gangen ad Gotland med en Squadron / Her Gener. Admiral Tromp hafver lagt sig her under Landet med en anden Squadron / men Her Commendeur Wibe holder de ved Wæster. Søen liggende Fæstninger som Gottenborrig / ic. med en Squadron blocqueret.

Norge.

Efter allernaadigst indkommen Kongl. Ordre at Her Statholder Gyldenløve skulde ende dette Fældt tog och føre Folket tilbage i Vinter. Dvartter sig der at forfridske / hafver Hans Høje Excellens / samme Besalning til Folge / sluffet och i Grundten afbrændt Benneroburg (hvilkens Stæd for sin Begvæmmeligheds skyld / vel var af nogen Importance / men for sin vjlosftige begreb och ringe Besætning / ey lætteligen kunde forsvaris) och efterat Artillerie / Ammunition / Proviant saavel som de Siuge vare forte i Beshold / forlode den 10. Septembr. Kloften 11. om Formiddagen / da Her General Lieutenant Ruyssenslein efter Ordre uddroeg med den heele Besætning til Hest och Foed och satte sig ved Elfsven / hvor Fienden paa den anden Side stoed forstandset / och begyndte med Stykker at skude / besynderligen der hand saae den store Røg opgaae i et Dyeblik af Dyen / som paa en Tid paa alle Kanter blef anstucken / Kirken undtagen / som vore Folk bevarede. Om Estermiddagen ved fire fløet vilde de Svenske sat opver Elfsven med en høj velbemandede Skiaeres

Daas

Daade / men de i Bustene forlagde
Krigs-Folk hilfede dennem saa med
lange Rør / at de toge Flucten til-
bage saa nær som en Skiærboed /
som blef siddendis fast paa Gruis
den med 25. eller 30. Mænd / hvor-
af de fleeste blefve stude och resten
fangen / saa denne retirade med den
Nordste Hær skeede om lius Dag
uden nogen Confusion och ydere
fiendlige. Efterføttelse / saa Fienden
ey skal sige at de Nordste af Fryet
ere undskyde. Den 13. Septembr.
var Hofvet: Dvarteeret til Dodes-
devald / och den 16. ved Vetter Lands-
Broc.

Sverrig.

Stænderne blefve efter Forskrifvelsen
forsamlede til Wissholm den 10. Augusti /
men mand fornæmmer endnu hverken
om de igien ere fra hver andre adskilde
eller hvad beslutter er. Det er i Ryet /
at Majestæten skal hafve paabudde
Geistligheden / Fogeder och Skrifvere at
udgiøre Ryetere til Cronens Tieniste /
men paa hvad Raade vides ikke. Hans
Majestæt efter det med de Danske den
17. Augusti holdte Slag satte sig først
med sit hoshafvende Krigs-Folk ved
Sidding paa hin Side Halmstæd / men
gik / efter erlanget Kundskab at de Dan-
ske Broen ved Lauholm særdig igien / fire
Mile tilbage til Falkenberg / och atter /
der de Danske vare komne for Halmstæd /

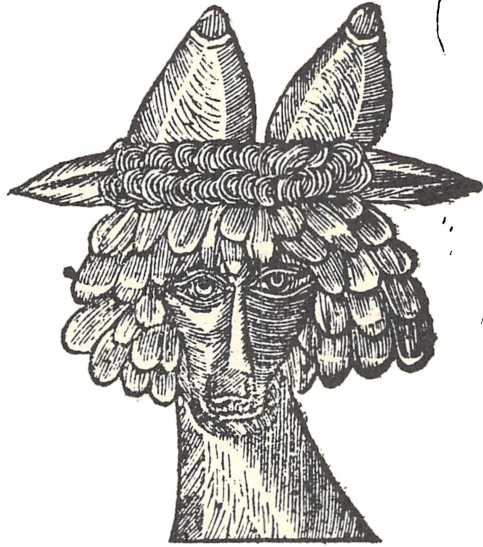
och sloege en Broc over den Floed Nær
och vilde gaae bedre frem imod hannem /
afbrændte hand den Falkenbergste Broc
och gik tilbage endnu over en Floed bag
Warberg / hvor hand siden med Hærens
hafver staaed / dog ey uden Fryet at de
Danske hannem der skulde angribe / i det
hand stilledede de Siuge / som vare fem
imod 2000. Mænd ud Kongsbat och
Pagagen ad Jentöping. Michæel
Schulgen / som var Commendant paa
Wissholm / der den til de Danske over-
gik / er med Sverdet hencæret / och Su-
berneuren Græfve Drensiern arresteret.
Af Riga hafver mand den 24. August
at de Muskoviters Præensioner / hore
for de begiære Ingermanland och Care-
len / bestaae i disse tu Puncter: 1. at de
Svenske hafve kaldet en Student til
Præst i Reval / som i Jena hafver of-
fentlig disputeret om Ryfers Religion
var ræt eller ey. 2. I detis Skrifvelser
til Konger af Polen och Cæren selv /
hafve ey gifvet Broc-Forsken anden Titel
end Magnus Dux, hvilket ey uden med
Bloed kunde forsonis. Hvad endeligen
af de Svenske och Rydske Commissa-
riers Tractater paa Grændserne vil blif-
ve / efter som det nu i Maanedes Tid haf-
ver været sat i Dage imellom dennem /
skaar med Tiden til at fornæmme. Der-
som en fra Reval kommen Skipper skal
være at troe / skulle Muskoviterne værteli-
gen hafve brude med de Svenske och
dennem en Stands / som er en god Paf /
och ey ræt langt fra Neugard hafve fra-
ragen

lagen. Den Svenske af Stade ud-
dragne Besætning fand en blisve til
Sverrig overført for den Præcensions
Skuld/ som de Danske gjøre paa dennem.
Det Land Rügen holder Graefve Königs-
markt endnu Sverrig til beste / men ar-
hand skal hafve begjæret hans Afsted
af Sverrig / och Straalsund accorderet
med de Alerte / at den paa alle Sider
skal och vil blifve uparist / finder mand
intet vist om. De Nordstis for Bahus
gjorte Berker ere siden Belæringen blef
ophæfve af de Svenske sluffed och for-
brændte.

Louret eller Pande Haarer meest kunde
være. Dag paa Hofvedet var den
meest at forundre sig paa / thi der hafde
den/ foruden mange Kroller / saadan en
needhængendis egenlig Kappe-Kraffe
af Riid / som Fruensimmeret nu om-
stunder gaar med / begge Horne være ind-
til det yderste med et nær Jordervert of-
ver vørne / saa der var en meere end en
Finger breed ofven til at see af dennem.

Afbildning

Fra den ved Hammersteen fang-
ne och den 9. Junii Anno 1676. til
Coblens indvære Raabul / som var baa-
de underlig och elsom at see / eftersom
Naturen hafde mere artig udsmykket
den for och bag paa Hofvedet med luc-
ter nære Kroller och Loure af Haar /
och var hver Lot vørret om en Sinkke
Riud som en liden Top / men saa ordent-
ligen i Fald och Laug efter andre / som
de nu af Fruensimmeret brugelige och
efter Moden kunstigen forarbejdede

NB. Hvad denne gang for Korumes styld udeladis / skal i tilkom-
mendis Maaned werde meddelet.

Til tiags hos H. R. M. Boghandl. Daniel Paull: boendis paa vor Frue Kirckegaard.

Den Danske MERCURIUS

til den 1. Junij 1670.

Danmark.

- 1 **I** Denne Maaned er vor store Fredrich vorden
Bewist den sidste plict / som kunde skee paa Jorden.
En præctig Sørge-telt / med Krone / Sæner / Masu /
Var i Slots Kirken her opbygt i Kjøbenhavn:
Der neden under stoed den Herres Ljg oc hvil'de /
Den stund Hof Junkerne sig der i rad om sill'de.
Der paa bleef regnet op aff Biskop Vandalin
Hans Raades høye pris och drifter paa Latin.
Hofprædikanten och paa Danske maalt udsagde /
Hvor stoer en Potentat och Helt mand nu nedlagde.
Slet ingen hørde dem / som grad Johertelig /
Och heller vilde self til grafven ofret sig.
Men see ! hvad Jordens var / mand Jorden fik at hede.
Thi loed mand same dag ad Aften och opbryde
Med hans begrafne Ljg / och foer til Roskild af /
Hvor hand bleef neder sat udi sin Faders graf.
Sig Kongen med sit Raad paatoeg self med at fare /
Loed och medfølge vel en mægtig Rytter / Skare /
Som alt baar sørge-tegn. Al Stadens Bogerskaf
I vaaben fantes / och den sidste Salve gaf.
- 2 Den Engelske Gesant / som af Essex er Grefve /
Och blant de størstes tal / som der i Riget lefve :
Har och det navn paa sig / at hand særdeellis from
Och høysornuftig er / ved same tidankoem

Hand bleef undfangen her med al den stads och ære/
Som i sig Herrefærd forglemt ey bør at være.

Soer saa til Hofve strax / aflagde sin Credentz/
Och hos hans Majestæt fik venlig Audientz.

3 Sit Lands maneer och skik / med giestebud at gjøre/
Samt och at lade stud och glædsens løffen høre/

Den loed hand her och stee med lyst och velbehag/
Der det var nyligen hans Konges Fødsels dag.

4 Thur Brandenburg ved sin Gesant / som och distige
Har været til forhør / vor Koning loed tillsige

Beständig trofasthed / och hets hand med er tient/
Och ynske lykke til hans Arve Regiment.

5 Thur Sarens ædle Prinds har læst for sin Prinsesse
Saa lykkelig en text och syndig Senge- messe/

At nu med anden Søn paa gulvet vugen gaaer :
Hvor om mand nyligen til Kongen brefve baar.

D at och Himmelen gaf lykke til / at sige

Saa glad en tidning her i voris Gimber- Rige.

D at en Fredrich her opnæfnes maatte snart/

Som kunde stecte paa sin Stammes Dyd oc Art.

Lydsland.

1 Der Grefoen af Serin til fange nu var tagen /

Ragokny saa med fryet och rædsel bleef beslagen/

At hand til Korset krøb / och lagde sverdet need :

Der med altingest foem igjen til rolighed.

Der meenes fuldt och fast (dog det maae sigts facte)

At deres Hustruer al den ulyst opvacte/

Med deres ofvermoed. Ulyst som er den Mand/

Hvis Qvinde nøyes ey med egen værd och Stand . 2. 23m

- 2 Men hand aff Eertendach/ som i det enoite Aige
 Har Keinstens Grefvedom/ vedblifver fast at sige:
 Hvad hand sig har forbrudt udi Croatien/
 Det er ey brudt oc gjort saa som mod Keyseren.
 Formeener derfor och/ at Keyseren med rette
 Blant hans forbrudte goeds ey Keinstein land opsette.
 Der ofver Brandenburg var kommen noget nær
 Tilslags med Luneborg/ som och ey sidder qvær.
 Thi Keyseren vil det til Brandenburg forskrifve:
 Men Luneborg paastaar/ at skal det ledigt blifve/
 Da bør/ for anden/ hand at være der til nest.
 Men kunde de sig self forlige / det var best.

- 3 Med Solens Stad och By Churförstien stod i trette;
 En hver var færdig til/ at tage sig til rette:
 Men Venners mellemgang tilhjalp dog troligen
 At det til Venstæb koem/ och bleff forliget igien.

Fræckerige.

- 1 Den Frædske Koning self i Nederland omdrager /
 Och siun til Stederne/ som hand har vundet/ tager:
 Undfanges præctellig; Ja self de Spænske der/
 Samt Holland hannem har lykynstning gjort i sær.
 2 Men hvor hand kommer frem/ der lader hand fornemne
 Stor flid och villighed/ til Kiøbmandskab at fremme:
 Betænkendes/ at hvor som den ey lider tvang /
 Der ganger Lykken self udi sin fulde svang.

Holland.

At Prindsen vide land/ hvorledes sig tildrager/
 Saa vel med aarlogs færd/ som andre Statens sager/

Er hannem gifven Raads och States myndighed/
Hvor paa hand hafver och aflagt sin trost abs eed.

Italien.

Paa femte Maanets tid val/stuen loed henlide/
Sør hun samtydig bleef/ til Passve-vat at skride:
Ialænger haffde hver sin meening efter hængt/
Hves den u-sunde Lust ey dennem hafde trængt.
Altjere Cardinal/ som vaar i deres mode
Saa nær den ældste Mand/saa vel med mact som gode/
Paa Passve-stolen bleef høytidellig opsat /
Och kronet strax med en tre-kronet gylden hat.
Hvor modelig hand græd/ och vilde sig aarsage/
Det hannem dog ey hlalp: hand maatte det antage.
Hand Clemens kaldet bleef: Er inde fød til Rom.
Det sig skal gifve snart/om hand och vorder from.
Men dersom hand sin magt u-mildelig vil føre/
Da veed mand och/at hand ey længe det kand gjøre:
Ehi hand hvert øyeblik paa grassens bredde gaer/
De Just/paa tilve nær/paa bag har hundred aar.

Barbarien.

Sig Taffiletta teer endnu saa frisk oc modig/
Som nogen sinde før: gjør mangens pande blodig/
Som sig imod hans magt oc vaaben sette vil.
Hvor Ketten intet kand forslaae/maae sverdet til.
2 Mand aff Ægypten har / at Hassens floed oc vande
Skal hafve nyligen gjort skade der i Lande.
Vel siøf Kjøbsteder med alt det/ som det var i/
Til grunde ginge slet. Gud os for saadant fr.

Den Danske MERCURIUS

Ell den 1. Julii 1676.

Danmark.

1 **J**a med glæde maat du Simber Rige mindes
Stjærsumers første Dag: med glæde maat du findes
Din Gud taknemmelig / och tale prifelig
Om de velgjerninger / hand da beviste dig :
Hvor stor en Salighed hand need af Himlen sende :
Hvor sterk och udfær hand sig merke loed och kende
For Kongens gode sag / der hand paa saken Hof
Var seif hans trngae skold / och hannem Seyer gaf.
Ha da var Svenskens oord / der hand toom os i møde :
Hvad skal nu mangen Dansk Soldat och Baadsmænd
bløde !

Med Skibe / Folt och Skyt videm langt ofvergaae /
Saa de for vorts magt en kunde sig bestaae.
Men see: hvor underlig vor Gud var i sin gjerning :
Hvor snart hand os til gavn omvende Lykkens terning.
Thi Sjændens beste Skib / som hafde Kronens merk /
I første vending strax fik svinglings hofved-verk.
Mand saae dets store krop med hast omkuld at rasve :
Men Idens Element och vilde noget hafve :
Toeg der med lige til kruud-kammeret sin gang /
Saa hvad en sank til grund / det opt i Luften sprang.
Den anden Admiral / som Sverdets vaaben førde /
Vel længe stoed sig fast / fik dog hvad der til hørde :

Thi

Thi baade Tromp och Juul saale dis soere frem/
 At hand slet bleef forskudt/ och naade bad af dem.
 Men det forsilbdigt var: Et brand-Skib alt om borde
 Med hannem hafde lagt / och strax sin virkning gjorde.
 Der ey var redning till: for streng Jlds Luen faldt:
 Hvor med det hele Skib opfløy med Folk och alt,
 Hvor tredselig Neptun och Iservogen ginge:
 Hvor raft Eenhjornlugen var os af ssum at springe:
 Vi dennem finge dog: Ja paa tre timers tid
 Bleef al den Svenske flot fortaget och adspred.
 Jeg intet tale vil om dennem som paa grunde
 Self loebe villigen / at folket der af kunde
 Forsee sig med en hast / och naae til Landet op:
 Blant dennem Eblet var / som sank med taft och top.
 Saa bleef da Seneren / Gud være lofsøet / vunden
 Til Daner Kongens haand / och ingen meer e funden /
 Som mod hans dæpre magt och vaaben torde staae /
 Hvorfor mand løssen gaf / tilbage hjem at gaae.
 2 Men Tromp dog vilde forst en mandoms tørring vofve
 Mod Nordskeds Skandse vort / som hand bestoed paa lofve /
 Loed skibbe Folk i Land / oc det saaledis dreef /
 At hand for Byen samt och Skandsen mester bleef.
 3 Men self hans Majestat med en manfoldig skare
 Til Skaane midlertid er kommen uden fare /
 Hvor hand vil gjøre lust med forste leylighed /
 Och spørge mandellig / hvad kunster Svensken veed.
 Al Egnen der omkring sig ved hans tilkomst fryder:
 Den gamle trofasthed oc pliet igjen udbrøder /

- Och saa som fanger Lif. Ja hvad som Kongen vil /
 Det ganger vel af sted / och faaer hand lykke til.
 Dismulertid er det vor skyldighed / at bede /
 Den sterke Zebaoth hans Majestat vil klede
 Med Sehers ære dragt / och hannem skaffe ret /
 Som hid indtil er skeed. Ja Gud skal gjøre det!
- 4 Her Ghyldenløfve tor vel een steds och opdages /
 Hvor hug vil vante vist / och veldelig haardrages.
 Mand veed af sidste Post / at hand senlsærdig laae :
 Men hvor hans act var hen / loed hand en sig vedgaae.

Sverig.

Til Stokholm Folket er forsagt och sörvig-bunden
 For Floodens skyld / som er forsæt och öfvervunden.
 Men hvor vil det tilgaae / naar de den Tidning faaer /
 At Cimber Kongen med sin Hær i Skaane staaer.

Tydskland.

- 1 Som nu Chur Brandenburg med de forbundnes skare
 Sin magt forbedret har / och dertil spishings vare
 Forsanter hafver nok / mod Pomeran hand gaaer /
 Ut see / hvorledis det med Svensken der tilstaaer.
- 2 Vel stræbte Svensken fast / oc med et antal Skibe
 Tilforsel vilde gjort / oc Stade frelst af knibe.
- 3 Men Zvinger Standse var tilforn' alt tagen ind :
 Thi løeb hand bort igien och fik et andet Sind.
- 4 Men for hand ilap dog hjem / hand trende fik at tolde /
 Som i den haarde Storm ey kunde Soen holde.
 Hvad Tyden fik en der af / det til bonde dreef :
 Men Folket / der paa var / til fange tagen bleef.
- 5 Ved Rhynström ofven til mand Luxemborg har slaget /
 Och hannem lykkelig af Marken fjort och jaget.
 Hen til fem tusinde mand dennem regne vil /
 Som hand skal hafve mist / och sat af sine til.
 Tre Generaler der for hannem lagdes öde :
 Foruden Stykkerne / liffs middeler och føde /

Med

Med vogue troß och tø/som Tndsten alt hen fik:
 Men self hand der fra slap/oc op til Zabern gif.
 6 Der med er Philipsborgs forhaabning stot til ende/
 Thi Frandsken veed en raad/undsætning did at sende/
 Som hun fast trænger til/och kort ud hafve maae/
 Saa fremt hun ellers skal beleyringen udstaae.
 7 Af Rydsens Sendebud for Keyseren berettes/
 Hvorledis Czaren en vil stedes eller trættes/
 For hand med Herre skold har tvunget Sverig til/
 Om Fred at bedes / och forlade krigens spil.

Frankerjge.

- 1 Som Frandsken har opbrændt en deel af Spanstems Skibe/
 Saa vel som Hollands och / begynder hand at slibe
 Sit Aarlogs sverd paa ny/ och mod Sicilien
 End nu med sterke magt vil gaae løs igjen.
- 2 Dog som hand midlerid i Sydskland noget smes /
 Och der til veed en/hvad om Engelland skal dommes /
 Som seer och noget suurt / hand til Nimwegen har
 Gesandter sticket frem / at gjøre Freden klar
- 3 Hand sig mod Brandenburg och Lotringen har søyet /
 Och dem med Itteler / som det sig bør fornøyet.
 Saa det anlader sig / hans hejste-tankers brand
 Nu vilde slukes ud med Fredens leste Vand.

Spanien.

Skønt Rytter før nok var for Helle Opder æret/
 Hand for en Hertug dog er i sin Graferklæret.
 Hans Dørn oc Arvinger skal af Sicilien
 Vel rig en are-stent tilståes Aarligen.
 Hvo nu paa Dølgen saa / som Rytter reed / vil ride:
 Hvo for sit fødeland saa mandelig vil stride:
 Hvo sig och sine vil forhverfve pris och gavn /
 Hand her i spēle sig / och see til Rytters nasn.

Kjøbenhaffn / Tryct hos Jørgen Seede / Kongl. Maytt. Bogtr.

APPENDIX

til de

Extraordinaires Maanedlige
RELATIONER

som ere fremkomne i

MAJI-Maaned

Anno 1676.

Danmark.

Kjøbenhavn.

 Den 13. Maji bleff hans
Hoy. Græfvelige Excel-
lens/ Græfve Friderich
von Ahlefeld/ Kongens
Cancellis och gjorde for Majestæten
hans Trostabs Eed.

Den 14. som var første Pinkedag
bleff gjort Tacksigelse i Kirckerne for
Sullands Erobring. och alle Styl-
terne paa Voldene omkring Byen
och Castell. tre gange løfnede.

Den 18. var den Moskowitzke
Gesandt til Afsteeds Forhør hos
Majestæten.

Den 19. Maji er en Kongl. Maj.
Aller. Christligst Forordning udgis-
ven/ efter hvis Indhold I. Bedes
stundene i Kjøbstæderne med stærk
[Num. 51.]

Andact och Forsamling/ end hjo ind-
tilsted er/ skulle holdis/ och en/ efter
disse besværlige Tiders Tilstand/ for-
fatter Bøn skal af Prædicestolen
ved Præsterne self læsis. Samme
Bøn skal och dageligen paa Landet/
eller i det mindste om Densdagen/
Fredagen/ och naar der Kristis/ om
Løspærdagen i Kirckerne holdis.
Forældre skulle Aften och Morgen
holde Bøn i deris Huuse med deris
Børn och Huusgesinde och osder alle
et got Forligelsemaal och et gudeligt
Lefnet.

II. Alle Haandvercks Arbejds-
och Handels. Folk hold sig fra all
Arbeyde och Handel saa længe Be-
dedags. Prædicen forrættis om
Densdagen och Fredagen/ och sig stiv-
teligen i Kircken lade finde.

III. Sabbathen och Fests Dages
Ddd

ne skulle holdis med bedre Hujle och
 Hellighed / end hjd indtil secd er/
 baade i Riobstæderne och paa Lan-
 det; Portene i Riobstæderne ey in-
 den Middag opladis / førend Klo-
 ken er ellefve om Middagen intet Dll/
 Vin/ Aquavit (uden huis de Siuge
 af Apotheckerne kundne behøfve)
 Raal/ Rodder/ grønne Urter selgis
 eller udraabis ey / eller Slacterboe-
 derne for aabnis / paa det Froe. Proe-
 dicken och Høymesse ey skulle blifve
 forfjæmte: Paa Landet skal med
 Sabbathen holdis efter Ordinanten
 och Recessen / och maae hverken i
 Riobstæderne eller paa Landet / enten
 i Laugs Huuse eller paa Kroer eller
 andensteds nogen Sammentornst/
 Ølsmaal eller Dricke. Gilde om
 Sabbathen eller paa Fæsterne hol-
 dis / ey heller spilles nogen Comodie
 eller gjøris noget Hofverie.

IV. En hver entholde sig fra Gæ-
 der och Vanden / Guds hellige
 Nafns fyndige Misbrug / Fraadse-
 rie och Druckenstak / Uuet och Uteer-
 lighed / Hofmod oc Dsverdaadighed /
 och alle andre forføetlige Synder och
 Laster.

Texterne / som paa de tre almindes-
 lige Bede. Dage (see Num. 49. pag.
 375.) skulle forklarid ere disse efter-
 følgende.

Første Dag / til Høymesse det 4.
 och 5. Vers af Amos cap. V. til Afs-
 tensang: Matthæus cap. XI. Vers
 20. 21. 22. 23. 24.

Anden Dag - af I. Kongernis
 VIII. Vers 44. 45. Matthæus cap.
 XXIV. Vers 6. 7. 8.

Tredie Dag: det 1. 2. 3. Vers
 af den XXXV. Psalm. Johannes
 cap. XV. Vers 5. 6. 7. 8.

Den 25. Maji bleff D. Christof-
 pher Schletter / Professor i den hellis-
 ge Skrift paa Kiøbenhavn Acades-
 mie / Rector Magnificus.

Den 25. och 26. Maji hafver
 H. R. Maj. Admiral Herz Niels
 Juel med den Kongl. Danske Flo-
 de / (som den Tid var 18. Danske
 Orlogs. Skibe af de lætteste / och 8.
 Hollandste stærck) leveret de Svend-
 ske imellom Bornholm och Moen-
 en Søe / Slagting / och om end
 skiont de Svenske var nesten dobbelt
 saa stærk / nemlig med atskilligt Fars-
 toy nogle och 50. Seyler / och bes-
 stoed af svare Skibe / saa och hafve
 Luven fra vore / saa hafver G. D.
 iligevel saa naadig velstignet Hans
 Kongl. Majest. til Danmark och
 Norge / de Flode / at de Svenske ere
 drevne paa Fluct. De efterfont
 G. D. alleene er Sejeren at tilstrife
 ve / hafver mand och saa den 28. Mast
 Bjork

giort Tactsigelse i alle Kircker / siden
blef alle Stykkerne om Byen / udi
Castelet och paa de i Reserve liggende
dis Kongl. Skibe løsnede. Udi
obenbemeldte Slagning erobrede
de Danste en Svendst Galiot med
11 Stykker / kaldet Kong David.
Derimod safner de Danste icke en
centste Boed.

Den 26. Maji blef forige Rigs-
Canceller i Castelet offentlig dømt/
Slutningen lunder saaledis:

Da bør hand Graef Peter Griffen-
feldt fra den græfvelig Stand och ald-
anden Dignitet / Ere och Værdig-
hed / der til hand sig self uværdig giort
hafver / aldeelis efter denne Tid de-
graderet / och affsat at være; och til
hans græfvelig Nafns och Memorice
ævige Udsettelse / skal hans forhen-
af hannem førte græfvelig Naaben/
Nielm och Titel af Bødelen sønder-
krædis och Stykkerne deraf offentlig
af Vindvet udkaftis / och hvor det
paa offentlig eller andre Stæder fin-
dis / da de vedkommende det at lade
annullere och til intet giøre: Iffvet
bør hand der efter at misse / saa hans
Hofvet fra Kroppen ved Sværdet
vorder separeret; saa Hans Kongl.
Majest. Fisco / Peter Schumachers
tilforn kaldet Griffensfeldt / hans hafte
Græfvedomb med ald anden hans

efterladte Gods och Formue / være
sig løst eller fast / bevægelig eller us-
bevægelig / ved hvad Nafn det och er /
eller næfnts kand.

Mehrere Particularia hafver
mand med det første udi Trycken
diitlosteligere at forvente.

Den 27. er General Admiral
Her Tromp med nogle store Orlog-
Skibe gaaen ad Øster Søen / och
hafver sig den 28. dito omtrent
Falsterboe med Admiral Her Niels
Juel conjungeret / hvor paa de samts-
lig ere ydere gangne at attaqvære de
Svenske / som laae under Staane
imellom Trælleborg och Nøstet /
men som mand fornemmer ere de
vigte for de Allirte.

Den 28. Maji blef **Honeste Kæt**
paa sædvanlig Maade indblæst / och
den 31. Maji i Hans Kongl. Maj.
Nærværelse begyndt.

De aff Wismar hidstillede /
nemlig Borgemeester Casparus
Schwarzkopff / J. U. Doctor saa och
Joachimus Paris Raadmand / och
Bartholdus Eggebrecht ere her fra
heel fornøyelegen hjemreyste / eftersom
de hafve haft gode Forræetning /
och ikke alleentse deris Privile-
gier saet confirmerede / men meact
meere endnu Majest. allernaas
digst forbedrede.

Ellers ere udi denne Maaned mange Svæske Pryser ved Commissarernes her til Staden opstillede.

Suerig.

Osver Riget skulle endnu holdis tre Bedes Dage / den Første den 16. Junii / den Anden den 14. Julii / den Tredie den 11. Augusti. Om Majshesten er kommen need til Skaane / hafver mand endnu ingen fuldkommen Beræetning om. Efter lang Ueenighed / da mand tuistedis om / enten Floden skulde gaas ud eller ey / uanset den laae seiglsfærdig til Lands Ordy / er Floden endelig den 21. Maji kommen i Søen osver alle 69. Seigle størck / huor iblant 48. røtte Orlogs Skibe. Men den Danske Flode sid først den 24. Maji røet Kundskab om den / formedels en Skendist Commissarar / som erobrede en Galliot med 6. Stycker / kaldet Anne Marie / aff samme Flode / och tvangen Brander til at sætte Ild paa sig self. Huor paa den er den 25. Maji kommen imod den Danske Flode imellom Borringholm och Jasmund / huor det da / som forberørt er / er kommen til Slang imellom dennem. Om den skal hafve sørdt noget Sold och Und

sætning for Stæderne i Pommeren ud med sig / hafver mand endnu intet vift om. Huad Mact der er i Skaane / veed mand ey egentligen / doger det vift / at de fleste ere unge och uopbede. I Pommeren hafve de endnu Ugedom och Schwine / Skandsen inde / som de i Vinter sige fra de Brandenburgiske igien / skulle och hafve osversalden nogle Brandenburgiske i en Skow och needlage dem. Derimod er aff et størck Partie / som vare aff Dam udgangen / ey meere end 8. Mænd tilbage / komne / Resten er aff de Brandenburgiske slagen och fangen. I Bremen ere 300. Heste under Osverst Bagn Mactmester udgangne aff Stæde / och vil de hafve osversalden den Lynenburgiske Dage ved Agatenburg / men maatte lade en Ritmester / tu Leutenanter / en Cornet / tu Corporaler / och 40. Gemeene fangne i Sticks / foruden dem / som blefve ihjelskudte och saarede / och dem som i Moradsen ere omkomne. Osver Suerig koster en Tønde Salt halffemtende Rigsdaler.

Tydsland.

Osverige och de Kæiserlige Arve Lande.

Som de Oprøriske i Ungereris formodeligen hafde bemættiget sig det

My Alffviser

aff Danskigden 20. oc 30. Aug. 1657.

Sier at Forsten aff Siebenburgen Ragotzky, den med Kongen oc Cronen Pohlen oprettede accord, haffde soeret oc understreffott / Er hand med sin underhaffvendis armee gangen tilbage til Siebenburgen / mens effter den Tyrkiske Kaysers Befalling / aff Tartarne saaledis blefven forfuldt oc estersat / at hand med faa hundrede Heste allene er undkommen / hvor paa den Svenske Guarnison som under Gen: Major Burs / laa ndi Cracou. Der den sig saae forladt aff den Ragotzyske besætning / som effter befaling var uddragen / Endeel fuldt derts Herre / oc de beste i Polste Tieniste forblefven / oc hafver accorderit, oc Byen til Kongen aff Polen offvergiffven.

Czarnetzky oc Lubemirsky, er med derts underhaffvende armee, strax befalet
at

at gaae lige ind i Pommern til at søge de
Svenske. Polen er oc nutigen i Polste de-
votion.

Aff Friderichsodde den 28. Augusti.

Sins Kong. May, der hand om den
Svenske armeeis Ankomst ved Kol-
ding / var bleffven forstendiget / oc at Kon-
gen aff Sverrig paa Friderichsodde haffde
et Dye / haffver hand udi egen Person / for-
føyet sig did / oc der udi alting gjort fornøden
oc ttenlige Anordning / hvor effter Fienden
den 23. med en god deel aff sit Cavallerie
Festningen lod berende / den 24. er Oberst
Lieut. Rantzou med 300. Heste ud com-
manderit oc strax kommen udi en temelig
hard action oc treffen med 1000. aff Fien-
dens Heste / hvilcke hand angreb oc vel imod
dennem segted / Nogle til 20. nederkut oc 5.
fangen med indbract / Men der Fiendens
Folck jo meere oc meere bleff forstercked / gicck
hand tilbage udi god Ordre, oc satte sig un-
der

der Støckerne / hvor aff oc strax paa Fien-
den bleff fyret / saa hand sig maatte retirere,
forbemelt Oberst Licut. bleff selff qvæst/
med nogle Ryttere som dog haabis at skul-
le bliffve ved Liffvet oc en Licut. døed / den
25. ankam det Svenske Artillerie, oc strax
giorde begyndelse med at canonere Festnin-
gen / dog ick med saa stor Zffver som den
26. Da / der afftrende Baterier fra Klo-
cken 3. om Morgen en continuerlig indtil
imod Aften / er bleffven studt oc fyret / aff
Festningen oc igien svaret / med saadan ef-
fect at de Svenske trei Støcker er bleffven
lam studt / de Svenske hafver med deris
Støcker ingen skade gjort / uden at ved et
ulhyckelig Stud / Oberste Rosen Kranz ilde
er blefven saarit oc med hannem tillige tren-
de Soldater døde oc qvæste / om Obersten
er Forhaabning at hand skal bliffve ved
Liffvet.

Om Natten / der Fienden fornam / god
Modstand oc Resolution oc ringe appa-
rentz

rentz saae til noget paa sin Side imod
Festningen at udrette / brød hand om Nat-
ten usformerkit op / oc lod sine Støcker gaa
for an / stod selff den 27. indtil noget ud paa
Dagen / i fuld Bataglie, fuldte saa effter
med ald Armeen. De udi Festningen liggende
hafde gierne seet oc onsket / at hand den-
nem med General Storm vilde hafve an-
grebet / estersom de haade vaare resolverit
oc i alle Maade velforseet / til at gjøre
fornøden Modstand oc hans Kong.
May: oc Fædernelandet skyldige
Tieniste.

Prentet i Kiøbenhaffn hos Peder Morsing/ R. M.
oc Univ. Bogt. 1657.

Extraordinaires
Maanedlige
RELATIONER

om det Nytt som er passeret
och fremkommen i
SEPTEMBER - Maaned.
Tillige med Tilgiften som resterede paa
AUGUSTI - Maaned.

Dannemarck.**Kiøbenhavn.**

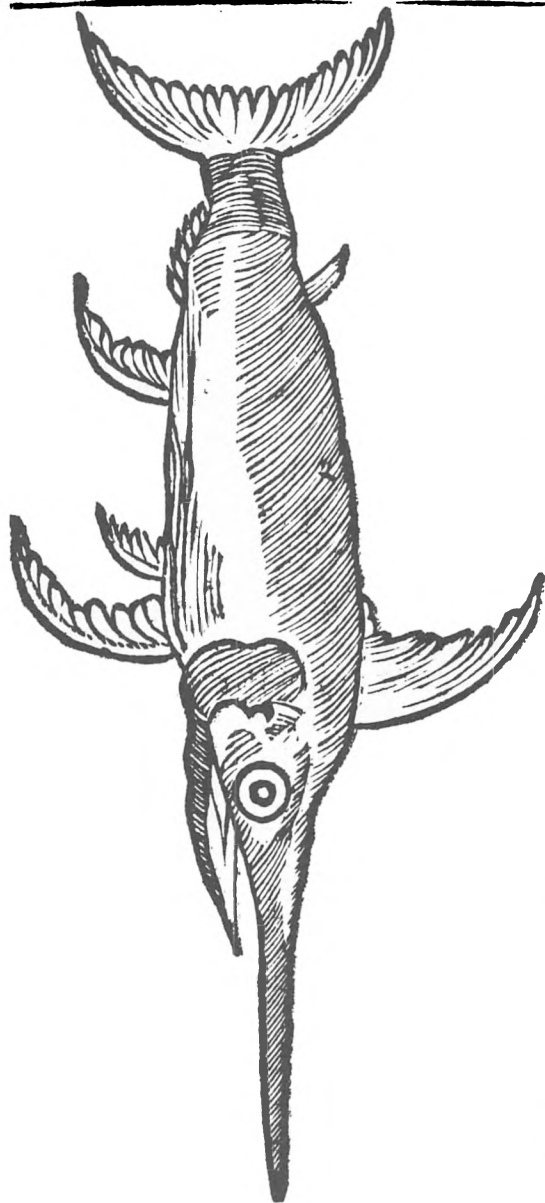
ster som Hans Maht.
Fru Moders Hof-
Prædikanth. D. Au-
dreas Schweisinger
von Kronhielm for
nogen Tid siden fick sin Afseced /
och blef befordret til Pastoratet
i Krempe / da er M. Herman-
nus Erdmana, som tilforn var
Sognepræst til Etade i Bremen
igien i hans Sted til Hof-Prædi-
kant annammet.

Den 3. Septembris blef en
sælsom och underlig Fisk fanget
inden for Dragee. For af
Mund: it sad en lang Spiz som
et Sverd. Rumpen var som
(Num. 100)

paa en Hellesthynder. Paa Ryg-
gen stod en høy och lang Spiz
som en Dunge. Ved Sællerne
vare langactige Finner som i
andre Fiske. Dymene vare saa
store / som en temmelig Pome-
rangs. Och var den gandske
Fisk halffierde Allen lang / och
hafde ingen Been i sig uden Ra-
den eller Rygbeenet. En anden
af samme slag blef den 2. dito
fanget i Bucten ved Restild / men
var halfsanden Allen langere.
De vare begge hvide i Kiedet och
allebegne inden for Huden em-
gine med to Finger tyct Feter eller
Fleisk. Kiedet smagede som af
en Lar / den minste blef leveret
til Forvalteren ofver Hans
Kongl. Maht. Kunst. Kammer
Kkkk

Ben,

Bendicht Grottschilling at
hand skulde lade tage hu
den deraf / och indføre den
paa Kunst • Kammeret.
De blefve och afriidsede /
och var Gestalten hart ad
som følger.

Venerus i hans villostige
Strife om Fiske søn. 8 at regne
dette slag blant Sverd. Fiske.

Den 3. dito kom Hans
Majestæt fra Armeen til
Kiøbenhavn igien.

Den 6. dito / som var en
Fredag / blef den Jomfru
som før er omtalt pag. 736
rettet paa Slogpladen /
siddendis paa en Stool och
paa et udbredt rød Klæde.

Den 11. reiste Hans
Majestæt atter ad Helsing-
borg / och kom den tolfte
tilbage igien.

Den 13. dito begaf
Hans Majestæt sig til
Skibs i den Meening ad
gaa ofveg til Lant: Ryen.
Men eftersem Vinden
stedse var contrari och is-
mod / kom hand icke lens-
ger end til Kiøg. buet / hvor
hand den 17. steg til Land
igien och ofv:rgaf samme
Reyse.

Rindaler/ naar handvar levende. Der denne Skermysfel var ofverflaaren/ hafver Fienden ved 2. Slet om Eftermiddagen / vende sig tilbage igien / først imod Drie och siden imod Saxstrup. Heel nær vore Trenchementter paa en Høy holdt Kongen af Sverig udi egen Person/ och saae til/ hvilket os siden er berettet. Mand kunde och egentlig høre/ hvor Officererne raabte: Avancerer/ avancerer/ 2c. och skibartligent see/ hvorledis en Officer med 8. Drabantere bles udaf formindte Høy eller Helde commanderet/ hvilcke vor Svanevedel: skulle besnelle/ men de blesve saaledis igieneagare/ at deris Anfo- rer en Ofverste Lieutenant / och 2. aff Drabanterne maatte bide udi Grasser. At alt forberorte saaledis er tilgaaet och passeret/ kand nogle hundrede/ ja vel 1000. Mennesker/ som det hafver sees / udi all Sandhed bekræfte.

10. Ofverste Münchhusen: er paa sin Seng ved den tsmelige Død hentaldet.

11. Efter som Biscopen af Mynster er ved Doden afgangen / da ere Officererne ofver Hans Tropper / som staaer under Hans Excellences Her General Lieutenant W: dets Commando / saa och alle Esquaderter / Faner / Hær- Pouter / Trommer etc. m. d. iore Klæde och Flor beklædde och ofverdragne.

12. Mand holder det fore / at Intellem den 28. och 29. Septemb: s hafver været udfør Tid lof i Waarnæt h. orvid half-

parten och det beste af Staden skal være afbrændt.

Syen.

Imellom den 5. och 6. Septemb: er Madz Clemendson Forpactier paa S. Knuds Closter paa sit Leversted ynckelig blesvett myrd / med sin Ecce- Hustrues Anna Egebeck egen Hielp ved en Ladesoged / och Kockepigen. Disse Tvende ere for bemeldte Mord den 24. Septembris ved Bulbrøe saaledis henrettede: Forst bles Kockepigen ved Nasn Anne med et Sværd decolleret / hendis Hofver sat paa en Stage / och Kroppen med Klæ- berne hun bles hentert i och hafde paa til Ketterstaden / nedkast i en Hule. Der- nest bles Erich Ladesoged saaledis justificeret: 1. bles hans Pierre skaaren lesvendis af hannem / och slog Bodelen hannem der med paa Munden. 2. slog Bodelen hans Arme och Been i stycker med et Hjul. 3. skar en Rem af hans Bug och en Rem af hans Ryg. 4. hughand Hofvedet af hannem med en Øxe och satte det paa en Pæ. 5. parteret hand hans Legeme och lagde det paa 4. Steyerler: Det var deris Lon for de paa gruellig och grummelig uden skuld hafde pine dem gode ærlig Mand Livet af / och icke vilde perdonere hannem / der hand bad sa ynckelig for sig / at de vilde skienke hannem Livet. Hustruen sidder i Arrest och bvaris daglig af fire Karle indskvidere paa St. Knuds Closter.

P. S. Kiebenhafn den 1. Decbr.

Efter at Hans Kongl. Majestæt vor allernaadigste Arfve-Konge och Herre sin Intencion med Helsingburg Stad och Slot at forrificere/ hafde erlanget/ och ved sin Armees det ny forfærdigede Vert lader opføre/ pallisadere och med Støtter forfærdige/ er hand self udi egen Person kommen til Armaden igien/ och strax ved sin Ankomst forgangen Fredags ved Armeen lader holde en Bededag/ och Gud Allermæchtigste om lykkelig Succes til dens forretagne Opbrud och Forrehasvende imod Fienden lader anraabe. Men siden den Tid er indfaldet saadant et heftigt och utmagtome vejrlig med Torden/ Hagel/ Regn och Storm beblandet/ at/ hvad som helst udi Skibene var indladet/ och til Opbrud her hen var destineret/ ikke kunde overkomme eller udfæris/ imidlertid stod Alting færdigt och i fuld Vereedskab et March/ och var Batallien udaf 8. Squadroner och 20. Batallioner got frist Mandskab formeeret/ ofver 16000. Mand Combatrans sterk. Der de nu alle beviste sig heel begierlige til at sætte/ och vare alle ved et couragi Mod/continuerede endda det onde vejrlig och forhindrede/ at de ikke kunde fare fort med deris Forrehasvende och Opbrud. Fienden/ som hafde set sig paa en bekyllig Stad tre Mile fra Helsingburg imellem 10 Naer/ och var 13.

a 14000. Mand sterk/ bekom imidlertid Kundskab om dette vores Anslag/ och (som Overløbere/ af hvilke mange til Lands-Crone ankomme/ eenstemmig berettede) animerede sit Krigs-Solk til at sætte. Men der Fienden bekom den Tidende/ at Hans Kongl. Majest. Armees ville i Dag sætte sig paa Kønneberg/ efter som Fortropperne vare allerede der hen avancerede/ er Fienden i Dag/ heel tidlig brudt op af sin Tcher/ alle Hytterne anstakten/ och udi største Confusion tager sin March lige ad Christianstad/ hvor hand (som mand hafver fuldkommen Kundskab om) sin Armees til Halland/ Blegind och Sverig til Winterquartier vil fordæle/ och Kongen af Sverig vil self gaa til Gottensborg. I Christianstad och Malmo hafver hand och nogle Compagnier til Hest lader indlegge/ hvor med hand saaledis gandske hafver quiteret Marken/ och taget sin Armees udaff Ettaane/ hvilken udaff Mangel paa Brød och Fourage/ saa och formedelst den der grasserende Singdom var kommen udflet Stand och hafde meget aftaget: Hans Kongl. Majest. lader ikke alleene ved Parthier Fiendens March recognoscere/ och efter Nuelighed udgrandster och forsøger/ hvad for Skade hannem endnu ved saadan Kettirade kunde tilføyes/ men lader endocsa den gandske Province sætte i Contribution/ saa at den største deel aff hans Armees der udi Winter ofver Land subsistere och forblive. Hans Kongl. Majestæt hafver declareret Hans Excellens Baron von Wedel til General Feldmarskal Lieutenant.

Hvad videre uden Lands er passeret har mand i fremtiden at forvente.

En flobs hos H. R. M. Bogh. Daniel Paulli boendis paa vor Frue Kirkegaard.

APPENDIX
 til de
Extraordinaires Maanedlige
RELATIONER
 om det Nyet som er passeret
 och fremkommen i
MAJI - Maaned

En sandfærdig Relation om et ofvermaade stort och underligt Diur/ som er blesven sundet hært hos den Stad Siena i Italien: Hves Beskrivelse udaf troværdige Personer er antegnet/ och her til Rom den 27. April. 1679. formedelst en der til deputeret/ ofversesveret.

Uf det Italienske Exemplar/ som med Raadets Samtycke er tryckt til Rom/ paa Danske ofversæt.

Uaar adskillige Tilfælde aff Luftens urolige Influenser/ Jordstælf/ Formørkelse i Soel och Maane/ saa och Elementernes heffrige Bevægelser och modstændige Effecter paa visse Tider om Aaret/ hafver været for Haanden/ da plener och synderlige/ underlige och ofvernaturliqe Monstra sig tilkiendegisve. Hvilket mand nu fra et Seculo til et andet i adskillige Riger/ Provincier och

(No. III)

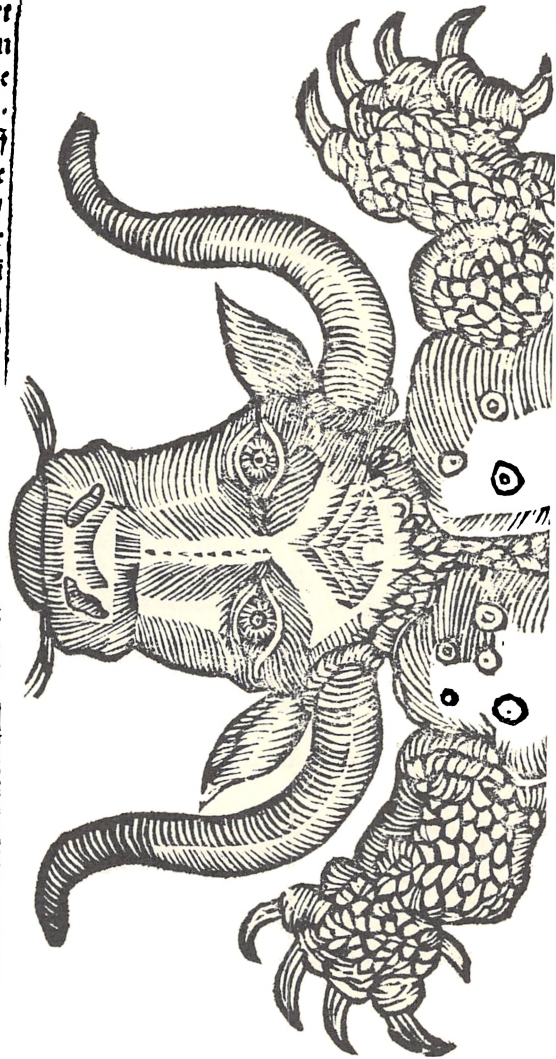
Landte hafver erfaret: Slige hafver sig och i det store Herrugdomme Toskanen udi Italien/ effter mange seltsame Nubila och turbulente Deyrlig/ som fast i gandske Europa i nærværende Aar er befundet/ tildraget; nemlig/ at den 22. Martii hafver været et grueligt Jord. Stælf icke langt fra Siena/ paa en Stæd/ som kaldes Padule/ hvorved mange Huse och Bygninger ere nedstunctne/ et store och vidtbeegrebet fast Land bruset/ hvorudaff store Vand. Strømme ere udbrudte/ saa at mand her och der hafver seet ny Stoder flyde. Stray derpaa hafver mand 2. Mile der omkring hørt et streckeligt Brølen/ hvilcken alle Indbygerne/ ofver den forige Ujæfke/ endnu en større Fryct hafde forarsaget; Men der mand saadan usædvanlig Straalen effterforskede/ hafver sig endelig et grueligt/ uskickligt och underligt Diur beafvet paa Landet/ som med Vand var omstødt/ samme

XXXX

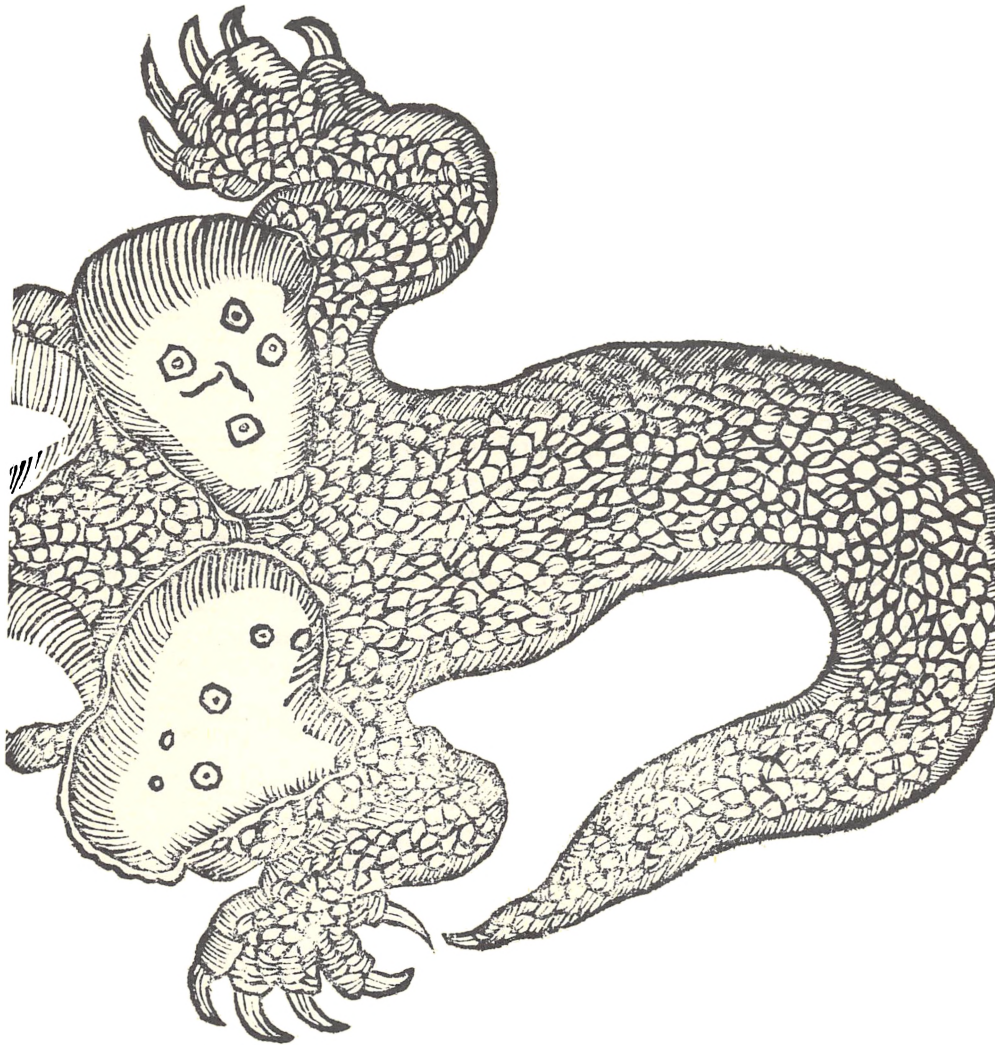
Diur

Diur var af en forfærdelig och usædvanlig Storhed: Hofvedet var ligesom et Dyr-Hofret med tvende Horn/ men lange større: De fire Fødder vare ligesom en Skildpaddes Fødder formet: Huden och Knagen var fuld af Stækl/ och paa Knagen 4. Stioide med adskillige Dyne eller Malninger/ saasom Ring-Diur eller Panther-Diur plejer at hafve. Derforuden er det udi all sin Bevægelse och Bending/ som en Strob-Tudse. Af dets Straalen/ som det uaffladelig lader høre/ holder mand fore/ at det er aff en Dyrs Natur/ saasom det oc paa Hofvedet/ som er det ædelste Ledemod/ er danner och affbilder/ saa vel som aff Hornene/ hvilcke dog begge ere aff usædvanlig Storhed. Kumpen/ som er lig en Crocodils Kump/ er saa vidt mand kand skienne/ ungefær 20. Sto lang/ och Tæckelsen/ hvor den er allerrest/ er nesten 12. Sto 10ct. Hid indtil hafver mand icke kunders et fare hvorudaf dette seltsame Diur sig opholder/ men mand præsumerer/ at det hast er sin Næring och Føde aff det slimede och med Vand ofverskydte Land/ hvor oc mange andre Orme och Usser sig opholde.

Mand hafver vel beskryet sig for en forgiftig Luft/ men Gud være Fri/ hid indtil hafver vi aldels derfra været befriede. Den gode och naadige Gud gifve/ at det saa afffærlige/ forfærdelige/ och saa længe Verden hafver staaet sige underligt Diur icke hafver været seet/ os icke hellers noget Bedrøffelligt betyde/ hvortid hans Reisfærdighed vo-

re Synder vil straffe/ och gøre en Ende paa den end formedelst en sand Gud och Bedring udi vor

46. Ondskab / som nu om Grunder ofver Alt gaar i Svang: Hvilken vi icke ander:
och afsnee til Guds Ære land forekomme.

Kort Extract/ hvad hellers paa ad-
 heel forvirret ud. Det Parlament /
 stille Stæder er passeret. som aff Kongen nyligen er forordnet /
 Udi Keyserens Raad er paa den Chur-
 hafver indtil den 26. May sidde
 Brandenburgske Skrifvelse (som pag.
 och raadslaget om adskillige Sa-
 779. er indført) er lange Wienbar publi-
 ger / i Synnerlighed hafver de deris-
 ceret/ hvilket for Blotstigheds Skyld her
 Forrethafvende imod Papisterne fuld-
 ickte land indført / hvorudover mand
 kommet / och en deel aff dennem lader
 demnem / som det begierer at vide / til de
 henrette. Dette uanset / hafver enddog
 Tydske Advijer vil hafve henvist / saa vel
 mange siden den Tid været saa skalacti-
 som oc saa hvadsomheldst Freden anlan-
 ge / at de nogle Duse hafver anstuctet och
 gende imellem alle Parthierne er afhand-
 afbrændt. At Kongen hafver perdone-
 let. Den Fred som er gjort imellem
 ret Vresven af Danby / dermed hafver
 Keyseren / Franckerige oc Svensken / er
 Parlamentet ickte været vel tilfreds / och
 vel ratificeret oc udvexlet / och derfor paa
 liactiom mand imod disse saavel som 5.
 adskillige Stæder sjunget O Gud vi lof-
 andre Herrer procederer / mand och i lige
 ve dig / icklige med Stæckerne udi Fæst-
 Maade Duc de York / den Kongelige
 ningerne løjede / alleneste mand paa de ster-
 Succession anlangende / skulle udelucke /
 ste Stæder slige lidet troværdigt antager /
 der udi hafver Ofver- och Under- Huset
 efter som hid indtil Fredens Ex-ecution
 ickte er paafuldt. Malcontenerne / de
 hafver været Hofvet. Aarsagen / hvorfo-
 Wienstridige i Ungaren / ere ickte endnu
 re Kongen Parlamentet fra den 26.
 stillede. Forcken hafver lader Keyseren
 May indtil den 14. Augusti hafver pro-
 tilkiende gifve / at saa fremt hand ickte vil
 rogeret och opjat. I midler Tid befalet /
 blande sig i den Polske och Moskowitzke
 de beskylde Personer vel at forvare.
 Krig / vil hand sig der imod Rebellerne
 Floden blifver udrustet / der imod er en
 antage. Chur-Forsken i Bayernen Ferdin-
 stor Deel af Land-Militien afractet. Hol-
 nandus Maria er den . . . May pluzelig
 land begynnder och en Flode udaf 70. Skif-
 ved Doden afgangen / paa samme Tid /
 be at udruste / ickte mindre en slyende Ar-
 der hans Daatter sig med Lutten. Spil
 mee at oprette / efter som de ickte alt for vel
 forlystede. Efter som Chur-Forsken end-
 troer Fransosens Actioner / endog Fran-
 nu ickte er majorennis och aarmyndig / da
 ckerige dennem all venskab hafver til sagt.
 skal den afdode Chur-Forskis Hr.
 Fra Paris hafver mand / at imellem
 Broder saa længe Regiermaen antage.
 Franckerige och Brandenburg er heel slet
 Prinz Wilhelm aff Hyrstenberg er løf-
 Forhaabning til Fred / man saa længe
 gifven af sit Fængsel / men udaf Keyse-
 imellem begge Parthier ineen Fiendskab
 ren om sit Forhold alvorligen blefven
 forsvis / da ere mange udi et got Haab /
 tilrate. Udi Enaeland seer det endnu
 at det omsider kommer til en god Ende.

hos Daniel Pauli Kong. Majest. Boghandler / boende ved vor Frue Kircke.

Extraordinaires Maanedlige

Relation

om det Nytt som er passeret
och fremkommen i
JULII-Maaned.

Danmarck.

Kiøbenhavn.

Den 25. Junii er en Kongl. Forordning om Lycternes Indrettelse och Vedligeholdelse paa Gaderne i Kiøbenhavn udkommen/ af efftersølgende Artikler.

1. Skal Lycterne gioris af Raaber/ oc dersom de icke forsvarligen blifver giordte/ skal de som Inspection ofver dennem hafver/ dertil svare/ oc naar nogen Brostfældighed dem paa kommer/ hafver de det strax at lade forjærdige paa de vedkommendis Bekostning.

2. Forstrefne Lyctes skal opstættis paa ansøgnne Stolper ofver alt her i Staden paa disse anordnede Stæ-

(Nom. 23.)

der/ hvor ingen maa giøre dennem oc des Stolper nogen Skade i nogen Maade/ oc saa fremt nogen fordrister sig til det at giøre/ oc angribis/ skal de/ ihvo de monne være/ straffes paa Bremmerholm i Jern tre Aar/ oc der som nogen findis i Gierningen oc med Gevær sætter sig op imod dem/ som dem vil angribe/ oc de blifver der ofver ihjelslagne/ ligger de paa deris Gierninger/ oc dend eller de som det hafver gjort være derfor frj oc angerløse.

3. Lycterne skal betalis oc underholdis efter den Deeling som imellem Stadens Indvoanere er giort/ oc skal Gaardens Egermænd betale Lycterne/ men de som boer i Gaardene for Leye eller oc frj/ betale deris Underholdning.

S

4. Til

4. Til en hver Lyets Underholding skal Aarligen til tvende Terminer Michels Dag oc Paaske gisvis aff de vedkommende til hver Termin 3. Rixdaler 2. Mark som er Aarlig 6. Rixdaler 4. Mark/ oc til dennem som Opflun med Lyeterne hafver til hver Termin een half Rixdaler / hvilke de self hafver at lade indkrefve oc oppebære/ oc skal Magistraten ved Underfogden med Udpantelse uden nogen Proces dennem her udi til Hielp komme/ om nogen skulle findes forsømmelig eller motvillig enten til at betale Lyeterne eller deris Underholding / naar det i rette Tid er blefven fordret.

5. Skulle de som med Lyeterne Opfligt hafver/ findes forsømmelige i deris Forretninger / hafver Magistraten dennem tilbørligen at lade straffe/ oc om de sig icke bedrer/ mens anstiller sig traadkige oc motvillige/ strax affsætte/ oc enten toe eller een som dem stunes raadeligst/ oc gasneligst/ igien i deris Sted indsætte.

6. Lyeterne skal de lade antende Winter oc Sommer/ naar Solen gaar ned/ oc der icke om Natten er Maanskin eller paa de Tjoer om Sommeren/ naar fast ingen Nat er/ oc om Morgenen med Solens Opgang igien lade udslucke/ oc dennem

ellers naar behoff gioris lade reene oc klare holde/ som forsvarligt være kand.

7. Naar tu/ tree/ fire eller flere ere om en Lyete at holde oc underholde / da skal Betalningen deelis lige / imellem dem/ saa at eenhver/ aff eenhver Gaard skal gifve lige meget uden nogen Undskyldning oc Foresending/ efter som den eene saavel som den anden har lige meget Gasn der aff.

8. De efter som her i Staden holdis aff Indvaanerne Gade: Veesere om Natten / da skal de samme om Natten hafve flittig Indseende med Lyeterne at ingen gior dem nogen Skade / oc hvis det stæde/ skal de det dend nærmeste Dag tilkiendes gifve / at de kunde vorde paagrebne oc satte i Dagten til om Morgen en at de da derfor vedbørligen kand vorde straffede.

Efter at Hans Kongelige Majes stæet (som i næstfor gangen Maaned er ommældet) til Kolding er ankommen/ oc der ladet holde Mønstring/ er imidler Tid Hans Excellence/ Kongelig Geheime och Cammer Raad/ Rentmester och General Kriegs: Commissarius/ Henrich von Stocken den 11. Juli/ der samme stæds med Døden affgangen ;
Hvis

Hvis Ijg der fra hid til Kiøbenhavn
er blefvet ofverfribet. Hendes Maje-
stæt vor Allernaadigste Arfve- Dron-
ning Charlotta Amelia er kort
her effter fra Hendis Rejse tillige
med Hendis Her Broder / Land-
Greffven aff Hessen / Sabel oc hans
Gemal iligemaade der ankommen /
hvor da och atskillige andre Høy, oc
Førstelige Personer sig hafver ind-
stillet. Her efter ere de samptlige den
1. Augusti opbrudte och stulte fra hin-
anden. Hvor paa Hans Kongelige
Majestæt hafver giort en Rejse ad
Oldenborg / men Dronningen den
4. Augusti lykkeligen igien hid til
Kiøbenhavn / Gud være Tre ! an-
kommen.

Den 18. Julii ere her paa dette
Kongelige Academie 133. Studios
si bleffne inscriberede.

Aff Guinea hafver mand Kund-
skab / at Guberneur Magnus Pran-
ger / som in Octobri sidst forleden her
fra seylede / lykkeligen er ankommen.

(NB. pag. 149. I den forrige Maanedes
ExTRACT vilde mand læse Petrus Lucken
for Jo. Lützen.)

Sverig.

Den 26. Junii er den regierende
Dronning med en ung Princeß vel-

signet / hvilken er blefven kaldet
Hedeviga Sophia. Hans Konge-
lige Majestæt hafver kort Tid her
efter / sig paa en Rejse begifvet / Carls
Crone och andre Stæder til at besee /
saa som mand hannem och dagligen
udi Malmøe er forventende.

Fra den Medeviske Sur- Brynd
meddeelis disse syndige Lægedoms
Virckninger. En Qvinde / som
hafver Hieme der i Sognen 60. eller
70. Aar gammel / oc paa mange Aars Tid
med dend faldende Syge hafver væ-
ret ansættet / oc det saa saare / at hun
2. eller 3. ja flere gange hver Dag
der udaff hafver faldet / hafver tit oc
ofte drucket udaff Vandet / dog udi
andet Affhold sig icke stikkeligen ret-
tet / oc endda icke engang siden Nylt
Aars Dag fornummet til hendis
Plage / hvilken derosver er mercke-
ligen forfunden. En Præstes
Qvinde / som paa nogle Aars Tid
hafde brugt meget for Elag / oc store
Bekostninger / dog forgiefsvis / der
paa anvendt / er och nyeligen kom-
men til rette. En fornemme Præst
udaff 60. Aars Alder / hafver paa
12. Aars Tid icke kunde see at læse an-
det end meget groff Stijl / men kand
nu læse den fineste Trøck / foruden
Glar-Øyen. En Student fra Wes-
ster-
3 ij

sker. Sylland och Stenbergs Læn /
 haffver ladet et Striffi udgaa / hvor
 udi hand beviser / at hand / nest Guds
 Hielp / alleeneffte aff dette Bando
 Drug fuldkommeligen er bleffven
 befriet fra en hefflig / besværlig och
 usædvanlig Sygdom / hvor med
 hand paa 10. Aars Tid fra Anno
 1671. haffver været behæfftet. Man
 ge / som i forgangne Aar ere usunde
 henryste / komme nu temmeligen
 helbrede de Niem: Vandet haffver
 den Natur / at hvad som i det første
 Aar icke vil der ved bedris / det da i
 effterfølgende Aar udaff Grunden
 cureris. En liden Dreng aff Stock
 holm som lang Tid haffde været pla
 get aff Hoffvet Flod oc Dye: Sy
 ge / och var en fuldkommen Blind
 hed at befryete / hand er nu atter frisk
 oc sund / Dyonene klare och Hinden
 borte: Desligesle sker oc med andre
 smaa Børnformedelst denne Vand
 Cur / i hvad Svaghed det være kand.

Tydskland.

Om adskillige Wunder: Tegn.

I de vider fra Heydelberg / er fød et
 Barn / som haffde paa sit Hofved et
 Uover: aff Riid ligesom en halff
 Maane / och en Torckest Hue eller
 Hofved: Sæt. I Egnen ved den

Stad Worms / haffver nogle Tæer
 er fødte Blod / hvilket mange Mem
 nister haffver seet! Imellem Neuf
 den och Worckum i Mase er bleffen
 fanget en stor fremmet Fisk / oven til
 blaa och neden til hvid / hand var 11.
 Reinlandste Allen lang och 3. Tom
 mer / och veyede ofver 14000 Pund.
 Kort for St. Hans Dag er udaf
 det Kongerige Polen hen imod Sie
 benburgen och ad Tyrkiet til en stor
 mæctig Hær Græshopper / hvilke
 haffver været gandske grønne och
 med dobbelte Vinger och gaf saas
 dan et Lyd och Rusen fra sig udi
 Lusten / ligesom en stor hob Krigs
 Sold haffde marcheret / kommen fly
 ende / hvilke nogle større / noget efter
 St. Hans Dag / haffver efterfuldt /
 och alle ordentlig haffver holdet deres
 march. Mange holder det for et
 Omen och Varetegn for en stor
 Krig. Aff Podolien er fast lige
 Tidender / at nemlig en stor Mange
 soldighed udaff grønne flyvende Dr
 me ved mange hundrede tusinde i
 hobetal haffver taget deres March
 och Tog ad Moskou til.

Fra Strahburg skrifver mand /
 at sig der i Landet mange usædvan
 lige store Dem: haffver ladet uilvare /
 hvilke

Maanedlig

om det Nytt som er passeret
 oc fremkommet i
APRIL-Maaned.

Danmark.**Kiøbenhavn.**

Denne Maaned er ved Tryk-
 sten publiceret: Kongel. Ma-
 jestæts Brev og Forklaring
 ofver Fridericiæ Stads gifne Jus
 Asyli, dateret den 30 Martii.

Ligemaade/ Forordning om Sal-
 peter-Syderiers Indrettelse i Dan-
 mark/ dateret den 16. April.

Amtmanden ofver Romsdalen /
 Normøer og Sundmøer/ Jonas Lil-
 lienskiold/ haver Hans Kongl. Ma-
 jestæt allernaadigst besticket tillige
 med at være Cancelli-Raad; Og Fi-
 scalen ved Søe-Staaten / Mickel
 Mickelsen / bestilt til at være tillige
 med virckelig Assessor i Admirali-
 tæts-Collegio.

N. 52.

Den 15. hujus blef Hans Kongl.
 Majestæts voris Allernaadigste Ar-
 ve-Konges og Herres Fødsels-Dag/
 paa Sl. Encke-Dronningens Slot
 Amalienburg / med stoer Festivitet
 beganget/ og derved hans Majestæt
 en liden Opera paa Tydsk forestillet/
 (kaldet de foreenede Sunders Strid)
 hvor udi Majestæten/ med det gandske
 Kongl. Hoff haffde deris største
 Behagelighed og Fornøvelse.

Opera - Huset var bygt paa den
 Vester Side imellem Hausven og
 Slottet / affsids ved den Norde
 Ringe/ aff Fyrre-Bretter. Fra
 Slottet gick et Gallerie ind i bemelte
 Opera - Huus / som med adskillige
 Emblemata var beprydet/ og Huu-
 set i sig selff var gandske ofveralt
 med Cenebær-Riis smuctt beklædet.

E ff

Og

Og fordi paa bemelte Dag / forme-
 delst det enge Rom skyd / ickun de
 Store af det Kongelige Hoff bleff
 indladet; hafver mand den 19 hujus
 samme Opera igien vildet lade sun-
 ge / hvorved mangfoldige Høye og
 Nedrige Stands Personer / Stoere
 og Smaa / sig hafver indfundet;
 Her paa kom Mercurius, som var
 Prologus; Derefter begyndte Mars
 som var den første Actor udi denne
 første Actus de første Vers at sun-
 ge / og i det samme Øyeblik hørde
 mand raabel Vand! Vand! Tilseer-
 ne saavelsom Actorerne blefve me-
 get bestyrrede / der de saae hvor en
 Lampe hafde antændt de Emble-
 mata som før er ommeldt; Een deel
 stod op / andre formeente ingen Fare
 at være / Folckene der med at bringe i
 stilhed igien: Men i det samme kom
 Ild i Cenebær-Riset / som antændte
 det gandske Opera-Huus. En hver
 søgte da at redde sig det beste hand-
 kunde / og som alle Tilseerne fast in-
 gen anden Dør viste / end den / hvor
 de vare indkomne / blef der saadan en
 Trængsel at komme ud / at den ene falt
 paa den anden / og forhindrede saa
 hver andre / at de ey alle kunde udkomme.
 Imidlertid var der saadan en ynkelig
 hylen og skrigen / at mand ické viste
 hvad mand skulde gjøre / thi det var

mueligt i sig en hast at redde dennem;
 dermed dog Luen og Regen ofverhaand
 at de Flendige Mennisker intet meere
 kunde respirere, hvorfor de ergaf sig
 Døden / seendis at ingen Frelse / u-
 den aff den Almægtige Frelser var at
 forvente. Alle Actorerne / som vare
 Husets Leylighed bekiendte / undkom
 lykkeligen i det første / og siden Tilseerne
 een stoer deel. De som vare uden for /
 kunde formedelst Ilden / ey komme
 nær Porten / men maatte paa dend
 Maade ickun være bedrøvede Specta-
 tores, og ansee det jammerlige Spec-
 tacul / som ey noget Menniskes Hielp
 kunde forrekomme. Een stoer deel
 Mand's Personer / som kom ud / der de
 saae at deris Instruer og Børn ické
 vare med dennem / begaf de sig afbræn-
 dende Riærlighed ind i Luen igien / i den
 Meening at redde deris Ectefælle og
 Børn / og bleff saa et Offer med dem
 som de søgte og Ilden fortærede. In-
 den et Quarteers Tid / var Opera-Hu-
 set afbrændt / og antændte siden det stæ-
 ne Slot Amalienborg / hvilket fra klo-
 cken 4. Eftermiddag / indtil klokken 8.
 om Aftenen var afbrændt; men Mobi-
 lier og andre Sager / som der udi var /
 bleff mesten salvered / og staaer en stoer
 Deel aff Slottet endnu. Der Ild
 den var dempet / saae mand de forbræn-
 te Legemer ligge udi en stoer Hob paa
 hinanden; de fleste vare saa forbrænd-
 te / at mand dem ické kunde kiende paa
 andet / end hvis de hafde hos sig og paa
 sig / som af deris Paarørende med yne-
 cke

Æelig Klagemaal bleff opsagt og hjem-
baaret. Saa vidt mand indtil dato
hafver fornuuet / er i det ringeste 180
Personer Stocre og Smaa / mesten-
deel Fruentimmer derved omkommen.
De fleeste og fornemste Familier her i
Staden / ere ubi denne Sorg bleffven
deelactig; og de som Gud hafver beva-
ret / ere sørgesfulde nok / af Medynck for
dem som bortdøde ere. Hans Kongl.
Majestæt hafver aff Kongl. Mildhed
anbefalet / at een hver sine døde efter
eget behag maa lade begrafve / foruden
Kirckers og Skolers sædvanlige Be-
taling / og de døde Legemer / som ingen
vilde kiendis ved / har Majestæten paa
Kirckegaardene ladet begrafve. Gud
den Allmægtigste bevare os her efter fra
ald Ulyck!

Den 22 April blef forrige Schout-
bey Nacht Bides Liig / i Holmens
Kircke / under tredje gange Steckers
og Musqveters Løsen / nedsat.

Endskland.

Cölln. Cardinalen aff Forstenberg
er fra Bonn til Wång henreyst / noget
effter hans Ankomst / kom det Huuß /
som hand laae ubi til logement / i brand /
og opbrændte / tillige med 4 andre Huß.
Cardinalen kunde neppeligen redde sig
selff / nogle aff hans Beriente blefve for-
brændte. Det Sto. Monstrum / om
hvilcket ubi det forrige Aars December
Maanedes Relation er ommeldet / haf-
ver mand icke længt herfra fundet død
liggende paa Landet ved Bredden aff
Rheinen. De Francke hafver det

Sburførselige Elor til Wryl afbrændt.
Trier demolerer de Francke Troupper
gaaſte i grund. Den Brandenburgiske
Oberste Heyde var fundet at bemæctige
sig den Skandze som ligger ved Rhein-
Strommen tvært ofver for Bonn; men
som de Francke bekom tidlig Kundskab
der om / bleff hand derfra afvist med 47
døde / og hand seif blef paa stedet. Hvor
Gvarnisonen i Bonn fandt komme til /
affbrænder de alle Herre-Gaarde og
Byer.

Lyttich. Gouverneuren til Mastricht
Grefven af Floodorp / har formænet det-
te Biscopdom til at anrage det Keyser-
lige Parthi / og forlade Neutralitæten
med Franckerige. Ald den Forraad
aff Muntion og Gewehr / som de Fran-
cke hafver her i Byen optæbt / er til
Hollænderne bleffven leveret / fordi de
Francke engang vare der med af Byen /
men for et stærkt Hollandsk Parthies
Ankomst maatte gaa tilbage igien /
hvorfor Gouverneuren aff Mastricht
effter Staaternis Krige-Declaration /
det aff os med Magt var begierendis /
som dennem endelig ved dette Cristtes
Declaration med Franckerige bleff be-
vilget. Hollænderne reparerer nu den-
ne Stads Castell / og bedækker med deris
Armee dette Biscopdomme / hvilket til
sin egen Tienniste lader hverfve 10000
Mand.

Wfalk. De Francke aff Straßborg
vare i Mæcting at ofverfalde de Key-
serlige som ligger i Offenborg ved
Svarzhald; men maatte med samme

lig Forliß og uforretter Sag afmar-
kere. Den Franſke Marſkal de Du-
ras har været til Philipsburg/ Spener/
Worms/ Franckendal og Maynz / og
ofver alle bemeldte Stæders Tilſtand
beſigtiget. Et Parthi Sachſiſke paa
300 Mand/ med en deel Snaphaner /
haffver ſig ved Grensheim til Stibts
ladet sætte ofver Rheinen/ hvor de ved
Eick udi en Morak tog Poſto. Imid-
tertid bekom de Franſke i Maynz kund-
ſkab der om/ hvorfor de dennem med
7000 Mand/ ſom med Stykker vare
forſunede/ angreb/ og tvang dennem
til (efterſom de værge de ſig ſaa længe de
haffde Lod og Krud) at giſſe ſig paa
Diſcretion/ 270 bleffve fangne bort-
førde. Aff de Franſke ere ved 300
blefne. Aff Maynz fordrer de Fran-
ſke ſtoere Contributioner. Den Feſt-
ning Kiſſelsheim har de ogſaa ſprengt
og affbrændt.

Wien. Hendis Durchl. Erk-Her-
tuginde Mariana / Chur-Prinzen til
Pfalz / hans Gemahl / er Salig udi
Heren henſofter. Hertugen aff Lot-
ringen hafver været her tilſtæde udi det
ſtoere Kriegs-Raad. Churførſten aff
Beyeren er ogſaa her ankommen. Aff
Polen og Moskow ere Ambaffadeurer
her ankomne / hvilcke begierer at Ken-
ſeren ingen Fred med Tyrken vil ſlutte.
Engelland.

Londen. Den tilførn ommeldte Ke-
belliſke Allin / hafver ſig paa Raade
og Uaaade ſubmitteret. Prinze Georg
aff Danmark er aff Parlamentet Na-

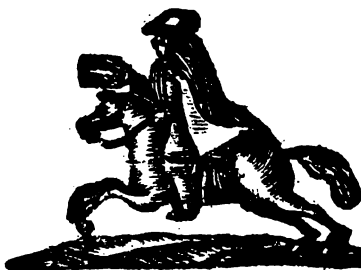
turaliſeret; Hans Majestæt har gjort
hannem til Hertug aff Cumberland /
Grefve af Kendal/ og Baron af Dain-
gam; og ſkal hand nyde Rangen ſom
en Prinze aff Kongelig Blod. Mar-
ſkal de Schomberg / og Cammerherre
Bemring ere ogſaa blefne Naturaliſere-
de/ den første ſom Hertug/ den anden
ſom Grefve af Portland. Admiral
Herbert er gjort til Vicomte af Tur-
bay. Marſchallen af Schomberg og
Grefven aff Devonſhire/ ſom er Over-
hofmeſter / hafver Hans Majestæt
med Ridder-Ordenen af Hoſebaandee
benaadet. Admiral Herbert er med
22 Stibe ad Irland henſetiget / for at
undſætte de Proteſtantiſke Irer.
Hans Kongl. Majest. Staats-Secre-
terer/ Grefven af Schreſbury hafver
advaret Riobmændene udi London / at
de i Tide bør Omſorg for hviſ Guds
eller andes/ ſom de i Franckerige hafver/
hvor af er at ſlutte; at Krigen imod be-
melte Rige viſt bliſver declareret.

Den 21. huius er Konning Wilhelms
og Dronning Mariæ Kroning
med efterfølgende Ceremonier
ſteed.

Om Morgenen Klocken 7 kom begge
Kongelige Majestæter i et koſtel-
ge Stib til Parlaments-Huſet / og
gic de op udi Over-Huſets Cammer /
hvor Kongen udi alle Herrerens Nær-
værelſe den Kongelige Kiortel af Car-
moſin - Fløjel med Hermelins Foder
bleff anlagt. Klocken 10. begyndte
Proceſſionen fra Salen af Parlaments
Hu-

Julii-Maaneds

nye Tidender!

som Kiøbenhavns Post-Rytter
fremførde Aar 1716.

Danmark.
Kiøbenhavn.

Den 6te i denne Maaned
udstæde sin allernaadigste For-
ordning om Høe = Leverancen
i Siælland for Betaling udi 2de
Campementet / her for Staden
og for Fæstningen Cronborg /
saa og Penges Paaabud i Dan-
mark til Fouragens Anskaffelse.

Den 17de ditto havnebe
Hans Czariske Majest. mod Af-
ten her for Staden med sin
Galleje = Flode / 48 Gallejer
stærk / og bemandet med henved
8000 Mand udvalde Mand-
skab: Hans Kongl. Majest. og
høje Folgeskab soer Hans Cza-
riske Majest. paa Rheden hen-
ved en Miil Vejs imod / hvor
da deres høje Majesteter mødte
hver

hver andre ved Søe = Castel-
 let Probe = Steinen / og steg
 saa vores alternaadigste Konge
 med Folgeskabet udi Czarens
 Galleje/hvor da disse høje Poten-
 tater særdeles kiærligen hilsede
 og omfavnede hver andre / som
 da deres Majest. tillige med
 Galleje-Floden / som heel prægt-
 tig var til at see/vare komne in-
 denkommen/stege de paa Zold-
 boden i Land og førte saa
 Hans Kongl. Majest. Czaren
 og sit høje Folgeskab / paa det
 prægtigste for og bag ledsaget /
 gienem Stadens udi Søvær staa-
 ende anseelige Borgerkab samt
 Guarnisonen / under det Danske
 Vesen af Fæstningens og Flodens
 grove Skyt / ind paa sin Kongl.
 Residence / Kiøbenh: Slot / hvor
 da Hans Czariske Maj. ad Aften
 til Kløkken i i hos Hans Kongl.
 Majest. var til Tafel og siden
 begav sig i Roelighed hos Hans
 Czariske Majests. Ambassadeur/
 derpaa om Morgenen og føl-
 gende Dage besøgt vores Kon-
 ges og sin Orlogs og Galleje-
 Flode/den Kongl. Arsenal/ Stål-
 den / Kunst-Kammeret / Biblio-

thequet. ic. imidlertid saa vel
 som tilforne Hans Czariske
 Maj. paa vores Konges Resi-
 dence / saavel som udi det vel ud-
 prydet Edingske Huus / deres
 Beqvæmhed og Bærelse var til-
 budet / hvorpaa da / efter at Hen-
 des Czariske Majest. den 23 dit-
 to her for Staden til Lands an-
 kom og ligesom Czaren meget
 stateligen af Hans Kongl. Maj.
 en Mill Dejs imodfaren /
 udi Czarens Nærværelse sær
 Venligen var imodtagen og ind-
 hent her udi Staden / da Deres
 Czariske Majesteter udi det E-
 dingske Huus bleve indlogerede /
 og af Hans Kongl. Maj. der til
 Tafel den Aften plejet.

Hvorpaa Hans Czariske
 Majest. sig den 25de i denne
 Maaned sig lod behage at besee
 denne Kongl. Residents = Stads
 Kirke Bygninger / i Særde-
 lesshed toog sin høje Fornøjel-
 se udi de paa det runde Taarn
 og Uraniaeborg værende Ma-
 thematicke Instrumenters Bes-
 kuelse og Undersøgning. Der-
 paa den 29 ditto ogsaa Hans
 Czariske Majests. Esqvadre 9
 store

store Orlogs = Skibe og 2 Fregatter stert/ er indkomen her for Anker under Castrup Land/ for at toje sig tillige med de andre her paa V. heden vel saa mange liggende Czariske Orlogs = Skibe og Fregatter til den Kongl. Danske Orlogs = Flode.

Norge.

Fra Fæstningen Friderichs = Hald af den 5te i denne Maa = ned. Udi næstforleden Nat Klokken henved 2 Slæt under = stood Kongen af Sverrig sig med omtrent 3000 Mand til Hest og Foods denne under Fæstningen liggende Bye Friderichs = Hald at angribe/ hand marcherede den øvre Vej imod Skonningfossen og først med sit Cavallerie omringede vores uden Byen havende Bagter og Kundskabere / og saaledes vidstes ej af Fiendens Ankomst / førend hand kom macherendes paa anden Side Skonningfossen / mod Kirke = Porten og yderste Borge = Skan = ten / der hand først blev imod = tagen af Bagterne og Pi = quetten til Garnisonen / som strax var i Beredskab og kom

dertil / antastede Fienden af ald Magt og udholdt under conti = nuering Fyrr til Klokken 4 / da det ej var nuelig at giøre læn = gere Modstand / men for Fiendens store Magt/ maatte retirere sig til Fæstningen / saa Fienden blev Mestre af Byen; Di ved = holdte derefter med idelig cano = nering samt Bombers Kastelse i Byen / som og gjorde stor Skade / ja Kongen af Sverrig / som førde selv sine Folk an / og var indkommen i Monfr. Waaggers Huus / hvorudi der ned = faldt 4 Bomber / men den sidste jagede ham ud af Huset / thi som tvende Borgere stode inde i Huset hos Kongen / faldt den sidste Bombe / saa at Kongen faldt til den ene Dag med tren = de smaa Blessurer i Ansigtet og Borgerne uskadede til den anden Dag / hvorpaa Kongen heel utaalmodig løb udaf Huset og Byen over Broen / saa = som Ilden toog Overhaand / og kom i Behold. Fienden miste ved denne Action Gen. Dal = wig/ Schumberg og Schlyppen = bach/ 4 Oberster / 14 Capitainer

og Lieutenanter / foruden Oberst- Land = Dragonerne / Oberst-
 Lieuten: og Majorer / og en Deel Lieuten: Steen / Capit. Offen-
 ligger her foruden qvæste/døde af berg og Lieutn: Schow blesse-
 de Gemene paa Stæden ere 600 rit / Item 3 Under = Officerer/
 Mand / fangene og blefferede Gemene fangne og døde af det
 155 Mand. Efter Fienden Vester = lændske Regiment 96
 havde bemestred sig Byen / som Mand og Land = Dragonerne
 mælt er / og efter Borgeskabets 18 Mand / og af de Gevorbene
 forlangende Bomber kast at 1 Under-Officer fangen / og af
 sætte Byen i Brand / vilde det bemelte Gevorbene samt Grund-
 dog ej frugte / formedelt Fiend- hjemse 6 døde og 6 qvæste /
 den udslukke dend / blev da hvor mange af de Smaalands-
 ved Middags Tider ved anden ske / er endnu ej vidende / men
 Middel Byen sat i Brand / saa skal om dette og øvrige forder-
 Fienden / da Ilden begyndte at ligt indsende omstændelig For-
 tage Overhaand / maatte tage klaring. Baraopen i Borger-
 Flugten og efterlode vi imidler- skansen blev conserveret med
 tid ikke at canonere saa vel paa hvad Proviant og Korn der
 Husene og Gaderne som paa paa ligger / men det i Byen
 Broen / da hand udgik / og at staaende Proviant = Huus med
 gjøre al den Afbret som skee hvad der var / er med Byen /
 kunde / hvorved Fienden miste Kirken og Nordsiden lagt i A-
 mange Folk / og siges / at udi ske / saa ikkun nogle smaa Hus-
 et Huus ved Broen / hvor hand se Sonden paa Halden er staa-
 havde en stor Deel Folk for- ende / af Borgerskabets Kielder-
 samlet / skal være af een Bom- re fik Fienden ej nogen Tid at
 be bleven 200 Mand / der ligger plyndre. Vi have meget at
 mange af opbrændte Folk paa forrette med Fangernes Con-
 Gaderne af Fiendens: AfGuar- servation / som ere meget mis-
 nisonen var Capit. Calnehen rable qvæste / og er sandelig ræt
 døed / og 1 Lieutenant ved een Elændighed at see dem /
 Siu-

Fiendens Cavallerie / som i
gaar Morges satte sig paa Tid/
er gaaet tilbage igien over
Tistedalen / og med sig tagen
en hoob Dvæg af Jids Sogn.

Fra Svinsund. Den 8de u-
di denne Maaned indkom her
udi Hukn og Dnyekilde Capi-
tain / og nu Commandeur /
Tordenstiold med hos havende
tvende Canonere=Præmie / Hiel-
peren og Arca Noe / Fregatten
den hvide Orn / trende Gallejer
og en liden Fregat / Mynden
kaldet / under en gelinde Vind
om Morgenen klokken imellem
7 og 8. og da hand kom paa et
6 pundige Skud nær den i Dy-
ne = Rûden liggende Svenske
Galleje = Flottille / et Orlogs-
Skib / 8 Gallejer / 1 Galliotte og
2 dobbelte Chalouper stærk /
foruden 8 Transport = Skibe /
havende til sin Beskiærmelse et
Batterie med 6 tolv Pundige
paa en Klippe / begyndte Com-
mandeur Tordenstiold klokken
8. at defendere sig / indtil hand
med sine tvende Gallejer og
Præmien Hjelperen med Hielp
af en liden Vind klokken 11. en

Musqvets=Skud nær bragtes ind
paa den hele Svenske Flottille /
med den hand saaledes sloges ale-
ne halfanden Times Tid / saa som
de andre / særdeles Arca Noe
formedelst en stille Vind ej kun-
de komme op udi Hukn saa
snart : klokken 1. kom Arca
Noe endelig og op / hvorpaa
det Svenske Orlogs=Skib / som
kaldes Steenbukken / nødtes til
at stryge / og de andre af Gal-
lejerne saa mange som levede /
da de saae dem overvældede /
svrang i Søen og de som ikke
druckede eller paa Rejen bleve
skudte / toge Flugten ind i Lan-
det / undtagne henved 60 Mand
med deres Officerer / som tilba-
ge vare levende af Orlogs-
Skibet Steenbukken / og sig hav-
de med deres Musqveter paa
4 Stæder posteret paa Strand-
Breden af Indfarten / hvilke
maatte give sig svinge / end-
skönt Indfarten var ikke uden
100 til 160 Skrit breed / hvor
slig en vældig Gierning forette-
des / desligeste Batteriet med
sine Stykker af de Svenske for-
naglede maatte forlades / dog
de

de Svenske kunde beskyde den Kongl. Danske Flottille fra den ene Side til den anden. Udi dette Angreb da af Commandeur Tordenskiold benævnte Orlogs = Skib Steenbukken blev erobret / desligeste 5 Gallejer / 2 dobbelte Cha-loupper / en Strom-Baad og 5 Transport = Skibe / hvilke sidste vare fulde af Krud og Lod samt grove Skyt og Proviant / og hvis til en Belejring be-høvedes / undtages 3 Gallejer / en Galliot og de 3 Transport-Skibe med Proviant / som ble-ve deels af Commandeur Tor-denskiold skytte i Sand / deels af de Svenske selv satte i Brand. Det Svenske Orlogs = Skib Steenbukken holdte sig meget tapper / saa det fik alene henved 70 Døde / og den Kongl. Dan-ske Flottille over alt ikkun hen-ved 80 Mand / og i alt / foruden Skibene / bleve til Bytte 6 Metal / 46 Jern Stykker / og 59 Jern Falconetter / samt hvis grove Skyt / Stykker / Fyvr-morsere / Bomber / Granater / Laveter / Krud og Lod / som Trans-

port-Skibene vare tillade med / og beregnes Krudet at have været henved 2000 Centener / hvilket erobrede Commandeur Tordenskiold ad Aften Klokken ni lood udboxere af Hukken i Svinsund til Hr. Vice-Admiral von Sabels Esquadre / som krydsede uden for at bedække der Norges Sø = Sider mod de Svenske ; hvorpaa Comman-deuren Tordenskiold strax be-gav sig ad Kiøbenhavn for at give vores allernaadigste Kon-ge sin beordrede Forretning til-kiende.

Sverrig.

Stokholm. Fra Jenkøping havde vi de Tidender den 20 i næstforleden Maaned / hvorle-des at Arbe-Prindsen af Hes-sen = Cassel lidet toog til Kræfter i sit Saar / som hand be-kom udi Trefningen i Norge / saa hand ved en Stok begyn-der at gaae omkring i sit Loge-ment / forventendes nu derfor herhid med det første eller og til vores Konge. Og som beret-tes / at Moskoviterne gjøre sto-
re

re Forberedelser udi Finland /
 derfra at giøre et Indfald her
 udi Riget / og mand truer os ik-
 ke mindre dermed paa den
 Slaanske Side / alt saa trekke
 sig de herom Staden staaende
 Tropper sammen paa deres
 Samle-Plads og ligge her den
 Kongl. Guarde til Felds
 nær ved Staden henved 1800
 Mand stærk / vores Or-
 logs = Flode / som nu anden
 gang er gaaen i Søen / holder sig
 nu for Anker under Hanø. At
 den Engelske og Hollandiske Or-
 logs = Flode og Convoje er kom-
 men udi Dresund forarsager
 her og nogen Uro / og det saa
 meget desmere / fordi at den
 Engelske Gesandt Jackson ha-
 ver givet et streng Indlæg ind
 til Raadet at erklære sig paa:
 Til med saa befrngte sig og de
 her værende Engelske Rieb-
 mænd / at det skulde komme til
 en Krig mellem os og Engel-
 land / hvorover deres Handel
 maatte blive nedlagt og deres
 Vare og Midler dem fratagne.
 Siden at den Hessen = Casselske
 Oberste Sagge / som særdeles

Sendebud til A rve = Prindsen
 af Hessen = Cassel / er hidkommen /
 er een Land = Grævens Capitain
 med særMaagt paaliggende For-
 retning udi Jentebing ankem-
 men / som strax efter at Raad
 blev holdet / bleev med Siens
 svar tilbage sendt.

Ingermanland.

Petersborg. Af Soen ha-
 ve i denne Maaned / at Czarens
 Gen. Admiral Apraxin / efter at
 hand den 20 Junii næstforle-
 den havde fattet Post paa Den
 Aland / var med sin underha-
 vende Flode / bestaaende af 90
 Gallejer / bemandede med 25000
 Mand / derhos vare 8 Orlogs =
 Skibe / 10 Fregatter og mange
 flade Prammie og Brandere /
 indgaaen udi de Stokholmske
 Skærer / hvorfors mand med
 sær Længsel ventede paa hans
 Forretning / hvorledes den
 maatte udfalde.

Volen.

Lublin. Saasom det endes
 ligen udi Freds = Samkvæmmen
 her mellem de misnøjsede Bojs-
 vodskaer og de Saksiske Hiel-
 pe =

pe-Tropper er bleven en Vaabens = Stilstand den 4de udi denne Maaned samtykt / er den følgende Dag med uddeelte Ordres tilbragt / at føre sig Stilstand udi sin tilbørlig Stand / at al Fiendskab udi Provincierne kunde ophøre / hvorpaa Freds = Sammenkomsten den 6 ditto formedelst den berammede Tribunal = Ræt / er bleven opsat til den ender sig / og Rætteten til videre land vorde opsat. Kongen holder imidlertid Sammenkomsten med sine Raad udi Bærskau og giver de Misnoiede Besvoldskaber allehaande Anledning til Fred og Roelighed.

Engelland.

London. Den 18de i denne Maaned begav Hans Kongl. Majest. sig med sit høje Folgeskab paa en Chaloupe ad Margatte / hvor at Jagterne og Orlogs = Skibene skal indtage Hans Maj. og sit Folgeskab for at overskibe og ledsage dem ad Holland. Prindsen af Walles og de hannem tilforordne Regerings = Herrer / medens Kongen er af Riget / vare med udi Folge.

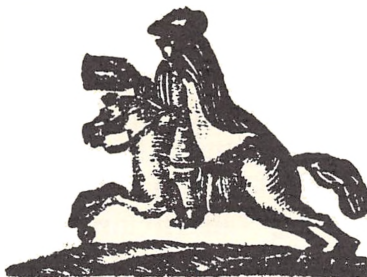
Tydsland.

Cassl. Borens Arve = Prindses fornemteste Feldt og Røjses Tøig er i denne Maaned forsendt ad Stockholm. Hverdingen udi disse Lande gaaer temmelig stærk for sig / foruden at mand land vide / hvorhen at vores Landgrave sigter med saa stor Krigsmagt.

Fra det Holstenste. Udi denne Maaned haver mand her i Landene været udi skyndigste Arbejd med / at indsamle Koorn og Proviant til de sig fra Pommern her igiennem Fyrstendommene beregende Kongl. Danske og Czariske Tropper / desligeste at spinde og indpalle det til Rytteriet fornødne Høe / som til Siælland til dennem skal overskibes: Desligeste samme Tropper udi al Hast have sat og endnu sætte deres Føg frem ad Siælland / saa at en Deel nu skal være passeret Bæltet / de Czariske berette at føre Cjarens Krigs = Cassa med sig / hvorudi skalde være nogle Sønder Guld. Foruden disse Tropper skal en stor Deel af det Moscovittiske Rytterie fra det Wællenburgste til Siælland overskibes / til hvilke Hestene til Lands dem efterføres med hine Tropper. Der skal endnu herforuden blive 12000 Mand Moscoviter under Gen. Bauer hans Befaling staaende i det Wællenburgste og vente paa Cjarens nærmere Ordre.

October = Maanedes

Nye Tidender/

som Kiøbenhavns Post-Rytter
fremførde Aar 1716.

Danmark.

Kiøbenhavn.

Den første Dag i denne Maa-
ned haver det sær behaget
deres Czariske Majestæter hen
ved Klokken eet udi høje Aashyn
at tage det her paa Trinitatis
Kirke skønne Bibliothek/ og
derefter paa det Astronomiske
runde Taarn/ hvor Hans Czari-
ske Maj. reed og Hendes Czari-

riske Majest. lood sig kiøre op/
at beskue Stjernernes Løb/og i
sær Planeterne Venus og Jupit-
ters/ igiennem de Mathematiske
Instrumenter/ deres Majestæ-
ter til al Fornøielse. Czaren
vidste meget vel at tale om den
viffe Bide eller Længde paa Him-
melen/ i Seigladsen skulde ta-
ges/ den Hans Majst. negtede
at kunde sluttet til Soes af

R

Ju

Jupiters saa kaldede Drabantere og Folge-Sveine/ fordi til Slibsbertil ej kunde bruges de behørigte Instrumenter/ som til Lands bruges/ men meente/ at Maanen/ naar der kunde opfindes en Liangning mellem den og de staa-dige Stierner/ skulde det aabenbare/ hvorfors Hans Maj. bad den der opvartende Astronomiske Professor did hen at anvende sine Studeringer/ saa Hans Czariske Majst. er af stoor Bidsenskab udi slige Sager/ befalede og ofte denne Professor at komme til sig. Hvoerpaa Deres Czariske Majestæter forføjede sig ad Rosenborg/ hvor de af Deres Kongel. Majestæter bleve herligen tracterede og efter Tafel med et Ring-Renden til Banded paa Rosenborgs Canal forlystede.

Den 6 ditto lood Hans Kongl. Maj. sin her for Staden staaende Armees atter munstre/ saasom den med adskillige Regimenter var foregret.

Den 11 ditto blev Hans Kongel. Majstis. Fødsels-Dag h'r paa Kiøbenhavns Slot med sær Lyft

og Glæde holden udi Deres Czariske Majestæters høje Overarselse/ og Kongens det 46de Aar.

Den 12 ditto udstædes Hans Kongl. Majstis. Forordning om Fourage-Leverance af Siælland til Kiøbenhavns Magazin for Betaling.

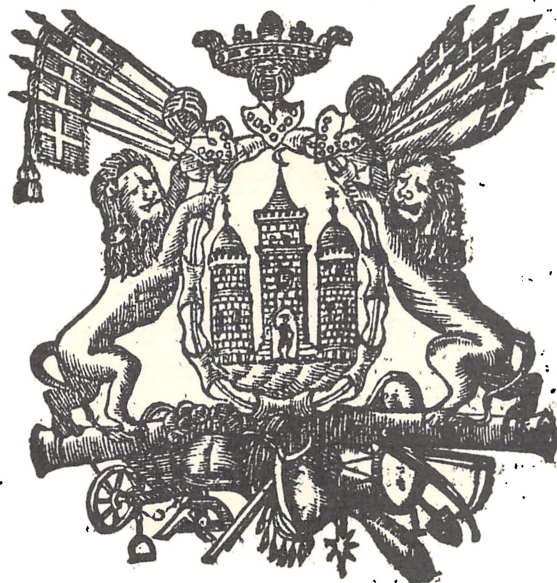
Den 13de ditto det atter behagde Hans Czariske Majest. om Morgenen hen ved 7 Slæt at indfinde sig her paa det runde Taarn ved de Astronomiske Instrumenter udi egen høje Djeffyn at tage den da i Solen sig befundne Plet og Planetens Venus hendes Løb/ med al Fornøjelse/ da Hans Majest. baade reed op og need paa Taarnet.

Den 25de lood Hans Czariske Maj sig behage udi sin høje Overvarelse at ansee og anhere Bræste-Vielsens og dens Ceremonier/ her udi vor Frue Kirke holdtes.

Den 26 ditto haver Hans Kongl. Majest. allernaadigst beskiftet Søren Bhabal/ Affessor udi Berg-Ambtet Nordenfields/ til at vare tillige med Høistbemelte Hans Majstis. Cancellies Raad.

Sams

Extraordinaire

Relationer

For
September Maaned 1722.

Danmark.

End 29 udi afviate Maaned ere Laugs-Artillerne bestaens
de af 13 Buncer for Steenføret Kaliget i Kiøbenhavn allers
naadigst givne/ hvorefter det 1. er Steenførerne tillige med Bram-
Mændene tilladt til Vands med egne Fartøijge Grund og Broesteene
samt Muur- og Broefand at indføre / og paa sine dertil anordnede
Nede

nede stæder ved Canalerne at oplegge og falholde. 2. betalet, at de skal selge Grundsteene efter Læsetal af deres Fartøyes Dregtig-
 hed og Broesteene i Læsetal sampt forholde sig varligen med San-
 dets Opkastning under straf af Forordningen af 15 April 1682. 3. er
 dem tilladt frie Fart ind og ud af Toldboeden uden Betalning/
 snige de Bahre ind under Sand eller Steenene / da forbrødes far-
 tøng og de straffes med Bremerholms Jern. 4. Skal de fortøy-
 re deres Fartøyer vel paa de dem anviste stæder / naar de ey ere
 i Fart. 5. Skal de have Steene og Sand udi tilstrækkelig For-
 raad tilfals / Broesteene maae ey være forsmaae / men San-
 den striidt og reent uden Lær. 6. Skal de have en OIdermand /
 som vedbliver i 2 Aar. 7. OIdermanden holder Fog over Laugs-
 Broderne og deres Boepæl. 8. Dend yngste i Lauget betiener
 Laugets Tregnde. 9. Dend Laugs = Broder / som tilsiges og ey
 møder efter Forordningen af 23 Dec. 1681 straffes paa Penge /
 uden hand beviiser lovlig Forsald. 10. Hvo uden Minde af Ma-
 gistraten og Lauget bortrenser / og bliwer Aar og Dag borte kand
 ey komme i Lauget iglén uden Magistraten og Lauget er fornøjet.
 11. Enke saalenge hun er ugiftmaae nære sig i Lauget. 12. De
 Vøende i Lauget med Hustrue / Børn og Tieniste = Folk bæres til
 Graven af Laugs = Brodrene. 13. Bøderne opphæres af OIder-
 manden forvares i Røssen og uddeeles til nødtørrige i Lauget.
 Hvis sont ey udi disse 13 Artikler er indbegreben forholdes efter
 Forordningen om Laugene af 23 Dec. 1681 og 6 May 1682.

Dend 5te i denne Maaned har Major Otten igien til det høye
 Kongelige Herstabs Fornøelse gjort Prøve af sin Ild ledskens-
 de Machine paa Orlogs = Skibet Engelen / som til dend Ende paa
 Strømmen uden for Sylbenlund blev udhalet / og derefter paa
 adskillige stæder sat i Brand / og udi saa storr en hast ledsket som
 antendt.

Dend 7 er Hans H. S. E. Hr. Greve Carl Ahlefeld til Lan-
 geland / Ridder af det blaa Baand og Statholder udi Hertug-

dommet Holstein til sine høye Paarørendes Hjerte = Gørrig sa-
ligen henføvet paa Gravensteen.

Dend 9 have vi her med Posten fra Bergen i Norge erhøl-
det de Tidender / at dend 12. i afvigte Maaned var Skibet Ha-
bet der tilbage kommen fra Grønland / som in Majo 1721. fra Ber-
gen var affeyglet / og der i Landet havde overvintret / med hvilket
mand haver tillige erhødet Breve fra dend i Grønland efter-
bleven Missionaire Hr. Hans Egede og Bogholderen Hartvig
Sientoft af 18. og 20. Junij indevarende Aar / hvoraf Extracten
korteligen er denne: af de fra Bergen med Skibet Haabet udfikkede
nogle og fyrgettuge Mennisker ere der ifkuns tvende ved Døden
afgaaen / dend een en Sommer=Mand af Profession var allerede
svag / da hand gik om Borde / og døde ved Skibets Ankomst til
Grønland dend 2 Julii 1721 / dend anden døde dend 12 Febr. 1722.
Ved Ankomsten til Landet paa 64 Grader 7 Minuter haver Præ-
sten med de udsendte Folk fundet Indbyggerne omgængelige og
fredsommelige / saa at de over Aar og Dag / som de have boet
iblandt Grønlænderne / ey af dem ere tilføiede ringeste Skade el-
ker have haft noget udestaaende med dem / en enisse Norff Mand-
skrene undtagen / der for desto bedre at lære Indbyggernes Sprog
haver ungeføhr paa 14 Ugers tid logeret hos dem tvende Miile op
i Landet fra Colonien / som da hand blev kiendt med disse Folk / og
de engang skiemtede med hin anden / blev fortrydelig derover og gav
een af Grønlænderne en Munddask / hvilken igjen betalte ham
med lige Mønt / hvorpaa Normanden trekkede sin Knif / men
Grønlænderne bleve ham formegtige / toge dend fra ham og stotte
ham i Ansigtet med Skafret / saa at Blodet udgik derefter / saa be-
mestredede sig og hans ladte Bevæhr og gienste det / og som Nor-
manden imidlertid saae sit Hold udi et andet derved værende Kam-
mer at saae fat paa en Dre / og dermed vilde anfælde Grønlænder-
ne / gabe de ham saa gode Ord / at de dermed stillede hans Brede /
tørrede Blodet af ham / og bøde at hand ey skulde sige / at de hav-

de slaget ham / men at hand skulde lige at have faldet og stød sig. Men i hvor fredelig end Colonien saa vel indbyrdes / som med Grønlanderne have leved / saa haver der dog ikkuns falden liden Handling Skiotterie og Fiskerie / som i alt har bestaaet udi 4 Rindsdyr og nogle faae Kyper samt Harer / eftersom Auglene og Dyrene der paa Landet ere meget skee / thi Grønlanderne jage ideligen efter dem / saa at dend heele retour Ladning bestaaer allene udi 14 Cordeeler eller 28 Edr. Speck og Tran / 160 sifr. Sælbund og Rebestind / og cendeel Erh. Normændene have ellers rejst rund omkring saavel paa Derne som det faste Land / og alletider taget Natteleje hos Indbyggerne / hvilket Grønlanderne og have ligeledes gjort paa deres side hos de Norske. Hvalfisf. Fangsten er paa 69 Grader / og saa viit mand endnu har kundet erfare / bygge og boe Indbyggerne Vinteren over paa 60 til 70 Grader for at fortsætte deres Fiskerie. De Norges Colonie er anlagt paa det sted / hvor Grønlanderne sig fleest og længst opholde fornemmelig paa Derne / Krax oppe i det faste Land findes beqvemme Stæder til Græsgang hvor Qvæg land holdes / litet Krax og Skov af Birke træ til en Mand's høyde. Langs Derne og ved Strandbræden komme i Soen drivende store Træer af Gran og Fuure / hvorved de Norske have havt overflødig nok til at brende; Et af disse Træer haver været saa stort / at da det blev sauet i stykker / fik de ej alleene Bræder nok til at lægge Gulv med i en Stue / men endog saa mange at de deraf bygde en Baad. Nogle vil vel holde for / at deslige Træer komme fra America / men Præsten Hr. Hans Egede smitter / at efterdi Drib Jisen ej stoder an der under Landet / hvor de sig Vinteren over have opholdet / da dog Træerne der rundt omkring findes drivendes / at deslige Træer maae komme ned af de store Fiorder / som strekke sig op imellem Landene / og at derinde i Landet maae være Skov og god Græsgang. Hvorvit Landet bebygges er ubevidst / men de endnu bekjendte Indbyggere leve meget fredelig / ærbær og lydsk / omenskiøndt de høv-

ten

ken vide af Gud eller Himmelen / Dievelen eller Helvede at sige. Der er aldrig hørt Rif og Trætte immellem Mand og Koene / Forældre og Børn / men der øves immellem dem en god Kierlighed og Forstaaelse. Deres unge Pigebørn have af Blueferdigbed ej villet tilkiende give eller forklare for de Norske hvad Brøstene kaldes paa deres Maal. Naar Normændene om Natten have indlogeret sig hos Grønlænderne / haver Qvinden i Huuset lagt Ungdommen til een side imod Huns-Beggen for / og de Norske Folk paa dend anden side bag ved sig / deres Spiiseer gemeenlig en raar Mad og tildeels Vindtørret; Indbyggerne blive temmeligen gamle/og sluttet at mange af dem opnaae 100de Aar og derover. Har dend een noget / giver hand dend 2den med sig / og tager dend een ej noget fra dend anden. De holde dend didsendte Præst for en stor Mand / og naar hand prædiker ere de efter deres Maneer heel andegtige / saa at hand haaber at ombvende mange af dem / saa snart hand er deres Sprog saa megtig / at hand kand prædike derpaa. Paa dend Høyde af 64 Grader er om Vinteren længere Dagend udi Bergen / Kulde og frisk Vinter-Luft med maadelig Sneer / og som de fleste siger / haver Vinteren der ej været haardere end sædvanliggen i Bergen. Det fra Bergen i Aar afsjlede Skib var kommen dend 8 Julii til Landet / og seigler paa Handlingen i Landet / dog er det beordret at seigle sit st udi Julio derfra hjem igien. Hr. Hans Egede bliver udi Grønland tilbage med 18 Mennister / Resten har hand sendt til Bergen igien / og agter ej fornøden at have nogen Skib hos sig om Vinteren / de ere saavel forsynede med Proviant / at de derat kand have nok i 3de Aar. Iblandt andre Ord af Grønlændernes Sprog ere overskrevne følgende Gloser.

Soelen kaldes Sokenoch / en Skjorte Annas Annich / Syenaal Nikenich / Knappenaal Kulkanich / Baad Kajok / Korne Kone / Heeser Allsenich / Berler Tavane / Reensdyr Tuchtenich / Refsind Kochomich / Spel Opsuch. Præsten Perlesce.

Saa onskelge / som disse Tidender ere om det saa lunge fortabte

og igien funden Grønland / saa fornøielige ere og de som have
 fra Tranquebar over Evangelii Fremgang der i Cenen / da det
 og berettes / at udi de der værende Skoler vare virkeligen 127
 Børn / som bleve underviiste i deres Christendom / Læsning og
 Skrivning og andre Videnskaber / og bleve 61 Personer saavel
 Børn som betiente paa Missionens Omkostning frie underhold-
 ne og forsynede med Klæder og Spiise. Udi Cadular en Engelsk
 Plads var og en Skole anlagt / som blev forsynet fra Tranquebar /
 af de nye ombendte vare eendeel Catechetes / som allerede øvede
 sig i at prædike. 1720 vare døbte smaae og stoe 31 / og 1721
 18 Personer. Det nye Testamente / de 5 Mosis sampt Josvæ
 og Dommernes Bøger vare 1720 der ved Trykken udkomne paa
 Malabarisk Sprog saavel som ogen Communion-Bog.

Dend 14 er M. Jens Boigt forrige Ampts-Forvalter over Col-
 dinghuus Amt af Hans Kongl. Majest. i Raade forflyt derfra /
 og allernaadigst bestillet til at være Kammer-Raad. Derfor-
 den har Hans K. M. endnn lagt denne Raade til dend forige /
 at bemelte Kammer-Raad Boigt allernaadigst er bleven bestilt
 til at være tilligemed Amts-Forvalter over Dronningborg Sil-
 leborg og Mariæer Klosters Amt.

Dend 18 er M. Wendt Jespersen allernaadigst befordret til at
 være Cancellie-Assessor efter dend 8 Classes 2 Art. i Rang-For-
 ordningen.

Samme Dag har det behaget Hans Kongl. Majest. at forord-
 ne Professor Christian Vager til at være Assessor i Hoff-Retten
 paa Kiøbenhavns Slot.

Dend 25 er Etats-Raad Jacob Frank von der Osten allernaad-
 digst forfremmet til at være Conferens-Raad.

Samme Dag har Hans Kongl. Majest. bestillet M. Jean von
 der Lippe Senior til at være Commerce-Assessor.

Merkværdige Ting.

Udi det Milanesiske har Baron Prenter udfundet 'en' nye
 Bey fra Lydsland dergieennem til Venedig / hvorigieennem al-

lebaande Klobmands. Zahre med stor Fordeel kunde føres / og derved vindes 2de Dages kortere Reyse.

Udi Bargas strax i Nærværelsen af Aboe i Finland er fanget en stor Balfisk / som der i Eggen ey har nogen Tid været skeet tilforn / samme var der indloben paa Grund / og efterat dend var skudt ihjel / blev dend med Hesse trekket op paa Landet.

Udi Dresden er Hendes Kongelige Høghed Chur. Princesen den 5 Septembr. forløst med en ung. Prins / som er bleven kaldet Fridericus, Christianus Leopoldus, Georgius, Franciscus, Xaverius.

Udi Lemberg har været saa umaadelig en stor Regn / at mange Dammer og Bekker sig have overgydet / saa er og faldet saa stor 3= og 4=kandtet Hagel / at somme deraf have været saa store som en Walnut / og andre som et Høns-Eg / hvorved Hauren og Boghveden / som endnu stoed paa Marken / gandske og aldeles er bleven nedslagen og forderven.

Udi Rantz 3de Mile fra Stralsund er udsprungen en Kilde / hvis Vand skal være af stor Kraft og Nytte / saa at iblandt andre en Koene fra Anklam derved er cureret saaledes paa 4 Ugers Tid / at i steden for at hun forhen var saa Contract og Svag / at hun neppe kunde røre Haand og Føed / er hun nu saa Frisk og Rask at hun gaar foruden Krykker.

Dend 29 i avigte Maaned er Moxsius Mocenigo udvaldt til at være Doge i Benedictig.

Udi Spremberg udi Nedre Pausnitz er Princes Christiana Friderica dend 21 Aug. beriddet / Hendes Fader er Hertug Henrich af Saren Merseborg / og Hendes Moder afd. Princes Elisabeth af det Meklenborgiske Gustrauiske Huus / Hun var fød 1697 dend 17 May.

Udi Euthin er at see en Ananas Sinensis som formedelt sin Storlighed overgaar alle deslige der i Eggen værende Gevexter / og ej alleene har en 5 dobbelt Krone i steden for de andre pleje if-
fungs

tuns at have enenkelt / men endog ved Roden fremdriver den endnu 5 unge Planter; Det sidste har mand vel hørt tilforn / men om de mange Kroner har en nogen Stribent hidindtil noget berettet.

Dend 7 Sept. er dend Lærde Abt Gerhard Molanus død udi Hannover i sit 94 Aar / efterladende sig udi Guld og Sølv-Medaille over 100 Tusende Ducater.

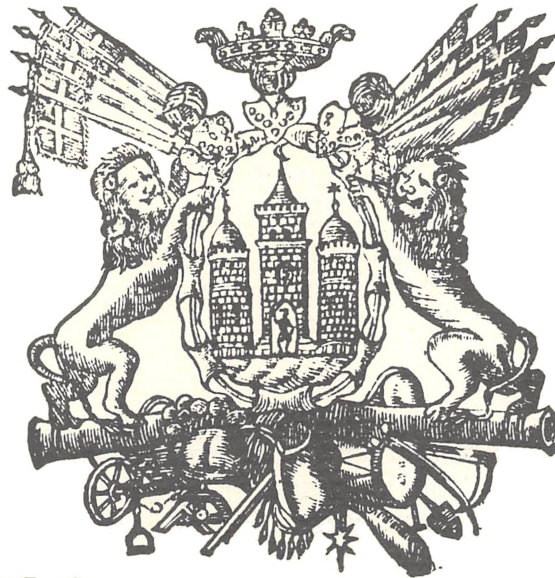
Paa den til Hertugen af Marlboroughs Afvundelse i Engelland slagte Medaille er gjort i Amsterdam følgende Epigramma.

IN NUMMUM AUREUM MALBURIANUM.

*Aureus hic Nummus Malburi continet ora,
 Inuicti faciem Belligerantis habet.
 Nummulus ille tuas narrabit, Gallia, clades;
 Fulminea dicet mania rapta manu.
 Imperii columen Nummo spectabis in isto,
 Et, Germane, tuo, parta trophæa, Solo,
 Testis eris Batavis, quo promuralia consent
 Vindice; Brabantis libera colla notat,
 Si quisquam Magnum superando Major habetur,
 Hoc Duce, stat Lodoix inferiore gradu,
 Dicet Posteritas, Bellatrix Anglia, solus,
 Qui rursus Gallos vinceret, Anglus erat.
 G. S. Amstelo-Batavus.*

Udi Rom er udi Grev Maffioti Pallats funden en Kiste af Orientalisk Alabaster med Figurer runden om / og mand meener / at der har været en Begravelse for en af Keiser Despasiants Søner.

Extraordinaire

Relationer

For

May Maaned 1721.

Kjøbenhavn.

DEnd 1ste i denne Maaned har Hans Kongl. Majest. med det samptlige Høye Herskab forflyttet sin Hoflager fra Friderichsberg til Friderichsborg her ndt Sødland/ af alle bekendt baade for sin skionne Bygning og dejlige Situation; dette Slot haver sit Navn af den Stormegtigste Konge/ Kong Friderich den 3de An.

Anden/ som tiltustede sig samme Sted tilforn kaldet Hilderøds Holm 1560 af Danmarks Riges Admiral Herluf Trolle imod magestifte af Skov Kloster/ nu kaldet Herlufs Holm/ hvorom gjør Forklaring efterfølgende der udhugne og med Gylde Bogstaver skrevne Rimm:

Friderich dend Anden god from /
 Hans Naade gjorde dette Bytte/
 At Hilderøds Holm under Cronen kom
 Og Herloff til Skov-Kloster flytte.
 Anno 1560.

Dette Slot er sunderet af Kong Friderich dend Anden paa en lykkelig sund og god Sted/ og er omgivet med en stor ferst Søe/ det ligger udi en meget frugtbar Egn og er omgivet med skionne Skove/ dets herlige og pregtige Bygning er enhver bekendt/ og værdig saa priselig en Bygningss- Herre/ som dend fordem Stormagtigste nu Høylovlig Ihukommelse Kong Christian dend Fierde/ hvis Ehtfer overalt paa denne kostbare Bygning er at see/ dog er dend ej lidet bleven elsket og forbedret indvendig af de efterfølgende Konger og særdeels af vores nu regierende Allernaadigste Konge og Herre; Fra Begyndelsen har ved dette Slot været stiftet en liden Bye som hedder Hillerød/ der af en liden Begyndelse ved det/ at Hoffet sig om Sommeren der opholder/ merkeligigen har tiltaget/ og er med adskillige smukke Bygninger forsynet/ som ere opreiste/ deels af de Kongl. Betjenter/ som deres Bestilling ved Slottet have/ deels af andre/ som for Stedets Kostighed der sig opholde eller søge deres Næring; uti Byen er ingen Kircke men Indbyggerne søge Slots- Kirken/ Byen har Kiøbsteds Frihed og en Byefoged. Kong Friderich dend Anden sunderede vel derudi en Latinsk Skole/ men loed dend siden derfra for sin visse Aarsager forflytte til Sorøe/ men Salig og Høylovlig Ihukommelse Kong Christian dend 4de an-
 fnae

saac fornøden igien der at stifte og indrette en Nye Latinsk Skoole/ til hvilkken Ende Hans der lod opbygge en skion Skoole/ hvor Re-ctor og Collegæ have deres frie Baaninger / Disciplerue ere med et liberal Tilleg til deres Underholdning benaadede / og Hans Kongl. Majest. Hov. Prædicant bestillet tillige dermed at have Indseende. Deene Store Konge have vi og at takke for andre Skoelers Opkomst/ og ligesom Kong Christian den 4. lod sig være anlegen at fremme Guds Ære ved Skoelers Indrettelse/ og Siire Landet med skionne Palatser og Bygninger / saa erkende vi og ej mindre Nidkerhed for begge Deele udi Borens Store Konge Kong Fridrich dend 4de/ der foruden andre utallige Priisverdige Gierning og ypperlige udi sin Regirings-Tid gjorde Anstalter nyttige til Guds Æres Forfremmelse og for at udrodde dend Bankundighed/ der paa Landet kunde være giengse iblandt Almuen/ ved Dytter-Districterne har ladet indrette Skoeler/ hvor Ungdommen uden stor Bekostning oplæres og vennes til Guds Frygt/ og hvorom Hans Kongl. Majest. dend 28 Martii afviigt haver behaget under sin Haand og Segl at lade udgaae en Instruction/ hvorefter Hans Kongl. Majest. Allernaadigst vil/ at enhver Skoole-Mester i Rytter-Districtterne sig i det ham anbetroede Skoole-Mesters Embede indtil videre skal rette og forholde:

1. Hans skal dagligen holde Skole i det dertil bestillede og hannem anviste Huus for ald Ungdommen Dreng og Piger i de Byer/ som ere den hannem anbetroede Skole underlade / og bør hand antage sig ej allene Boemands/ Huusmands og Jnderkers Børn/ men endog deres Liunde/ naar de slygt af hannem begjere.

2. Skulle der findes nogle Fattige forladte Fader og Moderløse Børn/ som ingen Tilhold have / men leve af Almisse/ bør hand og antage sig dennem/ og ikke mindre besørge deres end andres Underviisning.

3. Saasnart hand sit Skolemester Embede antræder/ skal Sogne-Præsten give ham et rigtigt og udforsigt Mandtal paa

alle Børnene og alt Tiunde i de Byer/ som ligge til hans Skole/ paa det hand deraf kand erfare om Børnene/ saavel Drengene som Piger/ naar ej før/ da saasnart de ere over fem Aar gamle/ alle stitteligen søge Skolen/ skulle nogle af Børnene uden deres Forældres Videnkab og imod deres Villie udeblive af Skolen/ giver hand det Forældrene tilkiende/ som da med Riis straffer dennem/ men holder Forældrene selv deres Børn modvilligen tilbage/ bør hand stigt strax for Præsten at anmeldte/ som kalder deslige Forældre for sig/ og foreholder dennem saadan deris Forseelse/ hvorved de give Ursag/ at Børnene ikke oplyses i den saliggjørende Guds Kundskab/ og intet lære/ hvormed de i sin Tid kunde tiene deres Konge og Fæderne Landet/ kand Præsten med deslige Formaninger ej i Mindelighed formaae Forælderne at holde deres Børn stittig til Skole/ angiver hand det uden Ophold for Amtmanden/ som strax bør raade Bod derpaa/ og efter Sagens samt Omstændighedernes Beskaffenhed see Forældrene affraffede/ enten med Penge-Mulet eller Fængsel paa Band og Brød/ eller ogsaa aabenbare Skrifte for den tredje Forseelse.

4. Hand haver med lige Flid og Omhu at antage sig alle Børnene saavel den allerfattigste Junderstes som den Boemands/ der kand have noget til Beste/ thi hand bør ikke reflectere paa Forældrenes Tilstand og Formue/ men hans eeneste Djemerke skal være/ at saae de hannem anbetroede Børn/ den ene saavel som den anden/ forsvarligen underviste.

5. Udebliver nogen af Børnene i den Bye/ som Skolen holdes/ skal hand/ saasnart hand merker/ at de ej ere komne i Skolen/ lade Forældrene det vide/ og af dem kræve lovlig Forfald/ hvorfor de ikke ere komne i Skolen.

6. Paa det og Forældrene ej skal have Ursag at klage over/ at de savne den Hielp og Tieneste af deres Børn/ som de ellers kunde vente/ i Fald de ej saa jevnlig søgte Skolen/ da sees hand derhen/ at de Børn over Otte Aar gamle/ hvilke om Formiddagen

Dagen haver været i Skolen / om Eftermiddagen blive hjemme / dog tager hand i agt / at de / der søge Skolen den ene Dag om Formiddagen / skulle den anden Dag gaae i dend om Eftermiddagen / saa deslige Børn haver den halve Dag frie / naar Forældrene det begiere / thi Børn under Otte Aar / samt de / af hvilke Forældrene ingen Hielp begiare / kand saavel Formiddag som Eftermiddag søge Skolen.

7. Fra Paaske og til Michaelis Dag holder hand Skolen fra Klokken 7 til 11 om Formiddagen / samt fra Klokken 2 til Klokken 6 om Eftermiddagen / men fra Michaelis Dag til Paaske fra Klokken 8 til Klokken 12 om Formiddagen / saaog fra Klokken 2 til Klokken 4 om Eftermiddagen.

8 Hver Morgen skal hand begynde med Bøn saaledes / at der først siunges en Morgen-Psalme / siden læses Morgen-Bønnen samt et Capitel af den Hellige Skrift / og endelig siunges en Poenitentses eller anden Aandelig Psalme / imedens Morgen-Bønnen læses / skal alle tilstedeværende Børn ligge paa deres Knæ / og bør hand vel at see til / at Børnene imidlertid med Andagt siunge Psalmerne / bede Bønnen og høre Guds hellige Ord læse / dog tages herved i agt / at efter Vejrets Beskaffenhed om Vinteren / naar det er ondt Vejr / da ikkun siunges et par Vers af en Psalme / paa det at Børnene ved Lys-Aften kunde hjemkomme / og ej ved Snees-Fog og udi mørke skal komme til Skole.

9. Naar Morgen-Bønnen er holdet / skal hand strax begynde at læse for Børnene / men siden saavel Piger som Drengene møde i Skolen / saa bør hand see derhen / at Drengene sidder ved et eller flere Borde for dem selv / og Pigerne for dem selv / saasom de ingenlunde maae sidde iblant hverandre.

10. Hand skal med ald Gliid lære Børnene Doct. Luthers siden Catechisium / hvilken de bør vite Ord fra Ord at oplæse uden ad / siden den i Stiftet brugelige Forklaring / hvilken hand ej skal venne dem til at lære saaledes uden ad / at de binde sig til Orde-

ne/ men hand bør tit og ofte forandre Spørgsmaalene til dem/ saasom det er bedre/ at de kunde gjøre forreede for Mæeningen/ end at de kunde læse ordene op/ uden at forstaa dem.

11. Alle Børnene i Skolen skal hand desforuden lære at læse inden i Bøger/ som hand og tillige/ naar Forældrene det begærer/ bør informere dem i at skrive og regne/ hvorfor Forældrene da bør betale ham for et Barn Maanctlig Otte Skilling Danske til Skriv Materialier, men for Læsningen betales intet.

12. Som Læsningen om Morgenens begyndes med Sang/ Bøn og Guds hellige Ordts Læsning/ saa bør den ligeledes om Aftenen endes/ da der først siunges en aandelig Psalme/ hvorpaa alle Børnene nedknæle/ medens Aften-Bønnen læses/ siden læses et Capittel af den Hellige Skrift/ og endelig endes med en Aften-Psalme/ saa skal og førend Børnene gaar af Skolen om Middagen læses for dem af Lov-Bogen efter Tidens Beskaffenhed 2/ 3 a 4te Artikler.

13. Naar saaledes Aften-Bønnen er holdet/ gaar Børnene hver hjem til sit/ da de Børns Forældre /; som ikke boe i den Bye/ hvor Skolen holdes/ skal lige saavel som de Børns Forældre i den Bye/ hvor Skolen holdes/ selv drage Omsorg for/ at faae Børnene af Skolen hjem.

14. Medens Børnene ere i Skolen/ skal Skolemesteren for alting give noje Agt/ at de ikke bande/ bruge Skielts-Dord og utugtig Snaal eller Støje/ tives og slaes/ men finder hand een eller anden af dem dermed at forsee sig/ da straffer hand saadannemed Dord/ og foreholder dem alvorligen/ at de i Skolen bør sidde stille/ og med Agtsomhed/ uden at fortørne Gud eller forargge hverandre.

15. Om Søndagen og Hellig-Dagene/ samt Maanedts Bededagene skulle Børnene møde Skolemesterne ved Kirken/ og følges hand med dem i Kirken/ og der forbliver indtil Prædiken/ og Ca-

Catechisationen er ude/ hand skal og nøje give Agt/ at Børnene af de skolegængende Byer ligeledes møde i Kirken/ did de med deres Forældre skulle følge/ men udes Forældre til iblandt at lade et Barn blive hjemme for at se til i Huuset/ skal hand maa det saa/ at det Barn/ som haver været hjemme en Søndag/ kommer i Kirken den næste derefter/ da een af dem/ der forrige Søndag var i Kirken/ kand derimod blive hjemme/ naar Fornødenhed det udkræver.

16. Naar Biscopen engang hver tredie Aar eller tiere besøger Kirkerne samt overhører Ungdommen/ da skal Skolemesteren med alle Børnene/ der søge hans Skole/ være tilstæde/ dennem haver hand ut inddeelt i visse Classer/ først de/ der alleeneste have lærdt een eller flere af de fem Parter i Lutheri liden Catechismo/ dernest de/ der vide den gandske Catechisium/ uden Forklaringen/ omfidec de der have tillige lærdt Forklaringen og Sententserne/ men endeligen de/ som desforuden kunde de 7 Davids Poenitent- ses Psalmer. Naar Børnene saaledes ere sadte i Orden/ kand Biscopen overhøre enhver i det de haver lærdt/ hvorved Skolemesteren stedse skal være tilstæde/ for at stande til Rette/ om noget paa hans Underviisning kand være at sige/ til hvilken Ende Biscopen skal have Magt/ lydeligen at tilspørge ej alleene Provsten Præsten og Degnen/ men endog den gandske Meenighed/ om de noget paa Skolemesteren vide at sige/ som om hand enten er forsømmelig i sit Embede eller uskikkelig i Liv og Levnet/ og naar Biscopen finder/ at der er Klage over Skolemesterens Forhold/ at hand ej sin Instruction efterlever/ siger hand det til Provsten og Præsten/ og dennem reprimanderer/ at de sig en uduelig Skolemester haver ladet hense/ som af Amptmanden og dennem burde at have været casset/ hvorfor de det for Amptmanden have at andrage/ og uden videre Process ham at casset.

17. Provsten skal og besøge Kirkerne eengang hvert Aar/ og skal der da paa lige Maade/ som naar Biscopen hver tredie Aar besøger Kirkerne / hvorom næst foregaaende Post melder/ forholdes baade med Børnene/ som Provsten overhører/ saasog med at undersøge om noget paa Skolemesteren kunde være at sige/ som da for Amptmanden andrages/ og naar da Amptmanden/ Provsten og Præsten befinder at hand hans Instruction ej haver efterlevet/ og hans Embede at have forbrudt/ haver de ham strax uden videre Process at affette.

18. Hand skal og ved saadanne Biscopens og Provstens Kirke-Besøgelse stedsse have Mandtallet ved Haanden paa dem/ der søge hans Skole/ hvorved een hvers Navn er tegnet/ om og hvor tit hand eller hun har forsømt Skolen/ thi da erforsker Biscopen og Provsten enten slikt er Forældernes eller Børnenes Skyld/ paa det de Skyldige efter Sagens Beskaffenhed kunde blive anseete.

19. Naar Børnene i Skolen ere saavitt undervittse / at de kand tages til det Højværdige Altarets Sacramente/ skal hand dog siden een eller tvende gange om Ugen igiennemgaae deres Børne-Lærdom med dennem/ paa det de ej skulde glemme / hvad de tilforn have lært / begiere og nogen af deslige at vorde. Desferuden meere undervittse i at regne og skrive/ maas hand dem det ikke negte.

20. Saafremt endeel af de til Land-Willitten enroulerede eller og andre fremmede voren Menniske nye komme til Sognet/ skulde findes saa grove og u-oplyste i deres Saligheds Sag/ at Sogne-Præsten dem ey med en god Sambittighed til Herrens Bord kand annamme/ da naar Sogne-Præsten henvitser saadanne til ham/ skal hand være pligtig dennem paa visse Tider saaleses at undervittse / at de kand faae den fornødne Kundskab om Gud og deres Salighed.

21. Hand maac ingenfunde med Hug og Slag ilde medhand-
le Børnene/ men deres Fejl skal hand paa lemsfeldigste Maade
søge at rette/ findes nogen uflittig i at lære/ da lader hand saa-
dan een sidde længere i Skolen end de andre/ dog bør hand giøre
Forstikæl imellem Børnenes Remme/ med hvilket een kand væ-
re bedre begavet end den anden/ og derfor i kortere Tid fatte det/
som en anden maac have langt længere Tid til at lære; Vil
hans Formaninger og den maadelige Straf/ hand lader Børnene
udstaae med at sidde længere i Skolen end de andre/ intet hielp-
siger hand det til deres Forældre/ at hvilke eller af ham i deres
Nærværelse de da med Riis efter deres Forfællers Beskaffenhed
straffes.

22. For Børnenes Underviisning i Læsning maa hand ej nø-
get enten af dem deres Forældre eller andre begjære eller tage/
under Straf efter loblig Medfart at miste hans Embede/ men
hand skal lade sig nøje med dend hannem tillagde Løn/ nemlig aar-
ligen Fire og Tyve Rixdaler/ som hannem Quartaliter af Kirke-
Inspektøren skal betales/ og der foruden leveres trende Stov-
Læs Brændeved/ og af hver tyve Lønder Hartkoorn et Læs Løv/
samt af hver Lønde Hartkoorn til hans Qvægs Underholtning et
Lispund Høe og et Lispund Halin Foeder/ og skal hand derfor-
uden nyde fri Græsgang iblandt Bøndernes Qvæg til tvende Ri-
er og 6 Saar/ saag være frie for alle Skatter/ Contributioner og
Paalæg/ hvad Navn de have kunde/ og skal de Huusmænd/ som
Børn have/ enten giøre Skolemesteren to Dages Arbejde om
Aaret/ eller betale ham een Mark/ begjærer eller imodtaer hand
videre/ bør hand/ naar det hannem lovligen er overbevist/ uden
ald Indvending miste sit Embede.

23. Denne Instruction skal tryckes og opslaaes i hver Skole
til alles Underretning/ som dend og i alle Maader bør og skal ef-
ter=

terkommes / men hvilken Skolemester sig samme efterretlig holder og desforuden lader see nogen særdeles Flid med de Unges Undervisning / hanne vil H. K. M. / naar hand er Student, til ledigvordende Degne - Kald / ja vel og til Præste - Kald / om hand der til dygtig befindes / allernadigst befordre / dog saaledes / at hand skal have været fire eller i det minste tre Aar Skolemester / før hand noget slegt Embede maae søge / og vill H. K. M. allernadigst / at denne Instruction skal hvert Aar læses fra Prædikestolene efter Prædiken den første Søndag efter Hellig Tre Kongers Dag.

Dend 2 ankom her til Staden de Herrer Staters Extraordinaire Envoye Mr. von Soes / som Dagen derefter dend 3 forsojede sig til Friderichsborg for at erholde audience hos Hans Kongl. Majest.

Dend 5te har Hans Kongl. Majest. i Raade befuldmægtiget Etah - Raad Friderich Wilhelm von Gabel til at være Ober - Berg Hauptmand / og Mr. Johan Ludvig Schlanbusch til Vice - Berg Hauptmand ved Sølvverket ved Kongeberg samt vjækelig Juris - Raad.

Dend 8 ankom dend Engelske Floede her paa Reeden under Admiral Norris Commando bestaaende af 21 Skibe af Linien 2 Brandere / 5 Bombardere - Balthoer og 2 Hospital - Skibe foruden Fregatter / den vorder endnu forsterket med 4 Orlogsskibe / der paa nogen Tid have krydset i Nordsoen / Vice - Admiral Horsier paa Skibet Prince Friderik fører Avant - Gaden / Vice - Admiral Hopson Arrier - Gaden og Admiral Norris paa Skibet Sandwich Corps de Bataille. Paa samme Orlogsskibe habes følgende Liste :

Rang.

Stang.	Stibe.	Officerer.	Felt.	Canouer.
3.	Suffolk.	• Cooper.	• 440	• 70
4.	Warwick	• Williams	• 280	• 50
4.	Medway	• Trever	• 365	• 60
3.	Prince Friderik	• St. Leo	• 455	• 70
3.	Buckingham	• Coleman	• 440	• 70
4.	Darmouth	• Smith	• 286	• 50
4.	York	• Elford	• 365	• 60
4.	Glocester	• Holland	• 280	• 50
3.	Revenge	• Hagai	• 440	• 70
4.	Nottingham	• Clinton	• 365	• 60
2.	Sandwich	• Falkner	• 710	• 90
3.	Elizabeth	• Thompson	• 440	• 70
3.	Chichester	• Hughes	• 500	• 80
4.	Kingston	• Eaton	• 365	• 60
4.	Worcester	• Delaval	• 280	• 50
4.	Falmouth	• Wade	• 280	• 50
3.	Bedford	• Bowler	• 440	• 70
3.	Dorsetshire	• Barlington	• 530	• 80
4.	Defiance	• Field	• 365	• 60
5.	Gosport	• Luck	• 190	• 40
3.	Monmouth	• Buchlin	• 440	• 70
Summa 21			8256	1330

Dend 9 er Mr. Søren Valle allernaadigst bestiftet til at være Stads-Conducteur her i Staden og tillige at forestage Casen ved Logte- og Spønte- samt Renovations-Vercket.

Dend 11 er dend Engelske Floede om Morgenens Klotten 5 herfra affiglet og taget sin Cours til Bornholm / hvor Conjunctionen siges at skulle gaae for sig med dend Svenske Floede. Samme Tid har og Schouthvniacht Ville forsat sin Rejse til Petersborg udi Hans Kongl. Majest. Høje Ærende.

Dend 16 har den Kayserslige Minister Grev Frentag haft sin Affkeeds-Audience paa Friderichsborg / hvorpaa hand dend 17

om Morgenen videre har fortsat sin Rejse til Stockholm.

Den 19 er paa Kiøbenhavns Raadstue igien forbrendte 100000. Rixdl. udi Auct: Seddeler.

Den 29 blev Grenadier-Corps udi deres Ny eg propre Mundering uden for Porten Monsted af Hans Kongl. Majest. og sandt Tilseerne udi deris Exercitier ej liden Fornøvelse.

Ellers har S. K. M. giordt i blandt Eendeel af sine gode Mænd og Betiente i denne Maaned efterfølgende Forandring: Hr. von Plessen Ridder og Ober-Cæmmerer hos Hans Høyhed Prince Charl er allernaadigst bestiftet til Geheime Raad. Justit-Raad Tausan er allernaadigst bestiftet til Deputered ved Soc-Etatens General-Commissariat og Mr. Bjørn Madson Ursin i hans Sted bestilt til Admiralitets Secreterer. Krigs-Commissaire Wulff er udi Cammer-Raad Lauterups Sted/ der i Raade fra samme Eienisse er forlovet / antaget til Casserer ved Manufactur-Bæsenet/ hvorved sampt Børne-Huusset Mr. Lumbelsh er antaget/ som Bogholder.

Den ibland/Hans Kongl. Majest. Officerer i denne Maaned skeede Forandring er følgende: Capitaine Heyer af Obr. Brochenhuusens Regiment i Norge er med Majors Character benaadet. Capit. Huusfeldt af Hans Høyheds Prins Carls Regiment er efter Ansøgning dimitteret / og derimod Lieutenant Baron Gyldekronen af Lif-Guarden til Fods igien bestilt til Capitain. Major Kirckring af Land Cadet-Compagniet har efter Ansøgning beholdet sin Demission med Oberstes Character/ derimod har S. K. M. allernaadigst bestilt Pr. Lieutenant ved bemelte Compagnie Mr. Schumacher til Capitaine derved. Artillerie Capit. Barenfels de Warne af det Norske Artillerie Corps har S. M. benaadet med Majors Character / Capit. Lorchild af Obr. Froltze Regiment i Norge har efter Ansøgning faaet sin Demission / derimod er Pr. Lieutenanten Brun bestilt som Capitain ved det vacante Compagnie / og Capitain Lieutenanten Bredahl med Capitains Character benaadet.

Den 25 er igiennem Dre-Sund passerede Sex Svenske fra Gottenborg komne Galler / som berettes / at Skulle affegle til Stockholm / for udi Skererne at bruges imod Russerne.

Den 30 blev holdet paa Friderichsberg et anseeligt ~~Fest~~ hvorved Mengde af Hans Kongl. Majest. troe Mænd sig indstillede for at gøre deres allerunderdanigste Opvartning / hvor da blev foretaget Hans Kongelige Majest. Høy. Elskelige Gemahls Dronning Annæ Sophiæ Croning og Declaratton for at være disse Rigers, og Landes Dronning / paa følgende Maade: Hans Kongelige Majestet satte egenhändig / efter en af Hans Kongelig Majestet fremførte Tale / paa Sin Høy. Elskelige Gemahls Hovet / Cronen / (som af Ober-Hofmarskalken blev frembaaren paa en rød Fløiels Bude) med vedføiede Declaratton / at Hendes Majest. var retmessig Dronning til disse Riger og Lande / Til hvilken Høyhed Hende af Hans Kongelige Majestet ald Lyfsalighed blev forøvet / hvilket Hendes Kongl. Majest. en anderledes end med at kysse Hans Kongl. Majest. Haand besvarede / derpaa blev Cronen af Deres Naader / de Høybaarne Grevinder / Sr. Grevinde von Holstein fød Grevinde af Reventlov og Sr. Grevinden af Frits / Hans Excellenc. Hr. General-Major Ors Gemahl / fast sat; Hvor efter Hendes Kongelige Majestet / iført saadan Kongelige Prydelse / blev gratuleret af Deres Kongelige Høyheder Cron-Prins Christian og Cron-Princessesse Charlotta Sophia; Efter hvis aflagde Compliment de øvrige tilstedeværende Ministres og Kongens troe Mænd fremkomme hver efter sin Orden og Rang for at aflegge Deres allerunderdanigste Reverence og Lyf. Ønskning / hvilket efter den Hendes Kongelige Majestets medføiede Mildhed med særdeles Kongelige Naade blev imodtagen.

Samme Dag har Hans Kongelige Majestet i Naade ladet tilsiige alle Biscoperne/ at enhver udi det Hannem anfortroede Stift skulde tilkiendegive deres underhavende Clericie/ at de paa lige Maade/ som skeede udi den Høysalige Dronning *Lovise Ulric*/ udi Bonnerne af Prædikestørelene skulde erindre vores Allernaadigste Dronning/ Dronning *Anna Sophia*.

Og saaledes er da vores Allernaadigste Dronning *Anna Sophia* den 3die Dronning her udi Riget/ der af Kongernes Hænder have annammet Deres Krone/ da vi vide / at Dend Stormægtigste nu Høysalige Konge Kong *Christian* den Femte egenhændig satte Kronen paa Hovedet af Sin Elskelige Gemahl Dronning *Charlotta Amalia* til et Merke / at Hun ingen anden end Hannem kunde tilskrive sin erholdte Krone og Dronnings Navn / med hvilken Hun og første gang blev seet over Borde den 10 Junii 1671. Samme Dag/ da denne Høynpriselige Konge/ iført alle sine Kongelige Prydelser/ og særdeles dend ypperlige af Ham bekostede Trone/ havde ladet Sig salve udi *Friderichs-Borgs Kircke* til Konge/ da ellers for den Tid Dronningerne ere offentlig blevne kronede / ihvorvel en paa samme Tid eller med de samme Ceremonier/ som Kongerne; Thi 1648. dend 23 Novembr. fortælles/ Kong *Friderich* den 3. at være kronet / og derimod Hans Gemahl Dronning *Sophia Amalia* ej før end Dagen efter/ hvorved dog en maade have været nogen synderlig Pomp og Pragt/ siden dend der haver beskrevet os høystomtalte Konges Kroning/ ej melder andet om Dronningens / uden alleene/ at hand siger os paa hvad Dag samme Høytid udi vor Frue Kirke her i Byen blev holdet. En anden Kronings Maade for Dronningerne i Sverrig udte ældre Tider at have været brugelig/ Land og udbraget af hvis / som er indført udi *Petri Stancit Historia Mss.* om den 7 Mars Side imellem Danmark og Sverrig / angaaende Kong *Ericus*

Erichs Gemahls Croning/ nemlig/ at Greve Peder Brahe led-
de Hende under en forgyldt Himmel/ som blev baaren af 4re
Ridder-Mænds Mand/ og at for Hende blev baaren af 4 Rid-
dere en gylden Crone/ et gyldene Tble og et gyldene Spiir/ hvor-
paa Hun udi Choret/ i meentige Mands Nærværelse aabenbar-
lig blev kronet / og udraabt for Sverriges Dronning.

Ellers haver *Præs* og H. Kongl. Majest. høye Deputerede ved
Soc. Etatens General-Commissariat ladet den 29 May bekendt
gløre for de Leverandører/ som noget hos H. K. M. kunde have at
fodre / at de udt 5 Aar skulde vorde afbetalte / nemlig 2 Deel
hver Aar/ dette Aar med indberegnet / saa og / at de som havde
500 a 600 Rdlr. til gode / og vilde tage deres Betaling udi an-
thortserede Seddeler/ kunde anmeldte sig paa Commissariatet om
Fredag Formiddag/ da de skulde erholde strax derpaa Anviisning.
Skulde og nogen inclinere for at erholde sin Betaling udi Jors-
degods/ da haver H. Kongl. M. allernaadigst resolveret at afflaa
Bønder-gods for 30 Rdlr. og Kirke-Tiender for 25 til 30 Rdlr.
hver Tønde Hartkorn.

Udi dette allernaadigst privilegerede Bogtrykkerie er udi
denne Maaned ved Trykken bleven forfærdidiget:

1. Hans Kongl. Majest. allernaadigste Munderings og For-
segningens Reglementer / hvor efter de ved Endeel af H.
Kongl. Majest. Troupes staaende Under-Officerer og Ge-
meene udi Freds-Tider blive besoldede og paa visse Tider med
Ober- og Under-Mundering forsynede/ saasom:

For Liv-Guarden til Fods/

Grenadier Corps/

Artilleriet/

Cavalleriet/

Dragonerne/

Infanteriet.

2. Garantie Acterne om Hertugdømmet Slesvigis rollige Besid-
delse

deſe til ævig Tid paa Franſk og Latinsk udgivne ved Deres Kongl. Majeſt. Kongen af Frankrige og Kongen af Store Britannien til Hans Kongl. Majeſt. til Danmark og Norge/ under diſſe Tituler:

Acte de Garantie du Duché de Slesvic fait ſelon le 6. Article du Traité de Paix conclu entre Leurs Majeſtés le Roy de Dannemarc & Norvegue &c. & le Roy & la Couronne de Suede/ Signé à Stockholma le 3 Juin & ratifié à Paris le 18 d'Aouſt par Sa Majeſté très Chrétienne le Roy de France & de Navarre.

Det er:

Garantie eller Forſikrings Act om Hertugdømmet Slesvig oprettet udi Folge af den 6 Article udi dend imellem Deres Kongl. Majeſteter Kongen af Danmark og Norge paa dend eene og Kongen af Sverrig og den Svenske Crone paa den anden Side ſluttede Freds Tractat. Undertegnet til Stockholm den 3. Junii og ratificeret udi Paris den 18 Aug. af Hans Allerkriſtligſte Majeſt. Kongen til Frankrig og Navarre.

Acte de Garantie du Duché de de Slesvic Fait Selon le 6 Article Traité de Paix conclu entre Leurs Majeſtés le Roy de Dannemarc & Norvegue &c. & le Roy & la Couronne de Suede. Signé à Friderichsbourg le 23 Juillet & ratifié à Herrenhauſen le 26 du même mois 1720 par Sa Majeſté le Roy de la Grande Bretagne.

Det er:

Garantie eller Forſikrings Act om Hertugdømmet Slesvig oprettet udi følge af den 6 Article udi dend imellem Deres Kongl. Majeſteter Kongen til Dannemarc og Norge ic. paa den eene/ og Kongen af Sverrig og dend Svenske Crone paa dend anden Side ſluttede Freds- Tractat/ undertegnet til Friderichsborg dend 23. Julii/ og ratificeret til Herrenhauſen dend 26 i ſamme Maaned Aar 1720. af Hans Kongl. Majeſt. til Store Britanuten.

Diſſe 2de Acter, af hvilks uden Tillæſſe/ ſeend Originalernes Publication/ er udkommen en utilſtrekkelig Overſetning; ſkal med 1ſte til Liebhabernes Eſterretning rigtigen overſatte tillige med Relationerne vorde uddeelt.

Nye Tidender/

som Kiøbenhavns Post-Rytter
fremfødte Aar 1724.

Danmark.

Kiøbenhavn.

Den 6te i denne Maaned/
haver Hans Kongel. Ma-
jest. allernaadigst ladet udgaae
en Placat under Cammer. Col-
legii Indsegl/ hvorledes med de
udi Hertugdømmet Slesvig
faldende / voxende og fabri-
querende Bahre herefter i Nor-

ge skal forholdes efter Hans
Kongel. Majests. allernaadigste
Resolution / dateret den 25
Septembr. udi indværende
Aar / at sige Bahre uden
Forskjel lige med de andre Ind-
landske Bahre imod Inden-
Rigs-Tolds Erleggelse og behø-
rige Attesters Fremleggelse ef-
ter Told-Rullen af den 21 Mar-

R

tii

til 1691 pag. 6 § 7. maas ind-
føres etc.

Den samme Dag haver og
Hans Kongel. Majest. ladet
udstøde det allernaadigste Pa-
tent om Højeste Ræts Holdelse
i Danmark for Aaret 1725.

Den 11 ditto oprandt vores
allernaadigste Konges højstsa-
lige Fødsels-Dag / da Hans
Kongel. Majest. seeg ubi sin
Alders det 54de Aar / hvilken
Dag sær højtideligen blev hol-
den paa Friderichsborg ubi en
prægtig stoor Forsamling af
Ministrer og Cavallierer / som
i al Underdanighed aflagde de-
res Lyblykheder. Da spise-
des ved det Kongel. Tafel 48
Personer / foruden hvis Ber-
soner der bleve tracterede
ved de tvende Marskalks-Taf-
ler. Ved Confectet / som blech
fremfat paa det Høje Kongel.
Herstabs Boord præsenterede
Hof-Conditoren eller Sukker-
Bageren Siegel en Fortificati-
on eller Befæstning i Sukker
med alle behørige Berker / med
Ballstater befæstede / derinde
saas Guarnisonen i sit Gevær /

ja alt det / som til en Fæstning
udtrævedes / hvorover Hans
Kongel. Majest. i sær toog sin
Gornøielse / da og / saa snart
det Kongel. Herstabs fra Taf-
let var optaaet / af samme
Fæstning blech fyret af 27 smaae
Canoner 27 Skud.

Selv samme Dag arriverede
i Sundet et Skib fra Bergen
med 2de vilde Grønlander / som
mid det Bergenste Grønlands
Compagnies Skib vare ud-
bragte fra Grønland / ere ifkun
af liden Størelse og des mere
Lykkelse / sortebrune af Ansigt-
terne / ere dog ikke saa vilde / at
de jo i sær respectere Præster-
ne / ti saa snart de vare kom-
ne i Land i Helsingør og de saae
dem / som beskuede dem / rejste
de sig op og gave dem Haand/
hvilket de ikke gjorde ved nogen
anden. Dagen derefter bleve
de Kongen og Dronningen paa
Fredensborg i deres Dragt fore-
stillede.

Den 14 ditto aabnedes Hs:
Kongel. Majests. Højeste Ræt
formedelst Hans Majestæts
Ordre til at tage de overblevne
aldste

ældste Sager fornemmeligen først for at dømmes udi.

Den 21 ditto lood Hans Kongel. Majest. udgaae sin allernaadigste Forordning angaaende / at Kirkerne's Contributi- oner i Norge skal have Prioritet frem for andre Creditorer hos Kirke-Riiberne.

Sverrig.
Stockholm.

Ihvorvel den Fyrstlig-Holsteenske Envoje/General Major Reichel / ved en Courier havde fra sit Hof faaet højmagtpaa- liggende Erinde i Hænde hos Kongen at anbringe / hvorover hand har vildet indsoge hos Kongen paa Jagten i Etkel- sunds Egn / saa haver dog Stats-Secretereren Hopten ladet ham forstaae / hvorledes at Kongen ei vilde / mens Hans Majestat toog sin Fornøjelse i Jagten være bemøjet med no- gen Rigets-Forretninger/imid- lertid hand vilde lade sig være fornøjet at samtale med de her tilstæde værende Rigens Raad/ indtil Hans Majest. tillige med

Dronningen og gandsk Raad ti Stæde kom / som inden den 17de i denne Maaned med den hele Hof-Estat her paa den Kongel. Residence vist indfor- ventes / da denne Envoje hans Anbringende vil vel tages i videre Betænkende / da ogsaa den Ost-Indiske saavel som Grønlandiske Fart / som vores Røbmænd søge Octroy paa/ vil komme paa Tapetet. Et- lers var her falden nogen Stridighed imellem nogle Officerer over Hertugens af Holsteens hans Udenlandske Tilstand/ hvilket har forarsaget / at den 7de i denne Maaned er ud- stæd en Ordre til alle Regimen- ter / at de Officerer og Solda- ter / som maatte fordriste sig til at criticere og domme over Ri- gets Affaire og dets Sager / og derover bevitligen maatte kom- me i Strid / skulde efter Sa- gens Beskaffenhed enten afsæt- tes af deres Tjeniste eller i an- dre Maader straffes. Med den Bicerolariske Sag og Stridig- hed mellem dette Hof og Exa-

ren dødes dermed endnu saa
hen / saasom det vil falde vores
Sindiske Kiøbmandskab me-
get skadelig / ori Czaren efter
sit Paaftaaende skulde sejes der-
udi / som den Czariske Ge-
sandt daglig Dags paagiel-
ter.

Russland.

Moscau.

Handelen paa China søger
Hans Czariske Maj. fremdeles
for sine Undersaatter at faae i
bedre Stand/hvortil nogle Per-
siske Kiøbmand / som her ere
ankomne at vilde nedsette sig
vide endnu bedre Anledning/
desformedelst tvende af dennem
have begivet sig ad Petersborg
til at gjøre fordeelagtige For-
slag for Czaren / saa mand
svifter intet paa / at de jo skal
blive efter deres Vasse horte/
saasom mand fornemmer / at
de forstaae Handelen til Brun-
de giennem visse Vej. U-anseet
vi nu med Tyrken staae i Ven-
skab og Alliance / saa bliver
dog alligevel fremturendes Pro-
viant samt Krud og Lod herfra

ned ad Wolga=Strømmen ad
Astracan til Tibet / saaledes frem-
deles ad vores Stæder og Fæst-
ninger / ved den Caspiske Søe
beliggende / at transporteres/
saasom mand ikke veed / hvad
Tyrken maatte ad Nare faae i
Sinde / eftersom hand lader
Bender / som grændjer sig ind
paa vores Ukraine saa stærk
befæste for at have en Daaben-
Plads derinde.

Ingermanland.

Petersborg.

Det lader sig ansee / at vo-
res Czar vil have sig endnu en
Armee samlet udi Curland / ef-
terdi under Haanden siges / at
herfra skal gaae et anseelig Føl-
ge af grove Skyt ad Riga og
Tropperne der i Landet efter
Ordre begynde at rykke sammen.
Hans Czariske Majest. begynder
særdeles at tage deres Lyst i
det de see Baads-Folkene at øve
sig her i Sejladsen og Raar/
hvortil Hans Majst. giver dem
Lyst / som best stille sig / ved
Foræring. Det usigelige stor-
re Arbejd at fordybe den nye
Ca-

Utraordinaire

Stemplets Sted / som er opbrændt ved Jldens Graadig Lue/
Min Løjer/ hvordan Kløbenhavn er hjemføgt, har at stue /
Paa dette Art/ som Stempleet er med Gul/ med Uch/ med Graad/
For hollke Gulds og Kongens Gunst kand erne stasse Raad.
Har Himlen Vyen end hjem øgt/ og straffet i sin Brede /
Saa var den dog i første Nød med Trøst og Hielp tilrebe /
Dend vendte Vinden/ og os gav sin Raades viff: Tegn
Udt et stille Veyr og en mod Branden tienlig Regn.
Thi løst behiertet Kløbenhavn dit Hoved op af Støvet/
Har Jlden end den største Deel dig af din Zirr berøvet/
Saa I: ver GUD og Kongen end: du store Prøver saae
I Branden / at dit Hestab lod sig nær din Frefse gaae.
Hvad Jlden toa/ du saar igjen ved Gulds og Kongens Raade /
Lad Kongen: s Himmelfignet Drift kuns for din Dplomst raade /
Frygt GUD/ ær Kongen / strøb og beed/ at Kongen leve maae /
Saa skal du som en Phoenix af dit Baal nye Feyer saae.

Relationer /

For October Maaned 1728.

Danmark.

Den 30 Julii haver Hr. Nicolai Esbach erholdet allernaadigst Confirmation paa at være Capellan pro persona, og Medtjener til Hammer Sultsted Aistrup og Horsens Meentigheder i Aalborg Stift. Hr. Lorentz Holst ligesaa at være Medtjener og Capellan til Jederens Præstegjæld i Trundhiems Stift / Hr. Poul Christian Holst ligesaa at være Medtjener og Capellan til pro Persona til Rønen Præstegjæld i Aggershuus Stift.

Den 9 Aug. haver Hendrik Matthias Sierisen ligesaa erholdt

R

holst

holdet Raldis-Brevs Confirmation at være Medtiener og Capellan til Edanzer Præstegield i Aggerhuus Stift. Hr. Peder Lundt ligesaa at være Medtiener og Capellan til Jid og Fimningdalens Meentigheder i Aggerhuus Stift. Hr. Jonas Anderson Skaar til at være Medtiener og Huus-Capellan til Hedrum Præstegield i Aggerhuus Stift.

Den 30 Augusti er Hr. Jens Kraft meddeelt allernaadigst Confirmation/ paa at være Medtiener og Capellan til Ringebu Præstegield i Aggerhuus Stift.

Den 6 Sept. haver Jochum Knudson Gløde erholdet allernaadigst Tilladelse at være Procurator for alle Ober- og Under-Retter i Danmark og Norge/ Høieste Rett undtagen.

Den 9 Septemb. 1728. haver Hans Kongl. Majest. allernaadigst antaget og bestilt Poul Hansen til at være Foget over Moss/ Dnsøe/ Thune og Wembe Fogderie udi Norge.

Den 20 Sept. er Hans Henrick Thaulov / General Veymester Sydenfeldts i Norge/ allernaadigst bestillet til at være tillige med Commerce-Raad.

Samme Dag haver Daniel Gardellin erholdet Confirmation paa at være Diaconus ved Coldenbuttel Meentigheder i Landstabet Eydersted/ og Benedictus Oldenborger befordret til at være Byrskriver i Bilsler.

Den 27 Sept. er Mr. Friderich Christian Hansen von Ehren-Cron allernaadigst bestillet til at være Cancellie-Assessor ved Regerings Cancelliet i Sluckstad.

Samme Dag er Stifts Fogden i det Slesvigskle Dom-Capitul udi Langenhorn Ingver Gobbersen/ befordret til at være Cancellie Assessor udi Ober-Hoff-Retten i Gottorff. Conrad Hendrich Bruns er allernaadigst kaldet til at være Præst ved Byens Meentighed udi Heiligenhaven/ og Anthon Gunther Meyer til Pastor Adjunctus til de tvende Meentigheder Thumbuly og Strixdorf i Gottorff Amt/ saa længe nu værende Præst Hr. Adam Henrik Hartman lever. Hans Wandal ligesaa at være

være Meditener o Capellan pro persona til M. glebn. M. entg. hed paa Moen. Christen R. ketery ligesaa at være Capellan til Ulberg og Lynderup Sogner i Viborg Stift. Georg Fasting ligesaa at være Capellan pro persona til Orstovs Præstegæld i Bergens Stift.

Samme Dag er den ved Hendes Majests. Dronningens R. f. Regiment staaende Capitain Lieutenant Jacob Born bestilt til Capitain / saa er og ved det Oldenborgske gevorbene Regiment til Fods, Capitain Otto Berner efter Ansøgning dimmitteret / og hans havde Compagnie Premier-Lieutenant Thomas Ocksen som Capitain confereret.

Den 28 Sept. er Tallet tillige med Laarnet paa Raadhuset i Viborg / til hvis Grundvold / Hans Excellence Hr. Gehelme Raad Rosenkrantz in Junio sidstleden lagte den første Steen / opreist / hvorved være overværende Magistraten og Borgerstabet / samt eendeel andre Byens Indvaanere / itent Stifts-Prebsten Maa. Christian Lassen Lychontus / og Mag. Niels Schive Rector Scolæ. Imidlertid at Spiret blev reist / Kugle Fien og Krone paasat / som ere øgte forgyldte / blev hørt ved Vocal og Instrumental Musiqve efterfølgende Aria / som af velbemelte Stifts-Prebst Lychonto var forfattet.

Nets dig Viborg af din Aste
 Sleng den gamle soedne Dragt /
 See, det faldne Brus fand braste
 Med en Konge-værdig Pragt.
 See kuns hvor det Raadhuus nye
 Keltir Spiir mod høien Skye /
 Viser Landet sine Laarne /
 Stoltere end som tilforne.
 2. Kom alt hvad i Viborg lever /
 Zittrer denne Glæde-Stund /
 Denne gode Dag jo kræver /
 Fryde-Striig af alle Munde /

Lov see Guld i Himmelen
 Som oprenser os Igten/
 Vi vil inden disse Steene
 Guld med Ret og Sandhed tiene.
 3. Store Friderik vor Konge/
 Nordens og ald Verdens Zitr/
 Hvad for Lov skal vi dig svinge
 At du boyede dit Spirr
 Til vor usle Stov og Gruus/
 Og opbygte dette Huus:
 Vi dig takke alle Dage/
 Mens her staar en Steen og Stage.

Derefter Magistraten paa egne og Borgerstabs Besogne aflagde de Hand- verkerne med een anseelig Drikke-Penge / for desto mere at opmuntre dem til det øvriges Fulbfærdigelse.

Den 2 October er Hans Kongl. Majest. tillige med Hendes Majest. Dronningen / og Princesse Charlotta Amalia her ankommen fra Fredensborg / og taget Deres Residens paa det Kongelige Slot i Kiøbenhavn.

Samme Dag Haaned her paa Nehden det i Sommer til den Grønlandske Colonie hendskndte Kongelige Skib Mortanen kaldet / ført af Capitain Muhlenforth / samme har med sig bragt adskillige der i Landet kaldende Bahre / og 6 af Kalalerne som ere Christnede / nemlig en Pige / tvende unge Dreng og / den i blandt Kiøbenhavns Indbyggere forhen bekendte P. ch. nu kaldet Christian / med sin Koene og et Barn / som Dagen efter til det Kongl. Herstab i deres Lands-Dragt paa Slottet bleve orbragte; og siden efter Hans Kongl. Majest. allernaadigste Foranstaltning forlagte i Bønsenhuset / hvor de paa Hans Kongl. Majest. Beføstning forfleges og sødes.

Den 4 Octobr. er Høieste Rett igten begyndt at holdes.

Samme Dag er udkommen en Placat under Cammer-Collegii Seigl / indeholdende / at som Hans Kongl. Majest. er
 kom

kommen i allernaadigste Erfaring / hvorledes ved de til adskillige Toldsteder udi Provincerne i Dannemarck indførende Pakker og Fustagter med Bahre fra Altona / vel medfølger saadanne Certificater / at de udi Pakkerne eller Fustagerne indlagde Bahre i Altona skal være indkøbte / og at ingen Hamborger directe eller indirecte derudi er interesseret / men som bemelte Certificater ikke forklarer / hvad Bahre i Fustagerne eller Pakkerne findes / haver Hans Kongl. Majest. til ald befrøgtende Underseb med deslige fra Altona til H. K. M. Riger og Lande indførende Bahre med videre at forekomme / under dato 16 Sept. allernaadigst behaget at resolvare / at udi alle deslige med de fra Altona affendte Paqver og Fustagter følgende ædelige Certificater specialiter skal anføres / hvad slags og hvor mange Bahre / som udi samme Pakker eller Fustagier findes / og derfra til H. K. Maj. Riger og Lande forsendes / til hvilken Ende efter dags fra samme Publications dato ingen fra Altona til H. K. Maj. Riger og Lande forsendende Bahre maae ved Toldstædernes indpassere / uden at dermed følger saadan speciel Forklaring og omstændelige Certificater / som ved allrøhøyst bemelte Resolution er befaleet / foruden hvis ellers derom forhen allernaadigst er bleven anordnet.

Endnu samme Dag haver Hans Ole Hellefson erhholdet allernaadigst Confirmation at være Medtjener og Vice-Pastor til Sandbye Meenighed i Laaland. Hans Erichson Hvid ligesaa at være Sogne-Præst til Eylbye og Meelbye Sogner i Fyen naar denne værende Sogne-Præst afgaar. Hr. Andreas Jacobsen / hidtil Sogne-Præst for Soebye og Heden Meenigheder i Fyen / ligesaa Confirmation at være herefter Sogne-Præst for Salten Bissing og Hodberg Meenigheder i Nørre-Jylland.

Den 5 October er Martin Richard Floer bestilt til Pastor Adjunctus ved Morhum Meenighed paa Den Sylt i Lynder Amt.

Den 6 October er Hendes Kongl. Høyheds Cron-Princess
Charl

Charlottæ Amalæ Jodis Fæst paa Kiøbenhavn Slot høyt-
deligt bleven celebreret.

Den 7 October er udkommen Hans Kongl. Majest. aller-
naadigste Aarordning / angaaende hvad Sorter Lommer-Last
Syndensfælds i Norge efter et hver Districts Bestaaffenhed
maa huges og udføres / saaledes at Almuen derved kunde nyde
deres Fordeel og Handelen fremmes.

Samme Dag er bekendt gjort under Cammer-Collegii
Seigl / at som de 6 Aar i hvilke de Jølandste Haaners Besegling
haver været bortforpagtet / udløbe og tage Ende til ultimo De-
cembri 1729. skal samme udi Rente-Cammeret den 12 Januar.
1729. til nye Forpagtning igien paa 6 Aar at regne fra 1 Jan.
1730. til Nøt-Aars Dagen 1736. blive foretagen.

Den 8 Octobr. haver Hans Kongl. Majest. ladet meddele
Hans Forsættige Durchlætighed Hertug Christian August til
Slesvt. Holsteen Sønderborg Eventual-Bestalling som Sou-
verneur over Den Alsen / og Amtet samt Staden Sønderborg.

Samme Dag er forrige Fuldmægtig ved Rente-Cammer-
ret Johan Vilhelm Schmedes allernaadigst besticket til Pro-
viant Commissarius udi Rønderborg.

Endnu samme Dag haver Ehard Christoph Benzén er-
holdet allernaadigst Confirmation paa at være Sogne-Præst
til Rindbye Meentighed i Steland.

Samme Dag haver Jens Pederson Hegelund ligesaa be-
kommet Confirmation paa sin Bestalling at være Birkestriver
til Balløe Brevstøb.

Herforuden er den 8 Octobr. Krigs-Raad Bertel Harch
allernaadigst besticket til at være tillige med Justits-Raad / saa
er og Maj. Peder Hunderup / hidindtil Dansk Guarntisons
Præst i Kiøbenhavn / i Raade forflyttet til at være Sogne-
Præst til St. Nicolai Meentighed sammesteds.

Den 10 Octobr. haver Hans Kongl. Maj. besticket Cam-
mer-Herre og Cammer-Junker Hr. Claus von Reventlau til
at være Amtmand over Sønderborg og Aakier Amter.

Den 11 Octobr. er Hans Kongl. Majest. høytidelige Fødsels-Dag/ da Hans Majest. indtraadde i sit 58 Aar/ med ald Glæde bleven erindret. Ved Høffet saaes alting udi skønneste Gallæ. De fra Grønland hidbragte Kalaler blev opførte til Høve i den dem af Hans Kongl. Maj. allernaadigst stienkte Norste Bønde-Dragt. Paa Universitetet blev udi det øverste Auditorio til Erindring af samme Frydefulde Fests af Rectoris Magnifico/ Velædle og Velb: Hr. Assessor og Professor Frelundt holdet en zittelig Latinist Tale. Udi det Kongl. Velsenshuus blev til Erindring af dessen Stiftingelse/ da paa Hans Kongl. Majest. Fødsels-Fest udi Aaret 1727. blev begyndt med at spise de fattige Børn/ saavel som de store Belgierntinger Hans Maj. imod samme Velsenshuus havde ladet kende / udi Kirken sammesteds det Kongelige Huus til Ære og Berømmelse holden en syndig Dansk Tale/ og derefter sunget den belienste Løssang: O Gud vi love dig.

Same Dag haver Hans Kongl. Maj. allernaadigst behaget at ophøye og besordre adskillige siur troe Mænd/hvoriblant er udi afgangne General Lieutenant Rodsteens sted / General Major Hr. Hans Jacob Arnold bleven bestilt til at være Commendant udi Rendsborg. Derimod er Oberste Friderich Hans von Walter igien bleven Oberst Lieutenant ved Lif-Guarden til Føds.

Den 20 October om Aftenen Kloffen halvgaæn 7. har det behaget Gud at hemsøge den Kongelige Residens Stad Kjøbenhavn med en stor Ildbrand/ som varede til om Løverdags Morgen/ samme begyndte udi et lidet Huus ved Vester-Port/ og da det blæste af en sterk Sydvest Vind/ og i samme Qvarteer af Byen fattedes for Vand/ der og sammesteds vare Mengde med Elle og Fyrre Brænde opfyldte Bedhamre samt adskillige Hørboeder fik Ilden saadan Magt/ at den uagtet alle derimod gjorde Anstalter ey kunde dempes/ men da den tog overhaand paa Vestergade og igiennem Larsbiørnstrøde/ Studie og St. Pedersstrøde bag om Volden aad om sig til Nørregade/ og dends Funter eller anden Vaade Ild der ligeledes

des fattede udi Bedhammætre/ lagdes derved alle det paafto-
dende Gader staaende Huuse/ hvorpaa Vinden bar/ tillige med
vor Frue/ St. Petri/ Hellig Geists/ Trinitatis og den Re-
formerte Kirke i Aste/ samt af de publice Bygninger/ Raad-
huuset/ eendeel af B. ysen. Husset/ Communitetet/ Academiet/
(Consistorium undtæn) vor Frue Latinske Skoole/ Balsken-
dorffs/ Borricht og Ehlersens Collegium/ Regenthen/ Bispens
Professorerne og Præsterne til ommelte Kircker deres Resi-
densther/ tillige med de Grævelige Reventlause/ Schelise og
Knuhtiske Gaarder/ saa at en stor Deel af denne stionne By er ble-
ven til en Astejob og Brandstæ/ da et bidrovet Syn sees paa dens
Gader udi de efterstaaende Skorsteene og Muure. Udi Vin-
mestastet har Ilden lagt sig paa den ene Side ved Mr. Jens Pe-
tersens Gaard/ og paa den anden Side ved de ved Hellig Geists
Kirke staaende smaae Huuse/ dog ere trende Gaarde bedre ned
paa Amager Torv opbrændte. Paa Riobmager Gaden har Ilden
ophørt ved St. Raadmand Klinges Dvaard paa den ene og Mr.
Jaan Jeans paa den anden Side/ i Gottersgade paa den ene
Side ved Capitain Barfoeds Gaard lige for Abelgaden/
ved Stranden i Naboeles ved Mr. Heuseriks Gaard/ og
paa Vandkonsten ved Hornehuset i Marstræde ud til Canalen.
GUD være lovet/ som da Ilden havde taet overhaand/
lagte Bæsten/ lod Vinden vende sig bort fra den øvrige
Deel af Byen/ og velsignede de stionne Anstalter/ som Hans Kongl.
Maj. lod gøre til at dempe Ilden/ og den store Omhue Hans Maj.
aarle og sigdig lod see uden at staae sin egen høye og hellige Person/
for at conservere denne gamle Kongelige Residens. Stad saavitt
endnu stoed til at redde/ samt at opmuntre de til Brandens Ledst-
ning udcomminderte Folk; som nest Gud alleene frelste Byen
fra den for alle Mennisters Øyne overhengende totale Under-
gang/ hvilket Hans Konal. Høyhed Cron Prinzen sig overmaa-
de høyt lod være angelegen at forekomme.

INDHOLD

Ny Affvjser, aug. 1657

Carl Gustafs angreb på Frederiksdode

Den Danske Mercurius, juni 1670

Frederik 3's ligbegængelse
Pavevalg i Rom

Den Danske Mercurius, juli 1676

Søslaget ved Øland (Juel og Tromp)

Extraordinaires Maanedlige Relationer, appendix maj 1676

Kongelig forordning om bededage
Søslaget ved Bornholm (Juel)
Griffenfelds dom

Extraordinaires Maanedlige Relationer, sept. 1676

Morderske tilstår og beskriver sin gerning
Ostindie-farere hjem med rige ladninger
Skildring af fanget råbuk med kvindehoved

Extraordinaires Maanedlige Relationer, ekstraudg. juli 1677

»Relation om det andet oc store Søe-Slag«, Køge Bugt

Extraordinaires Maanedlige Relationer, sept. 1678

Underlig fisk fanget ved Dragør
Henrettelsen af førnævnte morderske
Mord i Odense

Extraordinaires Maanedlige Relationer, appendix maj 1679

Skildring af sælsomt dyr observeret ved Siena

Extraordinaires Maanedlige Relation, juli 1681

Forordning om gadebelysning i København

Maanedlig Relation om det Nyt etc., april 1689

Operahusets brand

Nye Tidender som Kiøbenhavns etc., tillæg dec. 1711

Liste over gifte, fødte og døde i peståret

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., juli 1716

Zar Peter besøger København
Carl 12's angreb på Frederikshald
Tordenskjold i Dynekilen

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., okt. 1716

Zaren i Rundetårn

Extraordinaire Relationer, maj 1721

Om oprettelse af rytterskoler

Extraordinaire Relationer, sept. 1722

Hans Egede i Grønland

Nye Tidender som Kiøbenhavns Post-Rytter etc., okt. 1724

Kongens fødselsdagsfest på Frederiksborg
To grønlændere fremstilles for kongen

Extraordinaire Relationer, okt. 1728

Københavns brand

Historien i avisen

Teksthæfte

Avisen i historien

Særtryk af Skalk